

Poštnina plačana v gotovini!

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK XII ☆ LVI

AVGUST ☆ 1956

VSEBINA:

Stane Terčak: Partizanska bolnišnica Celje	401
Leopold Stanek: Včasih	408
Pavel Kunaver: Z mladino na Slavniku	409
Dušan S. Krivokapič: Kako so merili višino Šar-Planine	413
Andrej Aplenc: Južnozapadni greben Moine	419
L. Višarški: Kanalska dolina	422
Ludvik Košir: Obisk Dachsteina	428
Dr. Fr. Mišič: Turizem in alpinizem pri starih Rimljanih	431
Društvene novice	433
Iz planinske literature	442
Razgled po svetu	444

Priloga: Zeleno jezero ob sončnem zatonu — Franc Močnik
Prilogo tiskala tiskarna »Ljudske Pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo; Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

TEHNOMETAL

TRGOVINA S TEHNIČNO ŽELEZNINO IN
KOVINSKIM BLAGOM

LJUBLJANA, TITOVA CESTA 16

Telefon: 20-145, 21-547, 23-356, 23-453 Telegram.: TEHNOMETAL
Poštni predal: 159

*Valjani in vlečeni proizvodi črne metalurgije • Valjani
in vlečeni proizvodi barvaste metalurgije • Plemenita
jekla vseh vrst • Kroglični ležaji • Orodje in stroji
za obdelavo lesa in kovin • Sanitarni instalacijski
material • Tesnila • Vijačno blago*

Stane Terčak:

PARTIZANSKA BOLNIŠNICA CELJE

Pokrajina in ljudje

am, kjer teče Ljubnica in se vije cesta iz Ljubnega proti Podplanini, je ozka dolinica, ki se pri Rastkah ali Rastokah zoži med Šemprimoškim vrhom in Goltmi v ozko sotesko. Na majhni vzpetini ob potoku Krumpahu stoji cerkev sv. Miklavža, patrona splavarjev, žagarjev in drvarjev, ki so si pri Rastočki Mici ob nedeljah privezovali duše za celotedensko samoto po posekah od Šemprimoškega vrha pa gori do Traških pastirskih stanov, preko Travnika do Konjskega vrha in tja proti Raduhi.

Rastočka oštarija leži na križpotju, od koder drži kolovoz na Lipo do trdnih kmetov tega pogorja, Rabona in Tratnika, po drugi strani pa naprej po soteski do vznožja Rome ali Smrekovca. Rastočka Mica ima še sedaj nad podboji hišnih vrat, četudi gostilne že davno ni več, prelep napis, ki je vsakemu drvarju že pri vstopu v oštarijo jasno povedal: Danes za gnarje, jutri zastonj. Napis nad vežnimi vrati je obledel, oštarije ni več. Na trati pred hišo pa se vsak dan pode hribovski otroci, ki jim vtepa abecedarsko učenost učitelj iz Ljubnega. Iz Rastočke oštarije je nastala šola v Rastkah, ki je tudi za časa okupacije, dokler je pač bila, učila hribovske »pobe in dečle« kar po naše.

Preko ceste, na nasprotni strani gostilne, je sedaj »kolodvor« žične vzpenjače, ki jo je napravil LIP iz Nazarij, da bo potegnila iz stoletnih smrekovih in bukovih gozdov bogastvo plohov do ceste. Nazaj v planino pa je potegnila kmetoma Tratniku in Drgoniku potreben material za zidavo novih hiš, ki sta kakor prava planinska hotela.

Tod mimo in preko sedla med Travnikom in Komnom drži glavna prometna žila — kolovozna pot — na Koroško, ki povezuje črnske knape z domačijami na osojnih bregovih Travnika, Komna, Konjskega in Šemprimoškega vrha. Ob sobotah popoldne, še bolj pa zgodaj ob nedeljah, je kar živo na tem kolovozu. Skrivne srčne in rodbinske vezi so krive, da je kolovoz vedno, celo v zimi, dobro izhojen. Kako tudi ne! Po teh saminah je nedelja velik praznik. Sedaj, ko so pospravili na strmih njivicah pridelke, so nedelje njihove. Hiše prirejajo »bale«. To so njihove veselice, skoraj edini sončni dnevi hribovskih samin, kamor gredo radi stari in mladi, tudi po dve uri daleč, da se naplešejo, navriskajo in napijejo. Vso potrebno »močo« si nabavijo na Ljubnem. Za slovesne priložnosti ne manjka tudi likerjev, da je veselje popolno. Kdo bi se le otepal ob takih praznikih, ko pobe in dečle srbe pete in jim pesem prihaja na usta kar sama, s kislim tolkovcem, ki ti lahko čreva pregrize, če nisi utrjen za tako pijačo.

Tod okoli se je pisala zgodovina narodnoosvobodilne borbe s krvavimi črkami. Začeli so jo pisati Brunetovi fantje iz Ljubnega in Beračeva iz Radmirja, ki so kasneje vsi padli. Takrat se jim je priključil še Revs, ki je narodnoosvobodilno gibanje l. 1943 izdal in se priključil s svojo bando gestapovcem na Ljubnem. Že leto kasneje je žalostno končal na trgu pred gasilskim domom.

Ta čas je bil najtežji za hribovske gospodarje od Rastk do Smrekovca in od Komna do Konjskega vrha. Revs, ki so ga v prvih letih podpirali, je bil za nje strah in trepet. V času Revsovega gospodarjenja po pogorju so bili ti hribovci stisnjeni med mlinske kamne, ki so jih mleli. Toda iz te moke ni bilo pravega kruha, ne za Revsa, še manj za Nemce. Res je, da se je bilo pod tako težkimi pogoji včasih težko pravilno odločiti tem hribovcem. Zato se vsi tudi niso. Saj je Revsova banda štela okoli 30 ljudi. Toda hribovci so ostali trdni in neomajni. Človeka, ki gara vse življenje na sirotnih njivah in mu je gozd s svojimi plohi edini pravi rednik, ki malo govori in mnogo preiščuje, le težko preokreneš. Te hribovce so »vižali« na vse strani. Toda ostali so trdno z zemljo povezani. Njihovi redniki gozdovi so jim govorili z ono nepotvorjeno pravo govorico in gošniki v njih so postali njihovi pravi prijatelji.

V tem težko dostopnem lesovju, izpresekanem z ozkimi soteskami in nametanim divjim skladovjem, pod bazaltnimi stenami ugašlega ognjenika Komna, so postavili borci po prihodu XIV. udarne divizije na Štajerskem eno prvih pravih partizanskih bolnišnic.

Partizanske bolnišnice v Zg. Savinjski dolini

V Zg. Savinjski dolini se je začelo partizansko gibanje prav razvijati šele l. 1942, ko je prišel močnejši dotok partizanskih sil na te terene. V Solčavi in okolici so videli prve partizane šele ob prihodu II. grupe odredov, ki so prišli preko Jermanovih vrat v Logarsko dolino. V l. 1941 se je partizansko gibanje širilo predvsem iz Šoštanja preko Smrekovca (Božo in Dušan Mravljak) in Spodnje Savinjske doline (Albin Vipotnik). Da je Zg. Savinjska dolina začela sodelovati v OF kasneje, so vzroki na dlani. Ni imela močnih delavskih središč. Gozdni delavci pa so bili raztreseni po vsem širnem gozdnem pasu, predvsem na škofovskih posestvih. Zaradi oddaljenosti je bila povezava med njimi izredno težka. Zato ti predeli zažive skoro leto kasneje kakor dolina.

Partizanskih bolnišnic na Štajerskem kakor tudi v Savinjski dolini ni bilo pred prihodom XIV. udarne divizije. Prej tudi dejanskih potreb v večjem stilu ni bilo. Zasilne bolnišnice so zadostovale.

Bolnišnice v Zg. Savinjski dolini delimo v tri skupine.

Bolnišnice Koroškega odreda: Ko je prišla XIV. udarna divizija na svojem pohodu na solčavske terene, je imela precej borcev, ki so bili ranjeni in ozebli. V visokem snegu in strupenem mrazu niso mogli naprej. Zaradi stanovitnega zasledovanja divizija borcev ni mogla pustiti pri posameznih kmetih. Zavoljo tega so ranjene borce

Panorama Komna nad Ljubnim. Puščica kaže mesto partizanske bolnišnice

predali skupini borcev Koroškega odreda in aktivistom na tem sektorju. Bilo jih je 12, ki so jih spravili v drvarsko bajto v Matkovem kotu pri Logarski dolini. Drvarska bajta se je nahajala pod Žibovtovimi njivami ob potoku Kučniku. Prostora je bilo za ca. 30 ljudi. Imena bolnišnica takrat še ni imela.

To prvo bolnišnico je organiziral zdravnik Zvone. Bolničar pa je bil Branko iz Mežice. Nekaj dni kasneje pa je prišel za bolničarja solčavski domačin Ikovic Anton-Dorko. V marcu 1. 1944 so začeli graditi na posestvu Neže Prodnik-Matkovice novo bolnišnico. Stavba je bila samo ena v velikosti 8 m × 4 m. V začetku aprila so se ranjenci že preselili vanjo. Vodja bolnišnice je bil medicinec Savo Vrtačnik-Krn, bolničarka pa Pepca Tomazin, ki je kasneje vodila zasilno bolnišnico Pepco v Bistri na Koroškem. Kurir pa je bil Ikovic-Dorko.

Po izdaji te bolnišnice 23. maja 1944 se je umaknila v Logarsko dolino v bližino Plesnika Franca. Bili so na prostem v Slanici pod

skalami. Po enem tednu so se premestili v Robanov kot. V Gašperčevem grabnu so bili pod šotori ca. 10 dni. V tem času je bila dogotovljena prva bolnišnica pod Knezovo elektrarno. Bolniki so se vselili nekako zadnje dni maja ali prve dni junija. V njej so bili do avgusta. Pri kmetu Račniku pa so zgradili bajto za pokretne ranjence.

Bolnišnica VPB-SZC I je bila gotova v začetku avgusta, bolnišnica VPB-SZC II pa v septembru. Obe sta bili pod enotno upravo. Prva je bila na severni, druga pa na južni strani Robanovega kota. Obe bolnišnici so zažgali belogardisti v januarju l. 1945. Del bolnišnice je pogasil Franc Vršnik-Robanov. Objekti, ki so ostali in so še danes v dokaj dobrem stanju, se bodo letos obnovili. To so edini objekti partizanskih bolnišnic v Zg. Savinjski dolini, ki še stojijo. Po umiku iz Robanovega kota je nastala bolnišnica v Koprivni in zasilna bolnišnica Pepca v Bistri.

Bolnišnice Srednjega sektorja, h katerim so spadale tudi bolnišnice na Moravškem, so se začele graditi konec marca in v začetku aprila. Največja je bila v Podvolovljeku. Prva baraka se je imenovala Viharnik, ki je kasneje služila za shrambo sanitarnega materiala. Nato so bile postavljene barake na Petkovcu in Obcirjevem posestvu. V sestav Srednjega sektorja spadajo na našem terenu še bolnišnica Pod Slapmi pri Lipi med Menino planino in Dobrovljami, zasilna bolnišnica nad Bočno in pod Sv. Joštom na Dobrovljah. Politkomisar teh bolnišnic je bil Franc Podstudenšek-Rok.

7. januarja 1945 so belogardisti napadli bolnišnico Podvolovljek in jo požgali. Težko ranjene borce so ujeli in jih na Ljubnem zverinsko pobili.

Bolnišnica Celje

Bolnišnico Celje so postavili na Tratnikovi parceli št. 9 na Trački planini, na vzhodnem delu Travnika v višini ca. 1200 m.

Od Tračkih pastirskih stanov, od katerih je eden že skoro porušen, drži pot do postajališča žičnice LIP Nazarje. Od nje je treba zaviti levo v hrib še kakih 500 m ob Tratnikovem plotu, ki ga ima Tratnik za čuvanje živine. Od plotu se zavije v mlad smrekov mlaj še kakih 150 m.

Prostor, kjer je stala bolnišnica Celje, je bil izsekkan in meri v pravokotniku nekako 60 m × 40 m v položnem hribu. Ves prostor okoli bolnišnice je bil močno zaraščen s 6—8 m visokimi smrekami. Na obeh straneh hribčka tečeta hudournika iz Travnika.

Skupina, ki je začela graditi bolnišnico, je prišla z Dolenjske konec meseca marca. Z njo je prišel na Štajersko tudi komandant Dušan Kveder-Tomaž. Vodilno osebje, ki je začelo graditi bolnišnico, je bilo: upravnik bolnišnice dr. Peter Držaj, kapetan, padel v Črešnjicah na Moravškem l. 1945, politkomisar Oblak-Sime in intendant Polde Travner iz Gomilske. Delavci, ki so gradili prve objekte bolnišnice, so bili: Flis iz Notranjske, Kuhar Tone iz Moravč, Franček iz Moravč, ki je po dovrstitvi prvih objektov odšel na Po-

Komen

Foto Fr. Kolenc

horje, kjer je pomagal graditi Pavčkove bolnišnice, Štifter iz Črne in terenci Djure iz Črne, Martin Napotnik iz Podplanine, Adam in Eva in Franc Štifter-Roman iz Podplanine. Bolniške sestre so v prvi dobi bile: Sonja iz Tomšičeve brigade in Ivica, doma nekje na Notranjskem.

Ob polni kapaciteti je imela bolnišnica 17 ljudi zdravniškega in strežnega osebja.

Upravniki bolnišnice so bili:

1. Dr. Peter Držaj, kapetan, od začetka do konca maja, padel.
2. Dr. Krasnik Virgil, poročnik, upravljal bolnišnico od junija do novembra, sedaj upravnik bolnišnice v Trbovljah.
3. Dr. Dušan Šober, sedaj v Mariboru, upravljal bolnišnico v novembru in deloma decembru.
4. Dr. Robert Kukovec, major, upravnik do 15. aprila 1945.

V dolini je bila glavna javka za bolnišnico v Rastkah pri Rastočki Mici. Zadnja javka za bolnišnico pa je bila pri kmetu Tratniku v Podplanini, ki je bila oddaljena od bolnišnice Celje 1 uro, od zasilne bolnišnice Podstrešek pa skoro 1 uro. Od Tratnikove javke so nosili bolnike in ranjence na nosilih v glavno ali pa v pokretno bolnišnico.

V bolnišnici Celje in zasilni bolnišnici Podstrešek se je zdravilo preko 300 borcev.

Upravnik bolnišnice dr. Virgil Krasnik pravi o bolnišnici Celje naslednje:

»Konec meseca maja 1944 me je šef sanitete IV. operativne cone dr. Lojze Pirc poslal skupno z dr. Petrom Držajem, ki je bil takrat poverjenik za ustanovitev partizanskih bolnišnic v Zgornji Savinjski dolini, v Podplanino pod Travnikom za upravnika partizanske bolnišnice, ki je bila takrat že v gradnji. Bolnišnico je začel graditi dr. Peter Držaj z delovno ekipo, ki jo je vodil vodnik Jože. V tej delovni ekipi se je nahajal že od začetka poznejši komisar bolnišnice Nace Zupanc. Ko sem jaz prišel na mesto gradnje bolnišnice, je bila izgotovljena kuhinja in baraka za ranjence s 15 ležišči, medtem ko se je začela operacijska baraka šele graditi. Nadaljnje delo pri dograditvi bolnišnice sva vodila s komisarjem Nacetom sama. Zgradili smo še posebno barako za rekonvalescente in za osebje, dalje upravno barako za bolničarki in upravo bolnice ter največjo barako za ranjence s 30 ležišči, tako da je imela bolnišnica kapaciteto za sprejem 45 težkih ranjencev ter okoli 20 rekonvalescentov. Ta bolnica je bila namenjena izključno le težkim ranjencem in je bila zamišljena kot centralna kirurška bolnišnica. Operacijska soba je bila opremljena skoro z vsemi pripomočki za operacije in mavčenje.

V bolnišnici smo vodili naslednje dokumente: knjigo sprejetih ranjencev, knjigo operacij, knjigo umrlih ter za vsakega oskrbovanega ranjenca natančen popis poškodb.

Dalje so bile v arhivu vse skice v bolnišnici izvršenih pripomočkov za zdravljenje ter floris operacijske sobe, bolniških barak in kuhinje, ki sem jih sam risal.

Pokopališče umrlih ranjencev je ležalo v gozdu kakih 5 minut oddaljeno od postojanke. Koliko jih je v bolnišnici umrlo, se ne spominjam več natančno. K vzglavju vsakega umrlega borca smo zakopali hermetično zaprto steklenico z vsemi podatki o umrlem.

V bolnišnici smo oskrbovali težke ranjence. Večkrat sem operiral skupno s pokojnim dr. Žigo Červinkom in dr. Robertom Kukovcem. Operirali smo vse težke strelne kostolome in jih mavčili, dalje travmatske aneurizme stegenskih arterij, prestrele trebuha, sečevodov itd. Operirali smo tudi težke kile. O preskrbi težkih strelnih prelomov stegenice sem pisal v 8. št. Partizanskega zdravstvenega vestnika v l. 1944, kjer sem dal tudi napotke za ureditev operacijske mize za izgotovitev mavčevih hlačnic.

Pripominjam, da sem konec novembra l. 1944 zapustil bolnišnico, ker me je načelnik sanitarnega odseka IV. operativne cone imenoval za nadzornega kirurga vseh partizanskih bolnišnic v Zgornji Savinjski dolini.«

Izdaja bolnišnice Celje

Kmet Tratnik v Podplanini, kjer je bila najbližnja javka za bolnišnico, pravi: »Nekega zimskega dne v začetku februarja, okoli enih popoldne, so prišli Nemci do kmeta Zgornjega Mlinarja in ga

Foto Fr. Kolenc

Tratnikovi pastirski stani, 700 m od bolnišnice

aretirali. Moral jim je pokazati pot do moje kmetije. Bilo je okoli 80 oboroženih vojakov. Mene je komandant najprej zasliševal o partizanih in njihovi bolnišnici, nato pa me je pretepel. Komandant edinice je natanko vedel, da stoji partizanska bolnišnica v bližini mojih pastirskih stanov na zemljiški parceli št. 9. Ker sem trdovratno tajil, da ne vem, kje bi naj bila partizanska bolnišnica, me je odvedel s seboj, da jim pokažem stane. Preden smo se podali na pot, so naju z Mlinarjem še enkrat pretepli. Snega je bilo skoro do pasu. Od mojega doma smo šli okoli dveh popoldne. Gazili smo sneg po celem. Na čelu kolone sem moral gaziti jaz. Pozno popoldne, ko smo prišli že v bližino pastirskih stanov, je pritislila s Travnika in Komna tako gosta megla, da nismo videli pedj pred seboj. Naprej nismo več mogli, zato je ukazal komandant: „Stoj!“ Hodil je sredi kolone. Poklical me je k sebi in me vprašal, kako daleč je še do stanov. Dejal sem mu, da v takem vremenu, če ne zaidemo, še skoro dve uri. Po kratkem premišljevanju je odredil, da se vrnemo in da bomo prihodnje jutro ponovno odšli. Do mojega doma smo prišli popolnoma izčrpani. Vsa kolona je prenočila pri meni. Takoj je poslal patroljo na Ljubno po krplje. Drugo jutro je dobil povelje, da se morajo takoj vrniti na Ljubno. (V tej noči je XIV. udarna divizija vršila prehod preko Savinje nad Sotesko pri Mozirju. Zato so vse nemške edinice koncentrirali na tem sektorju, opomba pisca.) Vso noč je strašno snežilo. Zapadlo je nad pol metra novega snega. Zjutraj okoli osme ure so odšli nazaj proti Ljubnemu.

Konec marca so hajkali po naših planinah Ukrajinci. Bolnišnice sicer niso našli, pač pa so našli bunker, kjer so bili skriti težki ranjenci. Bunker je ležal v grabnu Pongradu v bližini kmeta Planinca. V njem so se varovali angleški pilot, ki se je ponesrečil z letalom na Atelški planini pod Smrekovcem, 2 ruska vojaka in en Črnogorec. Z njimi je bil bolničar Uroš Marčič iz Braslovč in Francj Kuhar iz Moravč. Vse so pobili.

Bolnišnico Celje so popolnoma izpraznili v začetku februarja 1945. Okupator je našel bolnišnico na velikonočni ponedeljek 1945 in jo požgal.»

Podstrešek — bolnišnica za lažje ranjence

Bolnišnica Celje je imela kakor večina drugih partizanskih bolnišnic še zasilno bolnišnico, kamor so napotili lažje ranjence, ki so bili potrebni zdravniške pomoči. Take bolnišnice so imenovali podstreške. Tudi bolnišnica Celje je imela tak podstrešek, ki je bil oddaljen od prave bolnišnice pičlo uro hoda. V take zasilne bolnišnice je prihajal zdravnik po potrebi, stalno pa je bila tu bolničarka ali bolničar, ki je nudil prvo pomoč. Bolniki za pravo bolnišnico niso vedeli. V mnogih primerih so tja poslali na popolno okrevanje ranjence pred odhodom v njihove edinice.

O podstrešku pripoveduje intendant Polde Travner naslednje: »Zasilna bolnišnica je stala v Marovtovi gošči pod Komnom. Bila je oddaljena približno 1000 m zračne črte naravnost v smeri Komenških skal nad Tratnikovo domačijo. Obstajala je iz barake, ki je bila približno 16 m dolga in 4 m široka, kuhinje in razkuževalnice. Prevezovanje ranjencev se je vršilo kar v baraki. Tukaj je bil tudi ekonomat za bolnišnico. V baraki je bilo 46 ležišč v dveh etažah. V podstrešku je bilo s strežnim osebjem in ekonomatom okoli 50 oseb. Politkomisar je bil Bevc, prvi ranjenec bolnišnice Celje. V tem času sta bili tukaj dve bolniški sestri. Kuharica je bila Liznekova Vera iz Ljubnega.

Ukrajinci, ki so hajkali meseca marca tod okoli, bolnišnice niso našli. Prišli pa so do Podstreška zgodaj zjutraj. Vsi ranjenci in strežno osebje so se rešili, razen ranjenega angleškega pilota, ki so ga ujeli in odpeljali na Ljubno. Ostale ranjence je prevzela takoj nato komanda mesta Slovenjgradec.

Pokopališče je bilo kakih 300 metrov levo preko hudournika in 50 metrov niže prave bolnišnice. Pokopališče leži v bukovju in je sedaj že komaj vidno. Grobovi so v vrstah. Tukaj je bilo pokopanih 17 borcev. Dva borca sta bila prekopana, ostali še leže na mestu. Pogrebi so se vršili slovesno. Vse osebje bolnišnice in vsi, ki so lahko hodili, so spremili mrtvega tovariša na njegovi zadnji poti. Pri pokopu se je odrejal enominutni molk.»

(Se nadaljuje)

Leopold Stanek:

VČASIH

*Včasih bi kar želeli umreti:
obup je v skali obvisel,
plaz podira smisel
vsemu, kar hoče živeti.*

*Umreti znajo le mladi,
vriskajo nad prepadi,
hip lepote užili
radi bi in v vek spremenili.*

Z MLADINO NA SLAVNIKU

rednja in severna Slovenija se v marsikaterem oziru še vedno ne zavedata dovolj, kaj vse smo pridobili z osvoboditvijo in priključitvijo Primorske in Goriške. Na ljubljanskem kolodvoru vstopajo ljudje z nahrbtniki večinoma le v gorenjske vlake. Notranjska sameva in na notranjskih kolodvorih izstopa le malo gorohodcev iz srednje in še manj iz severne Slovenije. Toda gore kakor Nanos, Snežnik, Vremšica, Slavnik in drugi vrhovi so prelepi, posebno ker je na njih flora mnogokrat bolje ohranjena kakor na Gorenjskem, pa tudi, ker se z vseh teh vrhov vidi naše morje, za katerega je treba zainteresirati vse naše ljudi, posebno pa mladino. Morje ni samo kopel tople vode za poletna letovišča, ampak je življenjskega pomena za naše blagostanje. Za vzbuditev tega smisla za prelepo floro, zaradi čudovitega razgleda, ki mu ga ni para, in še iz drugih vzgojnih ozirrov pa je pomemben posebno Slavnik nad Trstom. Zato sem se odločil, da popeljem svoje tabornike na ta vrh.

22. maja je bil že nov vozni red in tako smo ne vedoč za natančen čas odhoda prišli prezgodaj na kolodvor. K sreči! Zasedli smo kar celo uro prej rezervirane prostore, nato pa je začelo liti iz temnosivega neba. Mnogi mladi ljudje ne bi bili prišli na kolodvor, ker bi jih skrbne mamice ne pustile, ker bi se bale za svoje najdražje, če bi bili odšli pol ure kasneje z doma. Jaz sem veroval v visoko stanje barometra, četudi je lilo prav ves čas do Divače. Od tam dalje je še pršilo, a vstala je huda burja, da je začelo še mene skrbeti, kako bo, ker nekateri od moje številne družbe niso bili tako opremljeni, kakor bi želel. Toda v smeri morja je bila med temnimi oblaki in mokro zemljo rumena progla! Torej je sredozemsko podnebje le zmagovalo.

Vsa pot od Ljubljane do bližine morja je čudovito pestra in poučna. Sopihanje vlaka iz Ljubljanske kotline na visoke kraške planote nazorno kaže mladini izprembo v površinski strukturi zemlje. Prerezi, skozi katere hiti vlak, kažejo dna vrtač in neštete razpoke, po katerih odteka voda do podzemeljskih rek. Na levi in desni strani proge se vrste najrazličnejše vrtače, ki vse nazorneje pripovedujejo, kakor opisovanje teh značilnih oblik v razredu, kako topljiv je apnenec. Gozdovi dokazujejo še daleč tja do Postojne, da more biti kras lepo zelen, če človek pametno gospodari na njem. Moji taborniki hite k oknom za postajo Planina, saj se širi pod njimi lepo jezero — poplavljenno Planinsko kraško polje. V zmerno veliki vodi pa se vijejo po njem, ki je le 6 km dolgo, 18 km dolgi meandri Unice, ene od najbolj razvitih jugoslovanskih rek. Za Rakom prekrasni pogled v notranjost udrtega kraškega polja reke Rak, a skrivnosti tam notri le slutiš. Bariera Javornika povzroči novo sopihanje

vlaka do Postojnskih vrat — za njimi pa običajno sprememba vremena, vpliv Sredozemlja. Tu se že rodi burja, ki pometa tja navzdol preko Pivškega polja. Kras postaja očitnejši, zobje apnenca gledajo bolj in bolj iz zemlje izmed borov. Nastop laporjev in peščencev tu in tam hitro izpremeni vse lice — več zelenja in voda. Za Pivko kmalu pogled v bogato zeleno Vremsko dolino, a vlak le tu in tam drvi preko jarkov, od vode izjedениh v lapor, sicer pa hiti le čez bolj in bolj zobati kras. Blizu Divače v daljavi udori, nad katerimi sameva Škocijan, najzanimivejša naša vas med dvema prepadoma in nad najsilnejšo našo jamo. Za Divačo včasih kras strašno zareži — divje skalovje se dviga iz redke trave...

Tako je vožnja kaj hitro minula, ko smo v Podgorju tik pod Slavnikom izstopili. Burja nas je neusmiljeno objela, da je nekaterim kar dih zastal. A pri vprašanju, kdo bi rad ostal v dolini in nas počakal, da bi se vrnili z vrha, se nihče ni oglasil. »Strašljivca v celem ni imel števili...«

Vrzel med oblačno odejo in horizontom je postajala na morski strani vedno večja, z njo pa tudi naše upanje na zboljšanje vremena.

S Podgorja menda vsa pota držijo na Slavnik. Markacije nismo našli nobene — a preko ceste te kolovoz kar sam zanese na vesine Slavnika, ki je natanko na vzhodni strani vasi. Res, le prav nizko drevje in grmovje pokriva spodnji in srednji del gore. A pot je široka in prav malo napeta in lahka za vsakogar.

Že po prvih metrih navzgor smo se obrnili in enoglasno se je iz ust mladine izvil vzklík »Morje!« Magična beseda, še bolj magičen pogled na ravno površino, vso bleščečo, ker jo je burja vznemirila. Še malo više in nov klic »Koper!« je obrnil nas vse proti morju. Odslej je bilo vse vzpenjanje neverjetno lahko, ker je bilo polno novih odkritij. Oblaki so se dvignili in daleč onstran so se posvetila zasnežena pobočja Julijskih in Karniških Alp. Bolj in bolj jasno so se pokazali ladi ob italijanski obali in tam v bližini Tržiča izliv naše Soče. V soncu, ki je že osvetljevalo Furlanijo, se je na otokih posvetila Barbana. Trst je vstajal izza obalnih gričev in bele ladje v pristanišču so vabile v sive daljave. Z vsakim metrom navzgor je istrska obala dobivala lepše, bolj razčlenjene oblike. V njih so iskali moji mladi spremljevalci znana taborišča, kjer so preživeli ob morju lepe dneve.

Na oni strani se je nizka obala Beneške ravnine izgubljala za zemeljsko krivino. A glej, v daljnogledu daleč daleč tam doli se je posvetilo — Benetke, nekdanja kraljica Adrije!

Moji botaniki, na čelu jim vedno navdušeni Wraber, včasih niso vedeli, kam bi s pogledom, ali v daljo ali v najbližjo okolico, kajti Slavnik je v resnici slaven tudi zaradi svoje bogate flore. Na Slavniku so prvič našli cvetico bledorumeni ušivec — *Pedicularis Friderici Augusti*. Latinsko ime ji je dal znameniti tržaški botanik Tommasini, in sicer po saškem kralju, botaniku Frideriku Avgustu, ki je zaradi našega znamenitega Blagajevskega volčina na Sv. Lovrencu nad Polhovgradcem nalašč prišel iz Saške na Kranjsko.

Kaj vse so videle rastlinske lepote željne oči na Slavnikovih bregovih, njegovem podnožju in na njegovem vrhu, bo gotovo marsikoga zanimalo. Zato bom naštel najvažnejše rastline, kakor mi jih je naštel naš mladi botanik Wraber.

Po lepih travnikih, ki se razprostirajo med Slavnikom in Podgorjem kakor pisane preproge, so nas razveselile naslednje cvetlice: esparzeta — *Onobrychis viciaefolia*, razne vrste kukavic — *Orchis Morio*, *tridentata*; trava bodalica, ki ima krovno plevo podaljšano v dolgo srebrnosvileno reso — *Stipa* sp.; kobulnica sinjezelena trinija — *Trinia glauca* ssp. *glauca*; gredljati trpotec — *Plantago carinata*; razne vrste pojalkov — *Orobanche* sp. — in še mnogo drugega.

Više gori, kjer se pričenja grušč in so tla že močno kamenita ter je le malo prsti, so našli naslednje lepote:

rdečevijoličasto križnico kamenico — *Aethionema sexatile*; čeladasto kukavico — *Orchis militaris*; lilasti kraški ranjak — *Anthyllis Jacquinii*; kratkodlakavi jajčar — *Leontodon hispidus*; razne vrste škrožolice — *Hieracium Pilosella*, *silvaticum*; navadno grebenušo — *Polygala vulgaris*.

Pa tudi gosto grmovje in nizki gozd nista zaostajala s cvetnim bogastvom. Odkrili so naslednje cvetice:

navadno potoniko — *Paeonia officinalis*; blede podrašec — *Aristolochia pallida*; šmarnico — *Conoallaria majalis*; velecvetno mrtvo koprivo — *Lamium Orvala*; ozkolistni beluš — *Asparagus tenuifolius*; rdeče-modro ptičje seme — *Lithospermum purpureo-coeruleum*.

V hudi burji, ki je ob našem prihodu na vrhnjo planoto še udarjala proti blesteči morski planjavi globoko pod nami, pa so se upogibale, a vztrajno kljubovale naslednje krasotice:

ozkolistni narcis — *Narcissus stellaris*, ki nas je spominjal na bele poljane na Golici; tržaški svišč — *Gentiana tergestina*; Hornschuchova zlatica — *Ranunculus oreophilus*; bledorumeni ušivec — *Pedicularis Friderici Augusti*; zlati koren — *Asphodelus albus*; čmerika — *Veratrum album*; beli peteroprstnik — *Potentilla alba*. Te tri rastline na vlažnejših mestih; avstrijski kačjak — *Scorzonera austriaca*.

V grmovju pod vrhom:

čemaž — *Allium ursinum*; volčja jagoda — *Paris quadrifolia*; gomoljasti gabcz — *Symphytum tuberosum* ssp. *nodosum*; brstična konopnica — *Dentaria bulbifera*; dremulica — *Stellaria holostea*.

To pa so le pomladanske cvetlice — druga posebno bogata doba na Slavniku pa je mesec julij, v katerem zopet požene iz njegovih tal nekoliko cvetlic, ki drugod ne rastejo ali pa so bolj redke kakor na tej lepi gori.

Po jugozapadnih bregovih Slavnika smo se vzpenjali, ne da bi nas burja kaj ovirala. Toda bučanje v višavah nam je pričalo, da vihra tam gori, kjer je gozd prenehal in se je strmina prevalila, še vedno z veliko silo.

Preden smo dospeli do gozdnega roba, nas je v višini okoli 700 m n. m. presenčila ob poti še plast breče. Sestavljena je iz izredno ostrorobnih delcev, kakršni nastanejo ob narivih trdih kamenin. Zlepljeni pa so z belim kristalastim apnencem. Taka breča nastane na kontaktu narinjenih plasti. Seveda! Saj tu visoko nad Jadranskim morjem gledamo na prelome in udore, ki so v dav-nini ustvarili čudovito kotlino, v kateri leži naše sinje morje, a za njim se dviga kakor okameneli kaos silovitih valov Dinarsko gorovje in za njim Alpe. Strašni premiki v zemeljskih skladih so ustvarili to čudovito pokrajino.

Še preden smo dospeli na rob, od koder nam je burja pričela pihati v obraz, je prihitela ena od naših deklic nasproti. Krilo in lasje so ji vihrali v vetru in vsa razburjena je povedala, da so jo fantje poslali nazaj, češ da je nevarno, ker bi jo burja lahko od-nesla... Pa nas je res prijazno sprejela ta nevidna gospodarica krasa. Prav pošteno smo se morali upreti — da smo mogli naprej, ko smo stopili izza zaveznih zahodnih bregov Slavnika na njegove širne položne travnike vrhnje planote. Trava in cvetlice so ležale in vihrale v smeri burje. K sreči se je oblačna zavesa začela trgati in svet se je začel ogrevati tudi v notranjosti dežele, tako da je postajala toplotna razlika med morjem in celino vedno manjša in zato tudi burja vedno slabotnejša.

Dokler je burja še zavijala, smo našli zavetje v baraki, za katero grade novo kočo na Slavniku, nato pa je postalo toplo in mirno in smo se vdali užitku, ki ga nudi ta lepa gora. Res od Alp, ki so od tod sicer lepo vidne, smo zaradi temnih oblakov nad njimi videli le toliko, v kolikor so se bliskala izpod megel širna snežišča novo zapadlega snega. Pobeljeni pa so bili celo Javorniki, Nanos in Snež-nik, da, celo Učka. Prav ta del našega Krasa je najzanimivejši. Nobenega pravega reda ni v njem. Vse je kakor okamenelo valovje. Velik del nekdanjih dolin, po katerih so pred popolnim ukrašenjem še tekle reke, je dokaj zabrisan. Tisoč in tisoč majhnih in velikih vrtač, udornih dolin in uval je ugreznjenih med gole in porastle vzpetine. Nikjer tekoče vode kljub velikim padavinam. Vse se zbira šele globoko pod površjem. Vse strašno razjedeno s skrivnostnim podzemskim svetom v notranjosti.

Od tega mrtvega, a veličastnega sveta pa nas je venomer od- vračala druga slika — morje, kjer so v vetru bleščali milijoni valov. Čim bolj se je sonce obračalo proti zahodu tem bolj so se njegovi žarki odbijali od nemirne morske površine, ki se je izgubljala tam na jugozahodu in prehajala na zahodu v megleno Beneško ravan.

S Slavnika pa pregledamo lahko še en poseben pas sveta med morjem in krasom. V mogočnem skoku se kras prelomi na zahodu in pod njim leži Siva Istra, sestavljena iz laporjev in peščencev. Ves ta pas pa je preoran in razčlenjen od tekoče vode. In še malo dalje za njim — že dokaj nizka in izravnana Rdeča Istra, ki se izgublja v nejasno daljavo na jug. Tako je na Slavniku lepota združena s pe- strostjo pokrajine: daljne zasnežene Alpe, divji skrivnostni kras brez

vode, njegovo nasprotje flišni del Istre z nešteti potoki in neusahljivimi rečicami ter dalje rodovitna Rdeča Istra, kjer prst še ni izprana med razpoke — a tam v podnožju širna, srebrna plan morja, ki se izgublja v sive daljave, pa še rodovitne italijanske nižine.

Pa še eno se ti vsiljuje: Prav pod tabo leži Trst. Pristanišče polno ladij. Veliko, krasno mesto — brez zaledja. Tik za njim meja med dvema državama, dvema ljudstvom. Tako blizu je mesto, da bi z roko kar segel vanj — in tako daleč. In vendar so tam zadaj ljudje kakor mi kakor povsod na zemlji. Meja je med nami in njimi, meja kakor med nešteti državami na zemlji, ki je še vsa razdeljena in razdvojena. In vendar je že čas, da bi postali vsi prijatelji in bratje...

V opazovanju in premišljevanju so nenavadno hitro minile ure na tem krasnem, širnem vrhu. Burja je že davno ponehala. Postalo je toplo, da smo se lahko sončili v mehki travi na bregovih 1028 m visokega vrha. Sele, ko se je od Alp sem preko Beneške ravnine in na morje začela vleči nevihta, smo se težko in v skupinah začeli trgati od sončnih višav.

Dušan S. Krivokapić:

KAKO SO MERILI VIŠINO ŠAR-PLANINE

Sarplanino so poznali že antični Grki in Rimljani. Polibij omenja Scardos Oros, pri Liviju najdemo Scordi Montis in Scordus. Arabski geograf Idrizi v 12. veku jo imenuje Gebel Almaqedonia (planina Makedonije). V 16. stoletju se pod vplivom humanizma imenuje Monte Argentaro (srebrna planina) in Catena del Mondo (verige sveta). Leta 1670 se za isto goro naštevajo še naslednja imena: Cumovica, Balkan, Haemus, Costegnas, Costegnazza. Beneški geograf Padre Corronelli jo l. 1692 imenuje Monte Argentaro vulgo Qgliubotan (srebrna planina, ljudsko Ljuboten). Turški geograf Hadži jo v istem stoletju omenja kot Šardag (dag = planina).

Toda že l. 1540 je bilo znano srbsko ime Šar-planina, kar vidimo iz nekega zapisa v samostanu sv. Pavla na Sveti gori. Gundulić jo je v svojem »Osmanu«, l. 1826 imenoval Kunovico: »Kunoviza garlo od svjeta. Ka verigom dugom veže«.

Kolikšna je bila višina Scardos Orosa, kolika Catene del Mondo? Niti antični niti kasnejši viri nam na to vprašanje ne odgovarjajo. Le Cvijić navaja, kako se je pogosto mislilo, da mora Šar planina kot centralni orografski vozle biti tudi najvišja planina Balkanskega polotoka.¹

¹ Osnove za geografijo i geologiju Makedonije i Stare Srbije, knj. III. Beograd, 1911. S. 1076—1077.

To je najprej potrdil Boué, ko je l. 1840 priobčil prve podatke o absolutni višini nekaterih šarplaninskih točk. Po njegovem potovanju po evropskem delu otomanskega imperija se je zanimanje za balkanske planine poživelo. Odtlej postaja Šar-planina z Ljubotonom najbolj privlačna točka zapadnih raziskovalcev.

Absolutna višina vrhov se je določala z različnimi inštrumenti: z aneroidom, teodolitom, z nivelirjem, s hipsometrom. Včasih je za osnovnico jemala gladino Jadranskega morja, včasih spet Egejskega. Zaradi sprememb vremenskih elementov so raziskovalci nujno beležili različne rezultate merjenja. Kar zadeva višino Ljubotena, je dal najnatančnejše podatke nemški botanik Griesebach, najbolj površne pa Geografski inštitut avstro-ogrske vojske.

Rezultate merjenja višine dveh vidnih šarplaninskih točk v 19. stoletju kaže v odnosu na kote bolgarskih planin in tesalskega Olimpa naslednji pregled:

Leto	Naziv	Absolutna višina v starih merah	v m
1840 ²	Vitoša	4200 pariških čevljev	1365
	Olimp	6112 pariških čevljev	1986
	Ljuboten	6400 pariških čevljev	2080
	Kobilica	7389 pariških čevljev	2401
1841 ³	Kobilica	7076 dunajskih čevljev	2365
	Rila	7717 dunajskih čevljev	2439
	Ljuboten	7900 dunajskih čevljev	2500
	Olimp	9757 dunajskih čevljev	3083
1853 ⁴	Ljuboten	6500 pariških čevljev	2112
	Vitoša	7000 pariških čevljev	2275
	Kobilica	7400 pariških čevljev	2405
1869 ⁵	Ljuboten	1113 dunajskih klafter	2110
1877 ⁶	Ljuboten	1608 dunajskih klafter	3050
1890 ⁷	Ljuboten	— — — — —	2740

² Ami Boué: Europäische Türkei. I. Band. Wien 1839. S. 50.

³ August Grisebach: Reise durch Rumelien nach Brussa im Jahre 1839. I.-II. Band. Göttingen, 1841. I, S. 293; II, S. 112, 257, 258.

⁴ H. Kiepers Übersichts-karte der projectirten Eisenbahnlinie zwischen der Donau und Saloniki, 1:1000000 deutschen Meilen, Berlin, 1867.

⁵ Joseph Ritter von Scherba: Generalkarte der europäischen Türkei, 1:864000. 1869.

⁶ K. u. K. Militär-Geographische Institut: General-Karte 1:300000, Blatt M 12, Priština, Wien, 1877.

⁷ J. Cvijić: Eine Besteigung des Sardagh. Sonderabdruck aus dem XVI. Jahresberichte des Vereins der Geographen an der Universität Wien. Wien, 1891. S. o.

Leto	Naziv	Absolutna višina v starih merah	v m
1891 ⁸	Rila	— — — — —	2930
	Vitoša	— — — — —	2291
	Rodope	— — — — —	2680
	Olimp	— — — — —	2973
1896 ⁹	Ljuboten	— — — — —	2600
1897 ¹⁰	Rila	— — — — —	2923
	Olimp	— — — — —	2974
1898 ¹¹	Ljuboten	— — — — —	2541
1899 ¹²	Ljuboten	— — — — —	2510

Boué je menil, da Ljuboten in Kobilica nista najvišji šarplaninski točki, ampak je nasprotno trdil, da med njima stoje vrhovi od 7800 do 8100 pariških čevljev oz. 2535 do 2632 m.

Avstroogrski vojno-geografski inštitut pa se predvsem zanima za Ljuboten kot najmarkantnejšo točko balkanskih planin. Poročnik Robert von Sterneck je 1. 1871 določil geografski položaj Ljubotena. To je bila prva geodetska operacija Šar-planine. Sterneck je opazoval iz Vučitrna in Kosovske vasi Skulanova. Nato je 2. julija 1873 kapetan Milinković (Theodor Ritter von Millinković) med prvimi določil na trigonometrični način višino Ljubotena. S kosovske strani je v višino napravil vizure. Najkrajša vizura je imela 30 638 m, najdaljša pa 79 895 m, namerjena iz bližine Podujeva z nadmorske višine 645 m.

Kot rezultat Milinkovičevih merjenj se je leta 1877 pojavila znamenita kota Ljubotena 3050 m na avstrijski generalni karti 1 : 300 000.

Leta 1875, ko se je ta karta še izdelovala, se je z določevanjem višine Ljubotena ukvarjal avstrijski inženir Franz Jenisch, nameščenec orientálnih železnic v Velesu. Trigonometrična merjenja je izvršil iz skoplanske železniške postaje in s Karšjaka, opirajoč se na že določene točke železniškega nivelmana. Dolžina vizirnih smeri s prve točke je znašala 34 920 m, z druge pa 35 035 m.

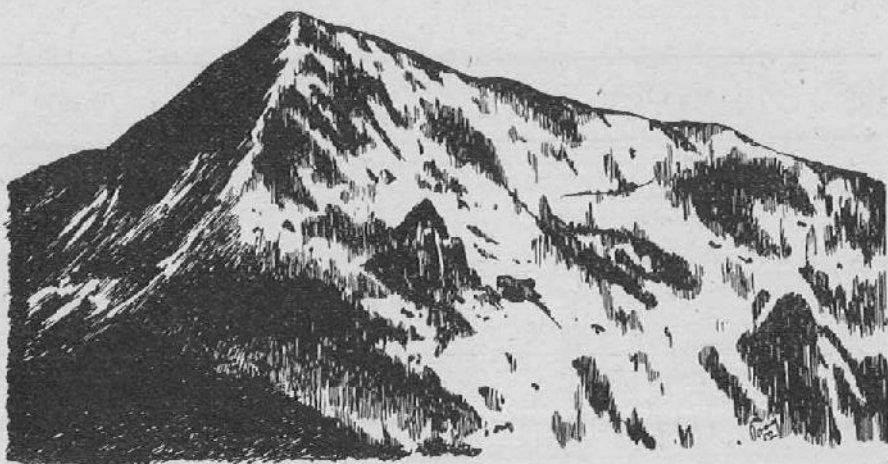
⁸ Constantin Jireček: Das Fürstenthum Bulgarien. Prag, 1891. S. 3.

⁹ Karl Vogel: Karte der Balkan Halbinsel, 1 : 1 500 000. 1896.

¹⁰ J. Cvijić: Tragovi starih glečera na Rili. Glas Srpske kraljevske akademije, IIV, prvi razred, 19. Beograd, 1897. S. 52.

¹¹ Dr. Karl Östreich: Reiseeindrücke aus den Vilajet Kosovo. Abhandlungen der k. k. Geographischen Gesellschaft in Wien I. Band, I. Heft. Wien, 1899. S. 342.

¹² Feldmarschal-Leutnant Christian Ritter von Seeb: Der Ljuboten an der Šara Planina. Mitteilungen des k. u. k. Militär-geographischen Institutes, XVIII. Wien, 1898. S. 97.

Ljuboten, pogled z jugozapadne strani

Jenischeva merjenja, končana l. 1876, so pokazala, da je Ljuboten visok 2510 m. Toda v javnosti se to ni zvedelo vse do l. 1899, ko je Šteb po zbranih podatkih izrazil sum, da kota 3050 m ni natančna, kar je Cvijić končno tudi dokazal po svojem vzponu na Ljuboten l. 1890.

Cvijić je tedaj spoznal, da je Ljuboten visok 2740 m. Absolutno višino je določal le s hipsometrom, ker ni mogel rabiti svojih aneroidov (dva holosterika), ki so se, pravi, tu izkazali kot neprijemni. 30. avgusta ob šestih je pri temperaturi zraka 8°C in močnem vetru voda v Cvijićevem hipsometru zavrela na ljubotenskem vrhu na $91,3^{\circ}\text{C}$, kar je odgovarjalo zračnemu pritisku 552 milimetrov.

Velike priprave so se vršile pred merjenji dr. Östreicha l. 1898. Ta Nemec je nosil s seboj dva zelo občutljiva aneroida, opiral pa se je na nivelmanske točke železniške postaje v Kačniku (475 m). Med potjo je aneroida čital sedemkrat, ko je šel navkreber, in desetkrat, ko je šel navzdol. Za kontrolna opazovanja so mu služili štirje barometri na meteoroloških postajah v Skopju, Solunu, Plevlju in Skadru. Kakor Cvijić je tudi Östreich na Ljubotenu naletel na močne zračne vrtince. Posebno ga je oviral hud veter.

17. septembra, natanko opoldne, so Östreichovi aneroidi na vrhu pokazali zračni pritisk 567 mm. Isti trenutek so prečitali tudi kontrolne barometre v Skopju, Solunu, Pljevlju in Skadru. Ta opazovanja so ugotovila, da je Ljuboten visok 2560 m.

Toda tudi ta kota ni bila zanesljiva. To je ugotovil kmalu Hektor Finazzer, avstrijski inženir orientalnih železnic.

Finazzer je marca 1899 najbrž na Štebovo prošnjo določal višino Ljubotena s teodolitom. Viziral je iz okolice Uroševca s štirih točk, naslonjenih na nivelmanske reperje železniške proge Skopje—Kosovska Mitrovica. Dolžina Finazzerjevih vizur se je gibala od 14941 do 17873 m. Po teh merjenjih se je pokazalo, da je Ljuboten visok 2509 m.

Šef avstroogrškega vojnogeografskega inštituta feldmaršal-lajtnant Šteb se je nenavadno zanimal za višino Ljubotena in je dobro poznal geografska dela o balkanskem polotoku. Ta je podvrgel analizi vse dotedanje podatke o merjenjih Ljubotena in končno ugotovil,

Han Podujevo 645 m ▽ njih Ljubotena in končno ugotovil, da je ta vrh visok 2510 m.

Šteb je dalje ugotovil, da so bila Cvijićeva merjenja dokaj natančna. Višinsko razliko 230 m glede na Jenischeva merjenja pripisuje prazninam avstrijske meteorološke karte, ki ni upoštevala tako visoka nihanja barometriškega pritiska, na kakršna je naletel Cvijić, ko se je opiral na to karto.

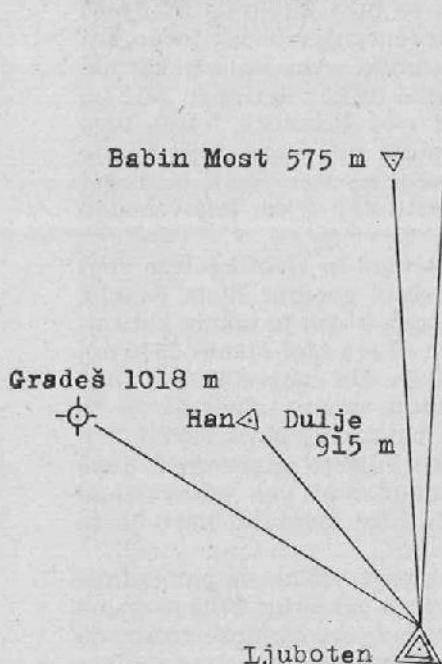
Mlademu srbskemu geografu Cvijiću je bilo tedaj 25 let in Šteb mu je priznal: »Cvijiću gre zasluga, da je prvi dokazal nezanesljivost kote 3050 m v stari generalni karti 1 : 300 000«. ¹³

Šteb se je trudil, da bi pojasnil koto 3050 m, toda to vprašanje je ostalo nepojasnjeno.

Ko je pregledoval posebno Milinkovićevo delo, je Šteb ugotovil, da ta kota ne poteka iz Milinkovićevega opazovanja. Pravi, da je po Milinkoviću Ljuboten mogel biti visok največ 2569 m. Potemtakem Šteb meni, da se je kota 3050 m zasnovoala na provizornem proračunu, pri opazovanju z Babinega mosta pa je bila daljša prevelika in je bila vizura izpostavljena abnormalni refrakciji.

Znano je, da se je kasneje ugotovilo, da Ljuboten ni najvišji vrh na Šar-planini, da ni visok niti 2510 m, ampak 2496 m, kakor je to zabeleženo na specialki 1 : 100 000, sekcija Kačanik iz l. 1926. Druga izpopolnjena izdaja te sekcije, ki je izšla l. 1949, pa kaže, da je Ljuboten spet nekaj višji — 2499 m.

Pomen Ljubotena, ki je bil znižan na 2510 m, ni bil nič manjši. Na neki srbski karti se spet pojavi kota 3050 m. ¹⁵ Vrh ni izgubil doseženega glasu najvišje točke na Šar planini. V geografskih kartah

Prvo trigonometrično določanje višine Ljubotena 2. julija 1873 (po Štebu)

Dolžina vizirnih smeri:	
Gradeš	51 831 m
Han Dulje	30 638 m
Babin Most	58 955 m
Han Podujevo	79 895 m

¹³ Cvijić: Eine Besteigung... S. 6.

¹⁴ Navedeni vir, s. 111.

¹⁵ Prof. Lina J. Andonović: Etnografska karta srpskih zemalja s južnom granicom Stare Srbije i granicom Srbije cara Dušana, 1 : 200 000. Beograd 1905.

in učbenikih se do l. 1927 omenja le kota 2510 m. Potopisci postavljajo Ljuboten na prvo mesto. Todor Stanković, po poklicu diplomat, piše, da je Ljuboten visok 2900 m.¹⁶ Le v nekaterih nemških delih svetovnega slovesa prikazujejo Ljuboten drugače: nekje je visok 2350 m¹⁷, nekje ga podrejajo Babaasanici, ki jo kotirajo na 2400 m¹⁸; drugje ga dvignejo na 2700, Babaasanico pa pomaknejo na 2510 m¹⁹.

Na vojnih kartah se do l. 1927 Ljuboten pojavlja izključno kot kota 2510 m, toda ne kot najvišji šarplaninski vrh. Po teh kartah, dokaj nezanesljivih, je najvišja šarplaninska točka Ak Bunar 2512 m, ki so ga postavili 5 km jugovzhodno od vasi Restelice.²⁰ Ime tega vrha je najbrž napačno, ker ga ne poznajo niti najstarejši ljudje v teh krajih. Sodeč po njegovi konfiguraciji na stari karti bi mogel biti to le Abdav (2145 m), ki na novi karti stoji 2 km jugovzhodno od Restelice.

Znano mnenje Bouéa, da med Ljubotonom in Kobilico leže višji vrhovi, se je potrdilo l. 1911. Tedaj je srbski geograf Rista Nikolić ugotovil, da Ljuboten prekašajo štirje vrhovi, ki jih je takole kotiral: 2552 m — Jezerce (danes 2604 m), 2561 m — Lera Mol (danes 2640 m), 2522 m — Babaasanica (danes 2494 m) in kot največji Džinibeg 2571 m (danes 2610 m).²¹ Nikolić o Turčinu pravi samo, da je to eden od večjih vrhov Šar-planine in ne navaja njegove višine.

Po delih Geografskega inštituta naše vojske, izvršenih l. 1923 in l. 1924, se je pokazalo, da je na Šar-planini več vrhov iznad 2600 m in še več, eden iznad 2700 m. Na novi specialni karti je ta vrh dobil ime Turčin Planina (2702 m).

Prišlo je do prepričanja, da je vprašanje višine to pot definitivno rešeno. Med tem pa je 850 m severno od vrha 2702 m karta pokazala nekotirano točko, za katero so glede na izohipse trdili, da je nekaj višja od najvišjega kotiranega vrha.

Na to dejstvo je prvi opozoril Rudolf — Rudi Humar, tedaj poročnik gostivarskega garnizona, s člankom v skopskem listu Vardaru l. 1934.²² Kasneje je na to opozoril slovenski geograf Jordan.²³

¹⁶ Todor Stanković: Putne beleške po Staroj Srbiji 1871—1898. Beograd, 1910. S. 52.

¹⁷ Meyers Lexikon. Siebente Auflage. Leipzig, 1924—1926. I. Band. S. 1378; II. Band. S. 1512.

¹⁸ Brockhaus Handbuch des Wissens. IV. Band. Sechste Auflage. Leipzig, 1925. S. 56.

¹⁹ Stieler's Hand-Atlas. Zehnte Auflage. Gotha, 1926—1927. Blatt 51, 52.

²⁰ Vrhovna komanda kraljevine Srbije: Generalna karta 1:200000, sekcija Prizren. Krf, 1916. — Ista kota je pokazana i na karti Britanskog admiraliteta: Northern Albania, 1:200000, Map No. 10, 1916. U odnosu na Ak Bunar, položaj Restelice na tim starim kartama odstupa dva minuta severno i dva-deset sekundi istočno od njenog položaja na specialnoj karti 1:100000.

²¹ Rista T. Nikolić: Glacijacija Šar-Planine i Koraba. Glas Srpske kraljevske akademije, LXXXVII, prvi razred, 36. Beograd, 1912. S. 59, 62, 72, 76. Cirilicom.

²² Humarov članak objavljen je s proleća 1934, u aprilu ili u maju. Tačan datum ne mogu da navedem, jer mi je isečak tog članka propao.

²³ Bogdan Jordan: Geografski pregled Šar planine in Koraba. Planinski Vestnik, 1939, s. 182. — Ma da pisan po kritičkim izvorima ovaj sintetični članak je kao celina nepouzdan i ne kazuje ništa novo.

2. maja 1953 so izletniki iz Tetova poskušali z altimetrom preizkusiti višino severnega vrha in ugotovili 2884 m.²⁴ Pomen Triglava je bil s to novico za trenutek v vprašanju. Na to je Vojni geografski inštitut istega leta z nivelmanskim merjenjem ugotovil, da je severni vrh visok 2747 m.²⁵

Morebiti je s tem rešeno vprašanje, ki se vleče v geografiji polnih 77 let in se je ob njem napisal v tem času zavidanja vreden geodetski letopis, kakršnega ni dala niti najvišja gora na svetu.

Andrej Aplenc:

JUŽNOZAPADNI GREBEN MOINE

Bil sem precej vznemirjen, ko sem se po strmi stezi, ki drži z Montenversa, spuščal s prijateljem Zoranom proti ledeniku Mer de Glace. V nekaj minutah se mi je obetal dotik z ledom, o katerem sem do takrat samo bral in slišal. Kakor ogromna reka se je vil pred nama Mer de Glace, poln razpok in odlomov. Stopala sva v osrčje gorstva, popolnoma drugačnega od našega. Vitki, strmi stolpi in gladke plati, vidne

že z najine poti, so mu dajale poseben izraz. Nekaj visokega, strmega, vkovanega v ledeno podnožje, to je bil moj prvi vtis.

Samo srečanje z ledom je bilo, lahko rečem, prijetno. Potem ko sva nekaj prvih razpok, na katere sva naletela, obšla, sva nadaljnje kar preskakovala. Ledenik Mer de Glace se v tem predelu skoraj neopazno dviguje in hoja po njem je, kajpada v jasnem vremenu, kar prijetna. Kmalu nisva več pazila na razpoke, najini pogledi so bili uprti le še v vrhove, znane in neznane, ki so se s temnorjavo in črno barvo granita ostro odražali od ledenega podnožja in modrega neba. Torej to so Centralne Alpe! Vedno, kadar stopam v nek nov svet, naj bo to doma kaka neznana stena ali pa tu, kjer mi je bilo celo gorstvo novo, imam poseben občutek, ki je nekakšna zmes razburjenosti, poguma, strahu in pozabljenja na ves ostali svet. Omamljen od sonca in zavesti, da lahko delam, kar hočem, sem hodil po hrstečem ledu. Ničesar več nisem potreboval.

Domenjena sva bila, Zoran in jaz, s fanti iz republiške odprave, da se dobimo zvečer v koči Couvercle. Za naslednji dan smo imeli v načrtu dolgo ledeniško turo.

Pot naju je vodila po ledeniku Mer de Glace in čez ledeniške morenc, kjer sva nekaj časa skakala po majajočih se granitnih blokih, preden sva zagledala vrsto možicev. Držeč se teh znamenj sva po strmem vzponu prišla na položno ravan in kmalu zagledala kočo Couvercle.

²⁴ B. J. Naučna ispitivanja Šar-planine. Politika od 13 jula 1953. Beograd, S. 6.

²⁵ Prof. dr. Atanasije Urošević: Visina Šar-Planine. Naša domovina, br. 1. Beograd, 1954. S. 11.

Koča stoji na strmem bregu, ki pada proti ledeniku Taléfre. Izpred koče je lep razgled na vrsto vrhov in grebenov, najlepši pogled pa je pač na severno steno Grandes Jorasses, ki se dviguje kakor ogromen zid, zalit s snegom in ledom, nad ledenikom Leschaux. Precej sem bral in slišal o tej steni, vendar je pogled nanjo presegal vsa pričakovanja.

Bil sem majhen, čisto majhen pred tem ledenim kolosom. Toliko ljudi pleza in lazi po gorah, število tistih pa, ki so se drznili plezati preko te stene in katerih volja in znanje sta bila dovolj velika, da so to zmogli, je zelo skromno. Začutil sem do njih globoko spoštovanje.

Proti večeru sem izvlekel fotografski aparat in ga uperil proti steni Jorasses. Oblaki, ki so zastirali zahodno nebo, so se za trenutek pretrgali, zgornji del stene je zažarel v žarkih zahajajočega sonca, v istem trenutku je pa tudi padlo nekaj kapljic prvega dežja na objektiv mojega aparata. S fotografijo ni bilo nič, slika Jorassesa se mi je pa kljub temu globoko vtisnila v spomin. Mislim, da je ne bom pozabil.

Ponoči je pošteno deževalo in ker dež tudi zjutraj ni ponehal, smo morali misel na ledeniško turo opustiti. Fantje iz republiške odprave so nama pa svetovali, naj greva na vrh Moine, če se bo v dopoldnevu vreme zboljšalo.

Obetala se nama je lahka pleza v granitu in ko se je okoli devetih sonce prikazalo izza oblakov, sva odrinila iz koče. Po snežišču in zasneženem ledeniku Moine sva kmalu prišla pod steno in prvič zagrabila za granit. Poučena sva bila, da smer poteka za prehodi, sedaj levo sedaj desno in da težave ne presegajo tretje stopnje. Navezala sva se in zaradi lahkega terena plezala drug za drugim. Kmalu sem uvidel, da plezanje v granitu terja več fizične moči kot pa plezanje v apnencu. Trdna skala naju je zelo veselila in ubirala sva jo po počeh, policah in jarkih kar naravnost navzgor. Počasi mi je začelo to plezanje, kjer se lahko izvešaš po mili volji, ugajati. Na težave nisva naletela nikjer, edinole kratek kaminček, kjer se je za spremembo od prej absolutno trdnega granita vse majalo, nama je bil nekoliko neprijeten. Bila sva že na polovici višine stene, ko sem pod seboj ugledal skupino Francozov, ki je po lahkem terenu plezala proti grebenu na levi.

Greben na levi je postajal vse bolj zapeljiv. Kazalo je tudi, da je lahak, kajti Francozi so bili kmalu v isti višini kakor midva. Končno sva se tudi midva odločila, da zapustiva steno in da greva nanj.

Greben je bil ozek, ne preveč strm, s počmi, policami in naloženimi granitnimi bloki fantastične oblike.

Plezanje v takih skalah nama je godilo in bila sva dobre volje. Na vsem lepem se je pa pri francoski navezi nekaj zataknilo. Količkor sva mogla videti, je teren postajal nekoliko težji, kajti naveza se je umaknila grebenu na levo v južnozapadno steno in se poizkušala po njej prebiti naprej, mestoma do kolčna gazeč pršič. Čeprav

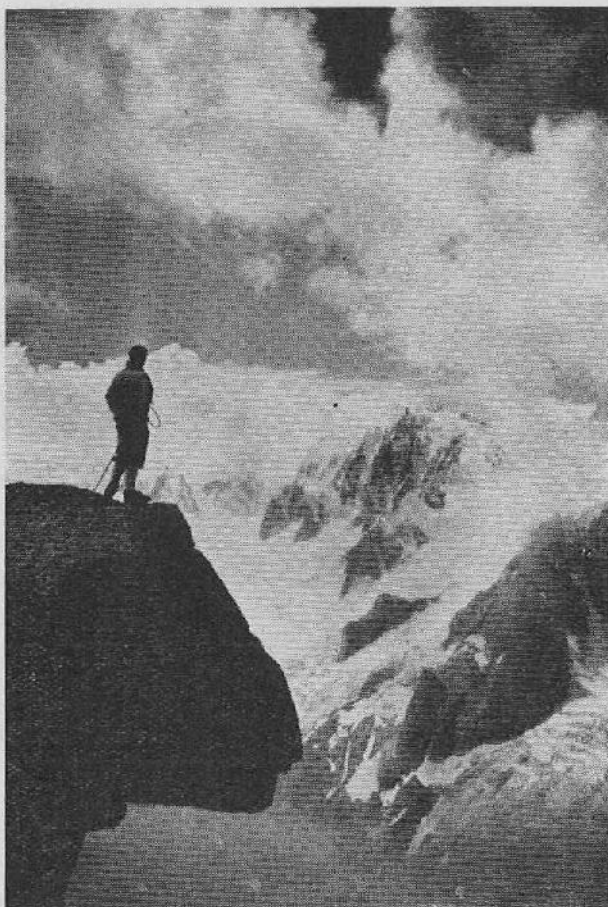

Foto Andrej Aplenc

Na grebenu Moine

sva v grebenu pred nama videla nekaj strmih, gladkih stolpov, nama umik v levo ni bil všeč, saj se okoli takih stolpov vedno da priti na nek način. Zato sva plezala po ozkem kaminčku naravnost na greben. Pred nama se je odprla široka terasa; ne vem zakaj, vendar sva se šele tu ozrla okoli sebe naokrog. Razgled je bil prekrasen kljub sumljivim oblakom, ki so se podili po nebu. Poslal sem Zorana na sosedni stolp in izvlekel fotoaparatus, medtem ko so Francozi opustili zasnežene plati in lezli za nama.

S terase sva zavila po široki polici, nato pa nenadoma nisva vedela kam. Edini prehod je nudila poč, decimeter široka, ki se je v nekakšnem kotu vzpenjala štiri metre navpično navzgor. V naslednjem trenutku sva odkrila dva klina in stopno zanko. Po kratkem ogledovanju je Zoranu uspelo, da jo je preplezal, varovan na klinu.

Pozneje sva v vodniku brala, da je to mesto ocenjeno s četrto stopnjo. No, nama je bilo videti precej težje. Medtem so Francozi prišli do naju in ko sem Zoranu sledil, sem potegnil tudi njihovo vrv preko počl. Moral sem še skozi kratek, poledenel kamin, preden sem prišel pod drugim stolpom na nekakšno ploščad. Stolpu sva se izognila na desno v najino staro steno in jo po lahkem terenu ubirala navzgor. Čakalo naju je še nekaj prestopov iz jarka v jarek, potem sva pa kmalu dosegla vrh, kjer sva našla številno družbo.

Na vrhu sva si obetala počitek v soncu, pa ni bilo nič iz tega. Megla je postajala vedno gostejša in kmalu je začela padati sodra, potem pa sneg. Drugega nama ni kazalo, kakor da jo ubereva nizdol. Malo pod vrhom sva naletela pod neko skalo na fanta in deklo, ki sta se kljub snegu in sodri mokrih nosov in lic vsa presrečna objemala. Zoran je bil nad tem prizorom tako navdušen, da ga še dolgo ni mogel pozabiti. Sumim, da v tistem trenutku ni bil ravno najbolj zadovoljen z mojo družbo.

Sestop sam nama ni delal težav, stena je bila povsod zelo razčlenjena. Niže doli se je sneg spremenil v dež in skoraj tik pred izstopom iz stene sva se plazila po jarku, po katerem je v močnem curku drla voda. Po strmeh snežišču sva se spustila v dir proti koči. Prva tura je bila za nama.

L. Višarski:

KANALSKA DOLINA

(Napisano za koroško številko)

(Nadaljevanje in konec)

Znani alpinist dr. Julius Kugy pravi o Montažu, ko ga občuduje: »Iz severa iz Zajzere se dviga v strahotnih stenah Poliški Špič. To je slika sile, ki te zgrabi. Videti jo moraš, opisati se ne da.«²¹ In na drugem mestu zopet: »To je svet resnobe in veličine, smrti in razdejanja, groze in strahote.«²²

Ovčja ves z Zajzero je postala znana tudi v mednarodnem alpskem svetu posebno po zaslugi slavnega alpinista dr. Juliusa Kugyja, ki je skozi dolgo vrsto let prebival v poletnih mesecih v Ovčji vesi v hiši št. 25, po domače pri Mihalu in tamkaj razvijal svoje plodonosno delovanje. Lastnik navedene hiše, kjer je našel Kugy svoje drugo domovanje, je bil obče priznani alpski vodnik Anton Ojcinger. Ojcinger je umrl l. 1928 in je pokopan v severozahodnem kotu domačega pokopališča v Ovčji vesi.²³ Na hiši št. 25 je italijanski alpski klub (CAI), sekcija Trst, odkril Kugyju spominsko ploščo, na kateri slavi Kugyja kot — esploratore delle Alpi Giulie, scrittore e poeta della montagna.

Okrog 5 km južno od Ovčje vesi na planini Zajzera (1007 m) je imel nemški in avstrijski Alpenverein, sekcija Beljak, svojčas svojo planinsko kočo »Seiserahütte«, ki pa je v zadnji vojni propadla. Zato pa je lansko leto (1954) Martin Martinz, po domače Suštar, posestnik iz Ovčje vesi, zgradil kake 4 km južno od Ovčje vesi v svoji senožeti ob cesti, ki drži po

²¹ Dr. Julius Kugy - M. M. Debelakova: Iz mojega življenja v gorah. Ljubljana 1937, str. 182.

²² Dr. Julius Kugy: Anton Oltzinger, ein Bergführerleben. Graz 1935, str. 11.

²³ Dr. Julius Kugy se je svojemu dolgoletnemu zvestemu spremljevalcu Antonu Ojcingerju oddolžil s knjigo: Anton Oltzinger, ein Bergführerleben. Graz 1935. Glej tudi nekrolog, ki ga je napisal H. Tuma v PV 1928, str. 261, za pokojnim Ojcingerjem.

Zabnice v Kanalski dolini

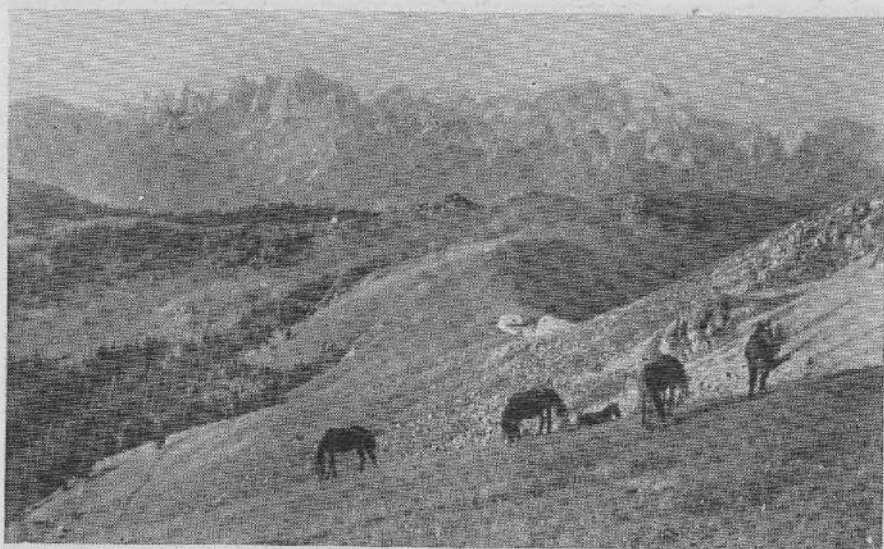
dolini Zajzere, prav lično enonadstropno planinsko kočo, ki jo sam oskrbuje v poletnem in zimskem času. Koča ima v prvem nadstropju tudi štiri sobice za tujce.

V tej zvezi bodi omenjeno, da je Ziljska podružnica SPD že pred prvo svetovno vojno kupila na lepem mestu v Zajzeri zemljišče²⁴ v namenu, da zgradi na njem svojo lastno planinsko kočo. Vojni dogodki in zasedba Kanalske doline po Italijanih pa so povzročili, da ni prišlo do uresničenja tega lepega načrta.

Približno 1 km od Ovčje vasi zavije s ceste na levo proti vzhodu zasilna vozna pot, ki drži čez potok Zajzere, se nato polagoma dviga in spremeni v navadno stezo, ki se vzpenja skozi Tamar do sedla Prašnik (1486). Od tod zavije steza v južni smeri v Žabniško Krnico, severno od Viša, kjer stoji danes planinska koča Rifugio Luigi Pellarini (1500 m). Iz Ovčje vasi do sedla Prašnik je dve uri hoda, od tam do kočice pa dobro uro. Do tja pa se pride tudi po poti s Pod Plaza, skozi gozd Za Tabakarjevim, pod hribom mimo vzhodne strani Ovčje vasi, nato po senožetih in skozi gozd Za Prahe do Tamarja, od tam pa na sedlo Prašnik (2 uri).

S planine Zajzere (5 km južno od Ovčje vasi, v višini 1007 m, tam kjer je stala nekdanja »Seiserahütte«) se vzpenja steza proti zahodu, ki se dviga do

²⁴ To zemljišče je še danes vpisano v zemljiški knjigi pod vl. št. 184 k. o. Zabnice in sestoji iz treh parcel: št. 26 (stavbena parcela), št. 1891/1 (senožet — neproduktivna) in št. 1893 (senožet). Iz zemljiške knjige je posneti, da je bila lastninska pravica do tega zemljišča dne 5. VIII. 1902 pod št. 193 po kupoprodajni pogodbi z dne 3. VIII. 1902 vključena na Ziljsko podružnico SPD v Ljubljani s sedežem v Ziljski Bistrici. Po dekretih javne varnosti za Koroško od 19. XII. 1934, št. 12079/10 odnosno št. 1734/1935 ter kupoprodajni pogodbi z dne 17. VI. 1935 je bila dne 9. IX. 1935 pod št. 152/35 prenesena lastninska pravica tega zemljišča na Stanica Viktorja, župnika iz Ukevi. Končno je bila lastninska pravica tega zemljišča po darilni pogodbi z dne 16. XII. 1935 dne 13. XII. 1941 pod št. 5/1941 prenesena na cerkev sv. Trojice v Ovčji vasi — tako da je danes farna cerkev v Ovčji vasi lastnica navedenih treh parcel.

Ojstrnik, v ozadju Julijske Alpe

sedla Rudni vrh 1392 m (Sella di Somdogna). S tega sedla zavije cesta v zahodni smeri v Dunjsko dolino ali Dunjo (Canal di Dogna). Na vzhodni strani sedla stoji planinska koča Rifugio Attilio Grego (1395 m). Od planine Zajzere do te koče je komaj eno uro hoda. Z Rudnega vrha drži pa tudi pot na vrh Poldnašnje Spice (2 uri). Skoraj v ravni črti s Poldnašnjo Špico se vrste v zahodni smeri na južni strani Kanalske doline tja do Pontebe:

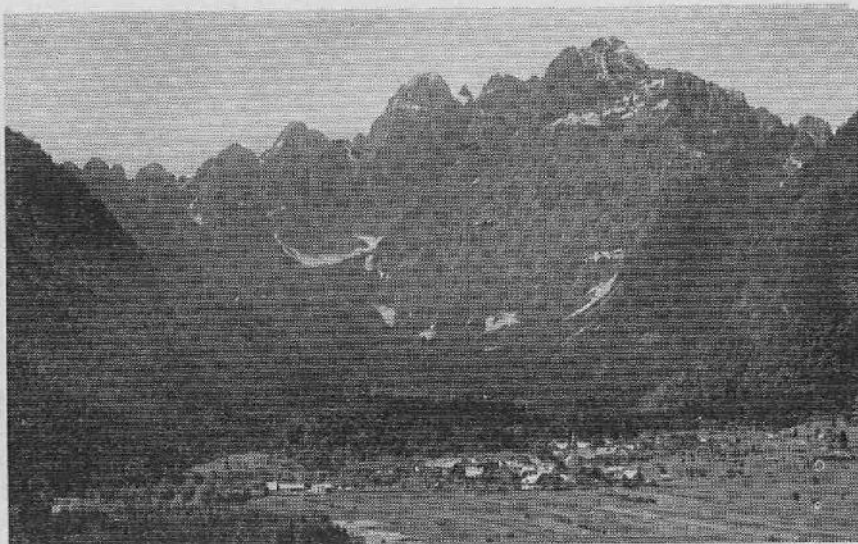
M. Piper 2040 m, Zweispietz 2047 m, Brda 1853 m in Lipnik 1950 m.²⁵

Od ostalih izletniških točk v Julijskih Alpah bi bilo omeniti še Belopeška jezera pod Mangrtom, kamor zahaja tudi danes mnogo izletnikov tako iz Italije kot iz Avstrije. Leta 1948/49 je bilo ob spodnjem Belopeškem jezeru zgrajeno novo, dokaj prostrano planinsko gostišče v švicarskem slogu, ki ima v spodnjih prostorih lepo restavracijo, v prvem nadstropju pa več sob za tuje in se vodi pod imenom Albergo Edelweiss ter je odprto v letnem in zimskem času. Prednost te izletne točke je, da je dosegljiva tudi za avtomobiliste in kolesarje ter tiste, ki drugače niso vajeni hoje po strminah.

Močno priljubljen je tudi izlet z motornim vozilom iz Trbiža do Rablja, nato pa peš mimo Rabeljskega jezera skozi Rabeljsko dolino na sedlo Nevea (1195 m); od tod pa po lepi gorski cesti skozi Reklansko dolino ali Rakolano (Canal di Raccolana) do Kuž ali Skuž (Chiusaforte) ter nato z železnico zopet nazaj na Trbiž.

²⁵ O Zajzeri in o planinah, ki jo obdajajo, je objavil tudi PV več člankov, ki jih v glavnem tu navajamo:

M. Klodič - Sabladovski: Na Jof del Montasio 1904, str. 165. H. Tuma: Spik nad Policami 1908, str. 1, 17; 1909, str. 39, 63, 86; 1910, str. 11 in 3 nadalj. H. Tuma: Čez Trbiško Škrbinico 1911, str. 29, 41. M. M. Debelakova: Kaltwasser-Gamsmutter 1926, str. 217. M. M. Debelakova: Severna stena Višnje gore 1933, str. 232. St. Lupinc: Montaž ali Poliški Spiki 1935, str. 249. Uroš Zupančič: Montaž — Poliški Spik 1938, str. 326. Uroš Zupančič: Viš — Višnja gora 1938, str. 329. A. Brilej: Nabojš 1940, str. 94. A. Brilej: Poldnašnja Spica 1940, str. 233. Fr. Avčin: Na polcah Višnje gore 1942, str. 7. Fr. Avčin: Na ogledih okrog Poliškega Spika, Planinski zbornik 1945, str. 177. J. Mlakar: Montaž 1948, str. 196. Končno bi še dodali članek: Potovanje v Trbiškem okraju (načrt raznih tur) 1903, str. 113.

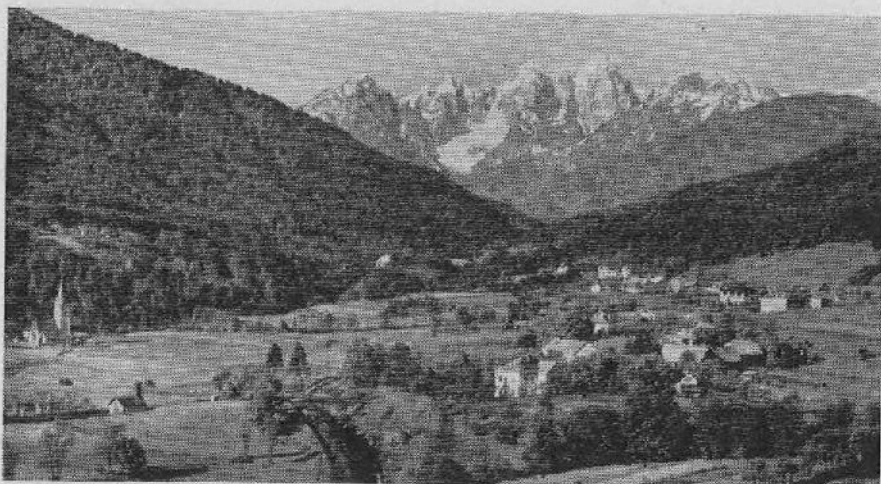
Špik nad Policami, ob vznožju Ovčja vas

Ko omenjamo turo po Rabeljski dolini do sedla Nevea, ne smemo prezeti dve planinski koči z bogato planinsko tradicijo. To sta: Planinska koča Rifugio Guido Corsi, ki stoji južno od Viša v višini 1854 m, približno na mestu, kjer je poprej stala koča nemškega in avstrijskega Alpenvereina »Findenegg hütte«, od koder drži pot na Viš — ter planinsko zavetišče na samem sedlu Nevea Ricovero Divisione Julia, ki je odprto v zimskem in letnem času in ki ga dr. Kugy v svojih spisih večkrat pohvalno omenja. Od tega zavetišča držijo poti na M. Canin 2585 m, M. Cimone 2381 m, ter čez Montaško visoko planoto (Altipiano del Montasio) na Montaž in druge vrhove.²⁶

V Karnskih Alpah pa je najbolj znana izletniška točka Ojstrnik 2035 m v Bistriški planini, po kateri teče danes državna meja med Avstrijo in Italijo. Na Ojstrnik pridemo po več poteh tako s Kanalske kot Ziljske doline. V naslednjem pa se bomo omejili samo na opis tistih poti, ki držijo iz Kanalske doline, a se pri tem nekoliko zadržali pri tistih planinskih predelih, skozi katere drže te poti.

Severovzhodno od Žabnic je zaselek Zgornje Rute, ki šteje 6 hiš in žago. Od tu gre proti severu gorska cesta v Vrtinjilogarski »graben«; to je soteska, po kateri teče gorski potok, ki izvira v Vrtinjem logu. Na desno in levo se dvigajo skozi to sotesko skoraj navpično po več sto metrov visoka skalnata pobočja. Cesta je položna in se proti severu postopno in skoraj neopazno dviga. Po približno tričetrtini hoji se odpre dokaj široka dolina — imenovana Vrtinji log. Le-tu so obsežne planinske senožeti žabniških kmetov. V poletnih mesecih (julij-avgust) je tu košnja. Vrtinji log takrat oživi in nešteto pridnih rok kosi, grabi in spravlja seno. Vsaka senožet ima svojo »štalo« in »bajto«. Od srede septembra dalje, ko se mora zaradi hladnejših noči živina umakniti z visokoležeče Višarske planine, pa služi Vrtinji log kot pašnik. Severna meja Vrtinjega loga je sedlo Stobovce 1187 m (Bartolosattel — Sella di Bartolo), kjer teče meja med Kanalsko in Ziljsko dolino — obenem pa tudi državna meja med Italijo in Avstrijo.

²⁶ Glede tu navedenih italijanskih planinskih koč — razen planinskega gostišča Albergo Edelweiss ob Belopeških jezerih — glej podatke v knjižici dr. C. Chersija pod naslovom: I rifugi del CAI nella Venezia Giulia, Trieste.

Pogled na skupino Viša iz Vrat — Meglarij

Iz Srednjega loga v Vrtinjem logu zavije precej široka in strma steza v severozahodni smeri čez Skalce na Zahomsko planino, ki doseza v svojem najvišjem vrhu — Vršiču — 1816 m nadmorske višine. Na njej so zahomski kmetje zgradili nekaj koč, urejenih deloma tudi za turistično bivanje. Najbolj znana je Korenova koča, ki je imela tudi gostilno, ki pa danes ne obratuje več. Za govejo živino so zgrajeni prostorni hlevi, ki služijo planinskemu gospodarstvu (mlekarstvu in sirarstvu) na zadružni podlagi posebne vrste. Planina pa se uporablja obenem tudi kot pašnik za konje.

Iz Zahomske planine nas dalje proti severu vodi široka pot čez Zebranje 1750 m (žebrati-moliti), kjer je zgrajena kapela, posvečena Mariji; zato imenujejo Italijani Zebranje: Madonna della Neve. Od tu je le še četrt ure hoda do vznožja Ojstrnika, kjer stoji dobro oskrbovan planinski hotel »Feistritzer Alpenhaus« tik ob državni meji, toda še na avstrijskem ozemlju. Hotel je odprt skozi celo leto.

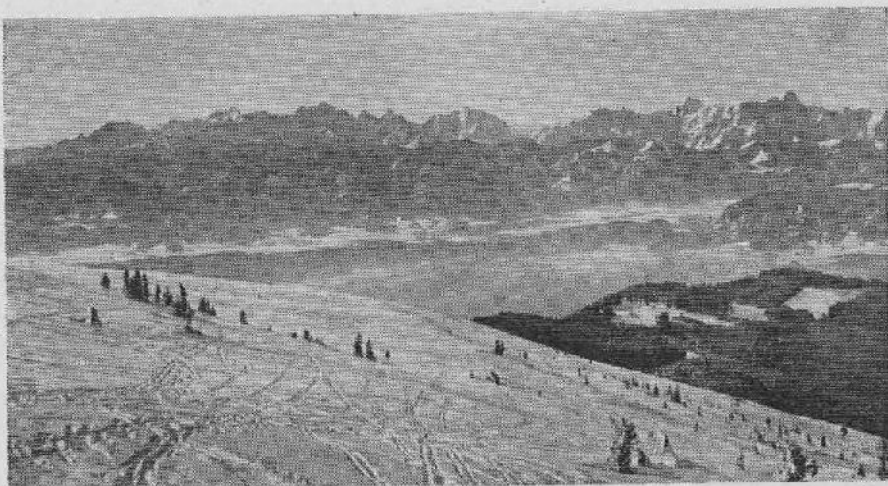
Ojstrnik predstavlja del zelo obsežne Bistriške planine, ki služi kmetom iz Ziljske Bistrice kot pašnik za njihove konje in njihovo govejo živino. Skoraj vsak kmet, ki ima živino na tej planini, ima tu svojo »fačo«, ki služi njemu kot stanovanje, živini pa kot zavetišče. Tudi tu je razvito mlekarstvo in sirarstvo kot v Zahomski planini. »Fače« te planine napravijo vtis prave gorske vasice, ker so zgrajene v obliki strnjenege naselja. Žal teče danes skozi to »vasico« državna meja.

Od »fač« na Ojstrnik je le še pol ure hoda. Iz Zabnic do vrha Ojstrnika pa se navadno hodi štiri ure.

Druga pot, ki te iz Zabnic pripelje na Ojstrnik, drži neposredno iz te vasi proti severu, čez Sedlice, senožet Kališče ter Mulej (1681 m) na Zahomsko planino, kjer se združi s potjo iz Vrtinjega loga. Pot ni naporna in je speljana zvečinoma po gozdnatem terenu. Je pa skoraj enako dolga kot prva.²⁷

Tretja pot, ki se vije s Kanalske doline na Ojstrnik, gre iz Ukev. Takoj iz vasi Ukev zavije gorska cesta proti severu v precej strmih serpentinah do

²⁷ H. Tuma omenja v svojem članku Osternik (2035 m), objavljenem v PV 1921, str. 61, še eno pot iz Zabnic na Ojstrnik odnosno z Ojsternika v Zabnice. Ko se je Tuma vračal čez Zahomsko planino proti Zabnicam, je pri gozdu Mulej zavil na desno, šel do planine nad Mirnikom (1400 m), od tam pa baje v dolino Vilce (Filce), tako da je prišel v Zabnice ravno za mlinom, od koder je krenil na cesto, ki drži iz Zabnic v Ovčjo ves. Tuma tu ni natančen, ker ne omenja, da drži pot s planine za Mirnikom, ki se imenuje Gačman (ki ga pa ni zamenjati z Gačmanom na zapadnem pobočju Zebranja) v »graben« Cele, ki se steka šele pri koti 863 m v Vilco (Filco);

Osojščica, pogled na Julijske Alpe s Triglavom in Mangrtom

vrha (pol ure), od koder drži skoraj ravna cesta naprej na Ukovsko planino, ki spada med najobsežnejše planine v Kanalski dolini. Je to proti jugu obrnjen kompleks planin, ki sestoji iz več dolin in ki ga obdaja venec do 2000 m visokih vršacev — Vršič 1816 m, Ojstrnik 2034 m, Starhand 1974 m, Poludnik 2002 m, Konjščica 1942 m, Lepi vrh 1902 m, Kok 1946 m, Stabet 1630 m. Glavna dolina je dolina Ukva (na kratko Ukva ali Na Ukvah), po kateri teče potok Ukva in ki poteka iz severa proti jugu; na levo od nje se odcepi dolina Ravna (na kratko Ravna). Na levo od Ravne se dviga položna planina Mesesnik 1386 m — na desno od Ukve pa se odcepi dolina Vilca; od koder priteka potok Vilca, ki se izliva v Ukvo.

Ukovška planina zavzema prostor okoli 8000 oralov.²⁸ Najvišje ležeče predele zavzemajo pašniki in gozdi, nižje ležeči svet pa planinski travniki

te kote pa on ni obiskal, ker drži pot, po kateri je on pešal, neposredno iz sgrabna Cele v Sedlice, od tam pa do glavne ceste v dolino. Pot, ki jo je prehodil Tuma, je za turo na Ojstrnik stranskega pomena, ker dela ovinek čez Gačman, severno od Mirnika. Je tudi daljša in neobičajna.

Tuma pa se je v tem svojem članku še enkrat zmotil, kar moramo popraviti. Na koncu članka namreč pravi, da je tam, kjer se stekata Vilca (Filca) in Bela, ki prihaja iz Zajzere, na desno vrh Oblazič, 1120 m odnosno po Lechnerjevem zemljevidu Obnas — na levo pa Kugel 845 m. Hrib, ki ga ima tu v mislih Tuma, se ne imenuje Oblazič niti Obnas, marveč Obvas; tako ga je ljudstvo vselej imenovalo in ga še danes tako imenuje. Vsaka druga označba je napačna. Ime je pristno slovenskega izvora in ga je — po našem mnenju — izvajati iz besede: obvoz, obvoziti (nem. umfahren, herumfahren). Ob vznožju Obvasa dela namreč cesta ovinek, tako da je treba na tem mestu hrib obvoziti. Obvas ima zelo markantno lego; s strateškega stališča zapira Kanalsko dolino zahodno od Zabnic; zato ni čuda, da je vselej v zgodovini Kanalske doline tvoril skupaj s Kuglom 845 m (ki stoji na nasprotni, južni strani) važno postavko v strateških načrtih tiste sile, ki je ravno v dobi kake vojne nevarnosti vladala nad Kanalsko dolino.

Po starem ljudskem izročilu so v srednjem veku imeli vitezi-roparji na Obvasu svoj utrjeni grad, od koder so napadali karavane, ki so prevažale blago iz Podonavja v Beneško ravnino in obratno. Z Obvasa je namreč najlepši pregled čez celo dolino tja preko Trbiža do Bele peči in Kokove proti vzhodu — ter preko Ukev skoraj do Naborjete proti zahodu. Starejši, še živeči ljudje iz Zabnic se vedo celo spominjati, da je obstajala na vrhu Obvasa precej velika odprtina (jama), obdana s starim zidovjem. Ker se je po večkrat ponesrečilo kako živinče, ki se je paslo okrog te odprtine, ko je padlo vanj, so kmetje odprtino zasuli. Mesto, kjer je bila odprtina, se še danes vidi.

Približno 1 km zračne črte severovzhodno od Obvasa pa se dviga manjši hrib (1049 m), ki na kartah po navadi sploh ni zaznamovan, ki ga pa ljudstvo imenuje Obvašč ali Mali Obvas.

²⁸ V. Paschinger: Das Kanaltal (Zeitschrift des deutschen und österreichischen Alpenvereines 1937, str. 264).

(senožeti), po katerih so posejane »štale« in »bajte« ukovških kmetov. Ker jim dolina nudi le malo sredstev za preživljanje, jim je postala »planina« (kakor jo na kratko imenujejo) prava krušna mati. Ne samo mlekarstvo in sirarstvo, marveč tudi dobro uspevajoči gozdni predeli jim tu dajejo sredstva za primeren obstanek. Ker prebijejo kmetje s svojimi družinami večji del leta (od zgodnje spomladi do pozne jeseni) v planini, je svojčas obstajala tamkaj tudi šola za šoloobvezno deco, in sicer med Ravno in Ukvo v višini 1253 m. Šele l. 1924 je prenehal šolski pouk na planini — šolska zgradba pa se je spremenila v planinsko kočo Rifugio Gortani, ki je bila nekaj časa pod upravo CAI. Danes je koča pod upravo šolskega patronata in se uporablja za letovanje učeče se mladine. Na Ukvah pa je zgradil l. 1949 v višini 1210 m CAI, sekcija Trst, na mestu, kjer se steka potok, ki priteka s Pleč, v Ukvo, novo prostorno kočo Rifugio Fratelli Nordio e Riccardo Deffar, ki je odprta v zimskem in letnem času.²⁹ Mimo tega je odprl pod Tamarjem posestnik Vedam iz Ukev, po domače Črnikelj, prav lično gostišče (Osteria del Camoscio), ki ga sam upravlja in ki je odprto samo čez poletje. Nad Tamarjem je rudnik mangana, ki pa danes ne obratuje in se posloplja okrog tega rudnika začasno uporabljajo za letovanje mladine raznih italijanskih zavodov.

S koče Rifugio Fratelli Nordio drži pot proti vzhodu skozi Pleče na Zahomsko planino (2 uri); razen tega drži od te koče proti severu pot, ki zavije pod sedlom Dolince (sedlo Lom, zaznamovano na kartah, ljudstvo ne pozna) na desno proti vzhodu in privede po številnih serpentinah ob vznožju Ojstrnika na Bistriško planino do planinskega hotela Feistritzer Alpenhaus — od tod pa na vrh Ojstrnika (2 uri).

Državna meja med Italijo in Avstrijo poteka danes čez Vršič 1861 m, Žebranje 1750 m in Ojstrnik 2034 m, tako da spada skoraj večji del Zahomske in Bistriške planine pod Italijo. Po drugi svetovni vojni je italijanska vlada razlastila lastnike teh dveh planin, kar povzroča uživalcem teh planinskih predelov velike težkoče.

Za Kanalsko dolino se danes zelo zanimajo ne samo Italijani, marveč tudi Avstrijci in Nemci. Promet, ki se vali sedaj skozi to dolino, dovolj dokazuje izredno važnost tega koščka zemlje, ki leži ob naši meji, v naši neposredni bližini. Mnogo se tudi piše o Kanalski dolini v italijanskih in nemških listih in revijah ter znanstvenih knjigah, kar je le dokaz več, kakšno važnost pripisujejo nam sosednji narodi Kanalski dolini. Temu nasproti moramo ugotoviti, da je naša javnost do sedaj kazala le malo zanimanja za to dolino, kar ni v našem interesu. Le če bi četrtino prometa, ki gre skozi Kanalsko dolino, prevzele prometne žile po našem ozemlju, bi bil to za nas lep gospodarski dobiček. Zato bi bilo prav in priporočljivo, če bi se pri nas posvetilo Kanalski dolini več pozornosti. Tudi tamošnje ljudstvo si želi več gospodarskih, posebno pa tudi turističnih stikov z nami.

Ludvik Košir:

OBISK DACHSTEINA

Prišel je trenutek, ko sva s tov. Anžinom Francem sedla v železno kačo ter odbrzela v objem dachsteinskih gora.

Težko obložena sva se znašla v noči od 2. do 3. VIII. 1955 v prelepi dolini Ramsau. Lepote doline Ramsau in lepote gorskega sveta v Dachsteinu pa nisva imela sreče občudovati v vsem sijaju; že od prihoda v Avstrijo nama je bilo vreme nenaklonjeno: megla, dež, sneg in sodra so bili najini zvesti spremljevalci.

Precej mokra sva dopoldne 3. VIII. prispela v dom Austriahütte, ki leži vzhodno od veličastnega osrčja južne stene Dachsteina. Tu se je za naju začelo enolično življenje v koči.

²⁹ C. Chersi: I rifugi del CAI nella Venezia Giulia, Trieste.

Scheichenspitze z vrha Gamsfeldspitze

Foto Ludvik Košir

Minevali so dnevi, za vlažnimi okni jedilnice je vztrajno prežalo dva para oči, kdaj se bo vreme toliko izboljšalo, da bi bil nama omogočen izstop, ali vsaj pogled na enega izmed dachsteinskih očakov. Zaman!... Zavese oblakov, megle in dežja so neizprosno zakrivala mikavni čar sivo-bele golote.

Na izvedbo vzponov v južni steni Dachsteina, ki sva si jih vstavila v program najinega potovanja, ob takih pogojih ni bilo mogoče misliti. Medtem ko je v dolini deževalo, je v višavah gospodoval sneg.

Tudi če bi se bilo vreme izboljšalo, bi bilo moralo preteči več dni, da bi se zaledenela plast snega in snežnih opasti v steni stopila. Te sreče pa nisva dočakala. S programom sva se prilagodila danim okolnostim. Sklenila sva, da izvedeva nekaj grebenskih vzponov.

Kljub rahlemu dežju sva v soboto 6. VIII. zapustila koč. Cilj nama je bil SZ greben 2730 m visokega Kappenkarsteina. Podala sva se na pot ob vznožju Törlsteina proti precej strmemu ledeniku Edelgrigletscher. V višini Edelgrishöbe je začel dež prehajati v sodro, s katero so naju božali močni sunki vetra. Po nekaj sto metrih sva stopila z ledenika ter vstopila v lahki SZ greben Kappenkarsteina. Greben je v najinih pogojih nudil kar užitka polno plezarijo. Z ledom prevlečena skala ter dolge ledene sveče so naju v metežu snega in sodre hladno, toda mogočno pozdravljale. Srečno sva dosegla zaledenelo teme Kappenkarsteinskega vrha.

Polna lepih občutkov sva sestopila v dolino.

Z vzponom sva pretrgala enolično in utrudljivo čakanje v gorski postojanki.

Naslednji dan so se na vzhodni strani pretrgali težki oblaki. Skozi razgaljeni del neba je poslalo sonce svoj pramen. V oči naju je bodel importantni greben 2662 m visokega Scheichenspitza. Med tem pa je zapadna stran z Dachsteinom na čelu še vedno počivala v objemu vlažne sivine.

Guttenberghaus

Foto Ludvik Košir

Fodala sva se po že znani poti proti ledeniku Edelgris. Pred vznožjem tega sva vstopila desno (vzhodno) po sirmem pobočju Gamsfeldspitze (2555 m). Tu so naju številni stolpi, stolpiči, navpični skoki ter kamini opajali z množico plemenitih užitkov. Po osemurnem plezanju sva sestopila na pot, ki naju je popeljala v gorsko postojanko Guttenberghaus. Ko sva se tu okrepčala, sva se naglo vrnila v najino izhodišče Austriahütte.

Naslednje jutro se je zopet porajalo v znamenju dežja. Meteorologi so napovedovali daljše obdobje slabega vremena. Vedela sva, da nama glede na najino gospodarsko stran ne preostane drugega kot povratek v domovino. Toda misel, vrniti se domov, ne da bi stopila na teme Dachsteina, naju je navdajala z neprijetnimi občutki.

Že sva se znašla v snežnem metežu nad Edelgrislletscherjem. Tokrat sva zavila levo (zahodno) preko sedla Hunerscharte na vrh 3004 m visokega Dachsteina. Vzpon sva napravila po normalni poti, ki pa je bila otežkočena s svežo plastjo snega.

Na povratku sva si ogledala izstop iz južne stene. Pogled je prodiral le kakih 10 m skozi meglo v globino. To pa je bilo tudi dovolj, da sva imela priložnost občudovati več metrov dolge snežne opasti, ki so kakor mrtva straža zapirale izstop iz stene. Mimogrede sva se ustavila v zasilni postojanki Dachsteinwarte. V tolažbo nama je bilo, ko nama je tukaj neki »Bergführer« povedal, da letos še ni nobena naveza prešla preko dachsteinske stene.

Zamišljena sva se spuščala v dolino. Pogledal sem na uro. Kazalca na njej sta kazala le nekaj čez poldne. Vzpela sva se po vzhodnem razu na greben ter po njem na vrh kote 2792 m.

Ko se je dan prelil v temo, sva vsa premočena prestopila prag kočje Südwandhütte. Okrepčana sva nato nadaljevala pot v Austriahütte. Tukaj naju je toplota zakurjene sobe prijetno zazibala v zasluženi sen.

Ni je vrtnice brez trnja, pravi pregovor. Da bi bil šopek najinih »užitkov« popoln, sva se naslednje jutro zbudila v belem snu. Kaj nisva sinoči sestopila s prostranih snežišč? Mar sva prespala tam zgoraj? Pomela sva si oči ter spoznala resnico: Cez noč je hladni element prekril gore prav do vznožja. Kamor je segalo oko, povsod enakomerna odeja snežne beline. Z njo sva dobila še zadnjo napotnico za odhod. Odpravila sva se domov.

Za nama so tonili viharji vrhovi, zasrti s snežnim pajčolanom.

Dr. Fr. Mišič

TURIZEM IN ALPINIZEM PRI STARIH RIMLJANIH

Rast rimske države je vzbudila tudi veselje do potovanja. Ob dobro urejenih cestah in drugih ugodnih pogojih so bogati Rimljani lahko varno in hitro potovali po vseh deželah velikega imperija. Staro-rimski pisatelj Plinij govori o »človeški naravi, ki ima veselje do potovanja in pravo strast do novega«. Seneca je bil prepričan, da mnogi ljudje mirno prenašajo težave predolgega potovanja samo zaradi tega, da vidijo nekaj novega, nekaj neznanega. Za časa cesarja Trajana (95—117) je bilo onstran Alp razen trgovcev in dobaviteljev za rimsko vojsko le težko najti tujcev z Apeninskega polotoka. Potovanja niso bila skoro nikoli usmerjena proti severu, če ni tega zahteval poklic.

Rimljani so ljubili radosti življenja na deželi, više pa so cenili lepo, ljubko naravo, najviše pa morsko obalo. Kvintilian trdi, da gre hvala lepote med vsemi pokrajinami onim ravninam, ki leže ob morju. Cicerona razveseljujejo tudi druge pokrajine, v katerih lahko človek delj časa ostane, celo gorate in gozdnate. Toda kot pristen Rimljan ni bil naklonjen herojski pokrajini. Z nobeno besedo ne omeni n. pr. obeh slapov doline Lirisa, pa čeprav ve o tej pokrajini še toliko povedati. Vergil pač omenja »očeta Apenina,« kako šumi v njegovih hrastovih gozdovih, kako se dviga proti nebu, ponosen na svoje zasnežene teme, toda pesniku gre le za pogled iz daljave.

Veličina alpskega sveta za Rimljane sploh ni obstajala, v njihovih očeh so bile »grde in gnusne« kakor v očeh zgodovinarja Livija. In vendar so ravno Rimljani vsekali mnogo voznihi poti v gore in so prekorali mnogo alpskih prelazov, ki so držali na vse strani. Toda videli niso nič drugega kot težave, nevarnosti in strahote in govorili so le o strmih stenah, o ozkih gorskih tovornih poteh, o neprijaznih ledenih in zasneženih poljih, o grozečih plazovih in hudournikih.

Za čuda, za alpski svet Rimljani niso imeli razumevanja. Bili so istega mnenja kakor »Silius Italicus«, ki je imenoval Alpe »strašno, otrdelo divjino«. Tako je razumljivo, da je v vsem starem rimskem veku le redkokdaj govor o hojah v pogorjih in o vzponih na posamezne gore. Niti eden izmed antičnih botanikov ni poznal alpske flore.

Kljub temu imamo poročila o ponovnih izletih in vzponih na Etno. Strabon nam je opisal takšen vzpon. Toda pri tem takoj opazimo, zakaj je šlo. Bili so radovedni ter so hoteli delati znanstveno. Tako govori celo neka iz zgodnje dobe rimskih cesarjev ohranjena pesem o Etni samo o naravoslovnih opazovanjih, ne pa o lepoti tega gorskega sveta in o razgledu tega vrha, o katerem so bile pozneje napisane cele knjižice. Enako je tudi v srednjem veku znanstveno zanimanje krčilo pot planinstvu in alpinizmu.

Alpinizem starih Rimljanov pa je vendarle obstajal, in sicer od cesarja Avgusta dalje, ki je od leta 15 st. e. naprej krepko pospeševal gradnjo alpskih cest, seveda v vojaške namene. Rimljani pa so tudi kmalu spoznali veliki pomen gorskega sveta za telesno in moralno ucvrstitev svoje mladine. Imeli so za sovražnike krepka in žilava plemena. Za brzdanje teh plemen so potrebovali ljudi, ki so sami imeli te fizične lastnosti. »Rupes sunt itinera virtutis« so si rekli in so odslej šteli skalovje kot poti, ki vzgajajo k hrabrosti in k drugim vrlinam. Saj so bili doživeli marsikaj bridkega s prebivalci visokih Alp. Leta 95 pr. n. št. je dal konzul Livius Crassus natančno preiskati

alpske doline na vse strani, njihove prebivalce pa pobiti; toda 43 let pozneje, ko so uporniki onstran Alp Cezarja prisilili, da je vse svoje vojaštvo vzel iz gornje Italije, so bili »planinci« že zopet tako močni, da so napadli celo Tergeste (Trst). Takšni odnosi so zahtevali skrben izbor vsch za službo v gorah določenih vojakov. To je razvidno tudi iz tega, da so vojaki, izbrani za gorsko vojaško službo, imeli boljše oskrbo, toplejšo obleko in vrh tega še posebno denarno doklado. Zaradi upravljanja alpskih dežel in njih povezave z Rimom je bilo potrebno, da so na poseben način pripravljali in opremljali vojake in uradnike, določene za to službo. Ti so morali zamenjati svoje široke, mehedrave obleke z ozkimi in tesnimi, da so se držale telesa. Dobili so kapuce — oglavnice, debelo podkovane čevlje in tople rokavice. Opremili so jih z okovano gorjačo in s šotori iz dvojnih živalskih kož.

To so bili prvi staro-rimski planinci ali gorniki, ki nam o njih poroča zgodovina. Napisani na kamnih iz onih časov nam poročajo o težavah in pomanjkanju, o stiskah in nevarnostih teh ljudi, a ne omenjajo niti z besedico lepote alpske pokrajine. Zelezna sila je poslala Rimljane v visoko šolo alpinizma, ni pa ustvarila iz njih naroda planincev ali gornikov, ki bi se poglobili v čuda alpskega sveta in v lepote visokih gor sploh.

Kar je Rimljane zanimalo na potovanjih, izletih in vožnjah, to so bila v prvi vrsti mesta z zgodovinskimi spomini in znanimi umetniškimi deli, nikakor pa ne pokrajina zaradi sebe same. Pri nekaterih rimskih pisateljih in pesnikih srečamo res pravo in pristno naravno občutje, vendar pa imajo za lepo navadno le morske obale ali pa zeleno ravnino, ki se skoz njo vlečejo ljubki potoki. Da visokogorska pokrajina sploh ne more biti lepa, jim je bilo samoumevno. In zato stari Rimljani niso imeli gornštva ali alpinizma v našem smislu.

Te ugotovitve veljajo kajpak za vladajoče sloje rimskih bogatašev in izobražencev, — ki so v sužnje-posestniški družbeni ureditvi države edini imeli možnosti za izvajanje turizma. Naravno pa je, da so se med domačim prebivalstvom alpskih in drugih visokogorskih dežel, razvili iz potreb vsakdanjega življenja in prometa *prvi zametki gornštva in alpinizma*. Tako nastopa v Salustovem spisu »Vojna proti Jugurti« navaden vojak, doma iz alpske Ligurije, kakor kak moderen alpinist. Oprijemajoč se zdaj štrlečega skalovja, zdaj korenin in grmovja, prepleza strmo pobočje visoke skalnate gore v Numidiji. Po isti stezi pelje potem rimski vojaški oddelek na vrh gore. Na skale in korenine priveže vrvi, da bi lažje plezali. Kadar se tovariši boje padca, jim pomaga z roko, na težavnejših mestih jih pusti plezati brez orožja, potem pa orožje prinese za njimi. Na zelo nevarnih mestih pleza kot prvi, jim daje pogum in končno vse srečno pripelje na cilj. Drug primer lahko navedemo iz vojne Rimljanov proti sužnjem pod *Spartakom* 74—71. Gladiatorji so pobegnili na goro Vezuv in se tam utaborili. Rimska vojska jih je obkolila z zasedbo edinega vzpona na Vezuv. Tedaj da Spartak iz vinskih trt splesti vrvi in po njih se njegovi vojaki spuste čez previsne stene ter nepričakovano napadejo sami rimsko vojsko v njenem taborišču.

PRISPEVKI ZA »ZLATOROG«

PD Kranj (nabiralna akcija alpinistov na društvenem obnem zboru) din 5040.—, nabiralna akcija tov. Gašperlin Bože in Jamnik Petra na skupščini PZS din 5000.—, nabiralna akcija tov. Štirn Alojza din 5000.—, Dolinšek Lavoslav, Ljubljana (nabiralna akcija) din 75000.—, PD Gozd Martuljek (nabiralna akcija) din 390.—, Lavrič Rado, Ljubljana (nabiralna akcija) din 5000.—, Šavli Ivan, Jesenice din 400.—, Mikelj Matevž, Jesenice din 150.—, Koritzky Lujo, Postojna din 1000.—, Dolinar Jože, Kateče din 1000.—, Slatinek Edi, Vojnik din 500.—, PD Litija (nabiralna akcija) din 5000.—, PD Celje din 1000.—, Grgič Milan, Maribor din 100.—, Celofiga Milan, Maribor din 200.—, Kac Mihael, Maribor din 500.—, prispevki od članarine za čas od 1. I. do 30. VI. 1956 din 60000.—, prispevki od članskih vpisnin din 46165.—, prispevki od prodanih znakov PZS din 4592.—, prispevki od društvenih prireditvev din 75612.—, Skupaj din 291889.—.

DRUŠTVENE NOVICE

Planinski teden PD Zagorje. V okviru propagande za planinstvo v zasavskem bazenu je PD Zagorje od 17. do 24. VI. t. l. organiziralo Planinski teden, ki je v Zasavju vzbudil precejšnje zanimanje. Planinski teden so pričeli z družabnim izletom v Vine pri Zagorju, temu pa je preko tedna sledilo predavanje o planinstvu, izlet mladincev v Kamniške Alpe in množični izlet članstva v okoliške postojanke. Teden so zaključili s tabornim ognjem na Sv. Gori. Dva dni so tudi predvajali planinski film »Vzpon na Mount Everest«, za katerega so pokazali zasavski planinci veliko zanimanje. Zlasti to velja za mladince, ki predstavljajo visok odstotek članstva PD Zagorje.

Posvet zastopnikov PD Zgornjega in Spodnjega Posavja na Lisci. Sestanek se je vršil dne 8. IV. t. l. in ga je sklical sekretar Okrajnega odbora SZDL Trbovlje tov. Janez Jesenšek, ki je tudi vodil sestanek. Polnoštevilo so bila po svojih zastopnikih zastopana vsa planinska društva na tem področju, t. j. PD Trbovlje, Kum-Trbovlje, Hrastnik, Dol pri Hrastniku, Bohor-Senovo, Radeče, Krško, Zagorje in Brezice. Navzoč je bil tudi podpredsednik OLO Trbovlje tov. Viktor Burkelj.

Ugotovili so, da so zasavska planinska društva s koordiniranim delom že doslej dosegla vidne uspehe. Skoraj vsa planinska društva na tem področju organizirajo planinske tedne, ki so ena izmed zelo dobrih oblik za aktivizacijo planincev, kar med drugim dokazuje tudi visoko število organiziranih planincev v teh društvih. Na teh koordinacijskih posvetih pa se pogovore tudi o vseh društvenih problemih, pregledajo dosežene uspehe, pa tudi slabosti pri delu posrednih društev. Zato je nujno, da tudi okrajni odbor SZDL posveča tej množični organizaciji oziroma društvom več pažnje, kar bodo morali odslužiti tudi občinski odbori SZDL. Prišlo nove teritorialne razdelitve v okrajnem merilu sicer ne bodo mogla društva več računati na finančno pomoč okraja, vendar je pa upati, da se bodo za PD, ki bodo za razvoj vložila vse svoje sile in znala poiskati tudi vse lokalne vire, le še našla potrebna finančna pomoč. Pri reševanju gospodarskih vprašanj in globljem spoznavanju problemov bodo morala sodelovati vsa društva. Program političnega dela v PD naj bo dovolj širok, privlačen in vzgojen. Zato naj politična vzgoja v teh društvih ne bo usmerjena izključno le na spoznavanje političnih vprašanj, ampak tudi k spoznavanju lepote naše narave, povezanem z zgodovinskimi dogodki za časa NOV in z ostalimi znamenitostmi, katere še vse premočno poznamo.

Odras uspešnega dela teh posvetov so nadalje letošnji občni zbori, ki so vsi dobro uspeli. Uspehe teh društev, pa naj si bo to v ekonomskem razvoju PD, pri aktivizaciji članstva ali na drugih toriščih

dela, je v veliki meri pripisati soglasnemu delu planincev. Na skupnih posvetovanih predstavnikov PD so društva spoznala izkustva drugih društev in tako svoje delo uspešno vršila na terenu. Pomankljivost dela PD pa je tudi v tem, da doslej niso znala v svoje vrste vključiti v večjem številu mladino in da niso znala najti poti do šolske mladine. Premalo so imela tudi povezave z okoliškimi kraji.

Na posvetu so prišli tudi do zaključka, da bodo morala PD tesneje sodelovati s turističnimi društvi. Dalje naj bi ustanovili v Spodnjem Zasavju več PD, ker je na tem področju še več središč, ki imajo vse pogoje za obstoj planinskih društev. K razvoju planinstva bi veliko doprinesla tudi transverzala, ki naj bi pričela v Kumrovcu in šla preko Bohorja, Lisce, Kozjega, Planine Sv. Gore itd., končala pa morda na Kumu. Za poživitev planinstva v Spodnjem Posavju je treba zainteresirati tudi tamkajšnje organizacije SZDL, kajti, če bodo planinci čutili oporo tudi v tej organizaciji, bo prav gotovo za planinstvo tudi tamkaj več zanimanja. PD Sevnica in kasneje ustanovljeno društvo v Sentjanžu, bi lahko imeli skupno postojanko na Malkovcu. Ker si na sestanku glede transverzale niso bili edini, so izvolili 7-člansko komisijo, ki naj pripravi vse potrebno v zvezi s transverzalo in prične tudi z zbiranjem zgodovinskih podatkov, ki ji bodo potrebni pri sestavi vodnika po tej transverzali. Komisijo sestavljajo tov. Vidko Jurko, Rado Kovačič, Tine Lenarčič, Stan-ko Koselj, Franc Golob, Mirko Kugler in Ivan Radi. Društva so bila tudi zadolžena, da izdelajo program za delo propagandne komisije, ki jo bodo ustanovili na prihodnjem sestanku Zasavskih planinskih društev. Okrajni odbor SZDL bo na eni izmed prihodnjih svojih sej opozoril predsednike občinskih odborov SZDL, da nudijo planinskemu društvu, zlasti pa v Spodnjem Posavju, več pozornosti ter pomoči pri organizaciji novih PD. Do prihodnjega sestanka naj društva sporoče tudi datum in kraj, kamor naj bi se vršil skupni izlet planincev celega okraja po zaključku planinskih tednov.

Govorilo se je tudi o prometnem davku na alkoholne pijače, ki občutno bremene PD. Ugotovili so, da društva glede tega davka v zveznem merilu ne morejo ničesar ukreniti, da pa se bodo glede občinskega davka skušala sporazumeti s krajevnimi faktorji. Zato bodo čimprej sklicala seje, na katere bodo povabila tudi predsednike in načelnike gospodarstva OBLO ter predsednike občinskih odborov SZDL. Na teh sejah se bodo skušali pogovoriti tudi o formiranju namenskih skladov za razvoj planinstva. Potrebne kredite za investicije pa naj društva skušajo dobiti iz občinskega investicijskega sklada.

Na sestanku je bilo soglasno sklenjeno, da se izroči uprava Zasavske kočne na Prehodavcih PD Radeče, gradbeni odbor, ki

je postojanko zgradil, jo do sedaj upravljal in je zadolžen, da jo dokončno dogradi.

UKW oddajnik na Ribniški koči, Dne 26. maja t. l. ob 20. uri je pričel prvič oddajati UKW oddajnik na Ribniški koči, ki jo upravlja PD Maribor. Mariborski planinci so poslali PZS pozdravno sporočilo.

Planinski teden PD Radeče. PD Radeče je v času od 5. do 13. V. t. l. z uspehom izvedlo že svoj III. planinski teden. V soboto in nedeljo so predvajali v Radečah planinski film »Vzpon na Mount Everest«, nato pa so izvedli skupinski izlet na Veliko Kozjo, katerega so se v velikem številu udeležili planinci iz Radeč in Sevnice. V ponedeljek so ustanovili v Vzgojno-poboljševalnem domu v Radečah mladinsko plan. skupino, v katero je vstopilo 18 mladincev iz 2 mladinki. Skupina bo delovala samostojno, vključena pa bo v PD Radeče. Naslednje štiri dni so predvajali planinske filme, Kekec in flora v Kamniških Alpah v Šoli na Jagnjenici, v Loki pri Zid. mostu, v Vrhovem in v Zid. mostu. Pri vseh kinopredstavah na terenu je bilo tudi orisano delo društva in izvedena primerna propaganda za planinstvo. Vse kinopredstave so bile zelo dobro obiskane, svojo vlogo pa so odigrali tudi propagandni lepaki. Za zaključek so 13. maja izvedli skupinski izlet, in sicer je odšla ena skupina na sestanek vseh zasavskih PD na Kalu, več skupin pa je obiskalo greben Kozja, Lisce in Kuma. Ves čas planinskega tedna je bila v Radečah dobro pripravljena propagandna razstava o planinstvu.

Zasluga za tako uspel planinski teden gre poleg vsem društvenim sodelavcem v prvi vrsti upravi PD Radeče, tov. Železniku in novo ustanovljeni mladinski skupini tega doma.

Ustanovni občni zbor pionirskega odseka PD Ravne na Koroškem. Vršil se je dne 21. V. 1956 ob 16. uri v prostornih osnovne šole v Ravnah. Zbora se je udeležil 101 pionir ter več društvenih funkcionarjev s predsednikom tov. Gorjancem Janežem na čelu.

Ustanovni zbor je otvoril tov. Gradišnik Rudolf, ki je v izbranih besedah pojasnil pionirjem namen današnjega zbora, nakar je tov. Gorjanc Janež pojasnil zbranim pomen planinskega društva. Tov. Dretnik Ivo se je skušal pionirjem približati s kratkim opisom organizacijske oblike društva. Dal jim je navodila za pravilno vedenje v gorah, varstvo planinskih cvetic itd. Zatem so si pionirji izbrali za boljše povezavo z načelnikom pionirskega odseka svoje poverjenike po razredih.

Za načelnika je bil soglasno izvoljen tov. Gradišnik Rudolf.

Nova postojanka na Predilu (1150 m). Dne 3. VI. t. l. ob 11. uri dopoldne je bila otvorjena na meji med Jugoslavijo in Italijo na Predilu za potrebe obmejnega prometa nova postojanka Dom na Predilu, ki ga upravlja PD Bovec. K slovesnemu odkritju se je zbralo okrog 400 ljudi, navzoči pa so bili tudi upravnik carine iz Gorice, predstavniki oblasti iz Tolmina in Boveca, sekretar občinskega komiteja Bovec, zastopnik Narodne banke iz Tolmina ter dva organa italijanske obmejne službe. Postojanko je odprl predsednik občine Bovec tov. Gasperšič Adolf.

Dom je bil zgrajen iz sredstev pomoči Primorski in je bilo vanj investiranih 18 milijonov dinarjev. Je lične zunanosti in sodobno opremljen. Dom je stalno oskrbovan in lahko nudi gostom 6 samskih sob in 7 skupnih ležišč. Na razpolago so vedno topla in mrzla jedila ter pijače. V Domu je tudi menjalnica in bo te posle vršilo ob tednjih Turistično društvo Bovec.

Postojanka je sicer povsem gostinskega značaja, vendar pa društvo upa, da bo z dohodki te postojanke lažje zgradilo kočjo na Mangrtu.

Posvetovanje predstavnikov Zasavskih PD na Kalu. Dne 13. maja t. l. so se na Kalu ponovno zbrali predstavniki vseh Zasavskih PD, da pod vodstvom sekretarja Okrajnega odbora SZDL v Trbovljah tov. Janeza Jesenška pregledajo sklepe zadnjega sestanka na Lisci in se pogovore o bodočem delu. Sestanka so se udeležili tudi zastopniki PZS.

Mnenje vseh navzočih je bilo, naj se da v vseh planinskih tednih poudarka predvsem mladini. Razpravljali so tudi o Društvu prijateljev prirode in prišli do zaključka, da bo to društvo s svojo tradicijo prav gotovo koristno služilo razvoju planinstva, kajti namen tega društva je ta, da pritegne tiste, ki še niso nikjer vključeni v PD, v hribe in naravo sploh in jih odvrata od pijače. Odbor za transverzalo je bil obveščen o svojih nalogah, vendar pa je opis transverzale in ostale podatke poslalo le PD Bohor Senovo. Odprto pa je še vprašanje poti od Lisce do Kopitnika in Gor. Transverzala ne bo markirana s posebnim znakom, pač pa bo označena s tablicami. Komisija za propagando, ki se bo bavila predvsem z zbiranjem gradiva za sestavo vodnika po transverzali, bo delovala na področju celotnega Zasavja. Sestavljali jo bodo propagandisti vseh duštev, vodil pa jo bo tov. Kovačič Rado iz Trbovelj.

Na sestanku so ugotovili, da PD Radeče nujno potrebuje vsaj 150.000 din za dovršitev nekaterih del na Zasavski koči na Prehodavih. Sklenili so, da bo to uredil sekretariat in še nekaj članov gradbenega odbora. Jasno pa je, da bo treba poiskati pot do sredstev tudi v okviru možnosti društva samega. Sredstva, ki bodo na razpolago, se bodo dala predvsem tistim društvom, ki gradijo planinske kočje. Pri kočah pa bo treba bolj kot sedaj misliti tudi na rentabilnost. Ker te v glavnem niso polno zasedene, bi jih kazalo dežno preusmeriti v letovišča, sporazumno s Putnikom ali z drugimi turističnimi organizacijami. Potrebno je napraviti kalkulacije uslug, ki bodo pokazale, da je postrežba v primeru z drugimi letoviškimi kraji razmeroma cenejša. Tako je PD Trbovlje n. pr. že sklenilo tako pogodbo z rudarskim sindikatom. Izražena je bila želja, da bi se čimprej izvršile skupne seje odborov PD, občinskih odborov SZDL in predsednikov ObLO, kjer bi se pogovorili o finančni pomoči. Zato se je treba nasloniti predvsem na občine, kjer je treba to vprašanje reševati s predstavniki občine in političnih organizacij, še prej pa se o tem pogovoriti z odbori SZDL.

Za določitev kraja in časa, kamor naj bi se po zaključku vseh zasavskih planinskih tednov vršil zlet vseh zasavskih planincev, se je obvezalo PD Krško. Čim bo okrajni odbor SZDL prejel te podatke, bo o tem obvestil vsa PD.

Odkritje spominske plošče dr. Klementu Jugu v Solkanu. Dne 3. VI. t. l. se je zbralo k odkritju spominske plošče dr. Klementu Jugu na njegovi rojstni hiši nad 200 prebivalcev Solkana. Zastopana je bila predvsem mladina in predstavniki raznih družbenih organizacij in oblasti. Precej številni so bili planinci, med njimi tudi nekateri Jugovi prijatelji in soplezalci. Predsednik PD Nova Gorica tov. Hvala Alfred je v svojem otvoritvenem govoru poudaril pomen dr. Juge v tedanjem družbenem življenju Solkana in Slovencev na sploh in osvetlil Jugovo napredno miselnost ter njegov pozitivni vpliv na svojo ožjo okolico, pa tudi na miselnost gorjskih Slovencev, kar je dosegel s svojo pisano besedo. Jugov tovariš in soplezalec dr. Vladimir Kajželj pa je v svojem govoru očrtal lik Juge, ki je s svojim vplivom pritegnil v gore številne mlade plezalce in jih vzgajal. Omenil je, da pok. Jug ni bil samo vodilna osebnost v pojmovanju alpinizma, temveč tudi stvarni učitelj in voditelj mladih alpinistov in vzor, kako je treba zastaviti vse svoje umstvene in fizične sile za dosego svojega cilja. Tudi tov. Joža Cop, najstarejši slovenski alpinist in poznavalec dr. Juge, je v kratkih a jedrnatih besedah očrtal pomen pok. dr. Juge za naš alpinizem.

Pri odkritju plošče so s kulturnimi točkami sodelovali gimnazijski pevski zbor, moški pevski zbor in mešani pevski zbor Tovarnice pohištva v Novi Gorici ter godba na pihala. Navzoči so bili nadalje zastopniki številnih planinskih društev in PZS. Zastopnika alpinističnega oddelka Ljubljana-matica in Komisije za alpinizem pri PZS sta v imenu slovenskih alpinistov položila lovorova venca.

Spominsko ploščo je po odkritju izročil tov. Hvala v varstvo mladini z željo, da bi jo pogled na to ploščo vzpodbujal k še večji delavnosti.

Proslava 60-letnice PD Tolmin. Ta pomembni jubilej je društvo proslavilo v okviru kulturnega tedna dne 4. VI. t. l. Ob 16. uri je odprlo v prostorih osnovne šole razstavo planinskih slik-fotografij, zvečer pa v slavnostno okrašeni kinodvorani izvedlo slavnostni občni zbor, katerega se je udeležilo nad 200 planincev. V častnem predsedstvu so bili sami planinski veterani: ing. Strukelj Franc, Rejc Mici in Vidmar Janez s tov. Rakuškom Jožetom na čelu, ki je najstarejši član društva. Po uvodnih besedah društvenega predsednika tov. Pili Janka je na prijeten način podal društveno zgodovino tov. Vidmar Janez, zastopnik PZS pa mu je za njegovo dolgoletno plodno delo v planinstvu izročil srebrni častni znak z diplomom, s katerim ga je odlikovala PZS na svoji redni skupščini na Smarjetni gori nad Kranjem. Slavnostnemu delu proslave je sledilo predvajanje planinskih filmov.

Prireditve so se udeležili tudi zastopniki PZS in sosednjih PD.

Tečaj gorskih reševalcev pod Storžičem. Na pobudo postaje GRS Jesenice in s podporo OLO Kranj je postaja GRS Jesenice od 9. do 13. V. t. l. organizirala tečaj za gorske reševalce gorenjskih postaj pod Storžičem, katerega se je udeležilo skupno 20 tečajnikov, in sicer 6 iz Jesenice, 3 iz Kranjske gore, po 1 iz Mojsane, Gorij in Jezerskega, 3 iz Kranja in 5 iz Tržiča. Tehnični vodja tečaja je

bil tov. Stane Koblar, sanitetni vodja tov. dr. Andrej Robič, ekonom tov. Karel Korenini in instruktor tov. Andrej More. Namen tečaja je bil predvsem ta, da seznanil mlajše reševalce s sodobnim načinom reševanja ponesrečenov pozimi.

Po razdelitvi tehnične opreme so tečajniki izvajali najprej osnovne smučanja, nato pa transport z reševalnim čolnom, transport z Akia čolnom, prvo pomoč na terenu in ravnanje z radiostanicami, poldne pa jim je dr. Robič predaval o prvi pomoči. Nato so se urili v pravilnem zabijanju klinov in pripravi vrvnega poligona za obešanje spuščalne naprave. Prvo izvedbo je napravil tehnični vodja z instruktorji, nakar so tečajniki samostojno in na različnih krajih izvedli vrvne poligone. Sledilo je spuščanje z jekleno vrvjo preko 40 m visoke previsne stene, najprej z Gramingerjevim sedežem posamič, nato v dvojici in slednjič z Marinierjem. Pri vseh fazah te vaje so prišli na vrsto vsi tečajniki, nekateri tudi po večkrat. Temu je sledila sestava transportnega ogródja iz smučí, transport ponesrečenca na smučeh, prva pomoč in imobilizacija. Po kosilu jim je sanitetni vodja ponovno predaval o prvi pomoči. Naslednjega dne so se tečajniki odpravili skozi Žleb na vrh Storžiča, noseč s seboj reševalno Marinierjevo napravo z vsem priborom za reševanje po zasneženih vestinah. Izvedli so reševanje z Marinierjevo napravo na smučeh s pomočjo jeklene vrví do konca snežnega plazú, nato pa prenos poti in dalje transport na kolesu do koč. Nato so se urili v napravi transportnih naprav-nosil za ponesrečenca v ležečem in sedečem položaju z najpreprostejšimi pripomočki (cepín, vrv, nož, motvoz, oblačila, smučí, palice itd.) o prvi pomoči, imobilizaciji ponesrečenca in upravljanju z radiostanicami. V strogi tajnosti je nato vodstvo tečaja v nedeljo organiziralo nočno vajo. Ob 1.50 uri so bili tečajniki alarmirani o nezgodi pod Storžičem. V 10 minutah so bili že vsi zbrani pred koč, kjer jim je vodja sprejennega aparata poročal o nezgodi. Takoj so izbrali reševalno opremo in v svitu bakel odšli na kraj nesreče. Po dvurnem reševanju so se s ponesrečencem vrnili v koč. Nočna vaja je bila dobro organizirana in je lepo uspela.

V soboto popoldne in v nedeljo dopoldne so se nato vršili še obvezni izpiti iz prve pomoči, ki sta jih vodila tov. dr. Andrej Župančič in dr. Andrej Robič.

L. R.

IZ SEJNH ZAPISNIKOV UPRAVNEGA ODBORA PZS

UO PZS je na svoji prvi redni seji izvolil iz svoje srede dva podpredsednika in to tov. Toneta Bučerja, načelnika komisije za alpinizem, in tov. Rudija Kavčiča, načelnika gospodarske komisije. Po sklepu skupščine PZS na Smarjetni gori se podpredsednika ne volita več na skupščini, temveč ju izvoli UO PZS na svoji prvi redni seji.

Železniško transportno podjetje v Ljubljani je PZS obvestilo, da je Generalna direkcija jugoslovanskih drž. železnic v Beogradu zavrnila prošnjo PZS za zvišán popust na železnici, ker da za to ne obstoje tarifne možnosti glede na to, da je železnica že danes preobremenjena. Ikrati sporoča, da železnica v nobenem primeru

ne odstopa od prodajne cene 100 din za obrazec prijave. PZS je o tem takoj informiral PSJ, ki bo nadalje ukrepal.

Sodelovanje zasavskih planinskih društev v okviru okrajnega odbora SZDL v Trbovljah je dalo pobudo PZS, da bo tudi ona stopila v stik z Glavnim odborom SZDL v Ljubljani. Prepričana je, da bo ta povezava koristna v vsakem pogledu.

PZS bo imela v Domu Zlatorog, ki se bo pričel graditi že prihodnjo spomlad v Ljubljani, za svoje prostore na razpolago polovico II. nadstrop. v izmeri 25-krat 12,40 m². Ker pa ta površina ne zadostuje za namestitev vseh prostorov, zlasti ne muzeja, si PZS prizadeva, da bi dobila za svoje potrebe na razpolago celo II. nadstropje. Seveda pa bo morala v tem primeru zbrati in prispevati h gradnji okrog 15.000.000 din.

Z dnem 8. majem 1956 je prišla poslovalna Centralna planinska knjižnica, ki je odprta vsako sredo in petek od 16. do 19. ure. Knjižnica je v I. lesenem provizoriju Narodne banke v Likozarjevi ulici. Knjige in revije se ne izposojajo in so interesantom na razpolago le za čitanje v prostorih knjižnice. Knjižnica razpolaga z lepo zbirko domače in tuje planinske literature, ki jo je v zadnjem času dopolnila še z nakupom privatne knjižnice dr. Mraka. Na razpolago je tudi lepo številno zemljevidov.

Finančno stanje PZS je tako, da bo skozi vse leto potrebna največja štednja. Ker je bila PZS odobrena za tekoče leto le subvencija 10.500.000 din, v kar je vključen tudi Pl. Vestnik, so bile dotacije vsem komisijam temu primerno tudi nižanje. Za investicije ni PZS prejela nikakega kredita. Pričakuje pa določen znesek iz kvote, ki jo je določil Izvršni svet FLRJ za dvig kapacitete še v letošnjem letu.

Novoformirana mladinska komisija pod vodstvom tov. Mare Sventove dela na koordinaciji z vsemi mladinskimi in sorodnimi organizacijami in je povsod našla polno razumevanje. Z delom na terenu bo pričela jeseni, ko se bo mladina vrnila s počitnic.

Na iniciativo Gasilske zveze se je pri TVZ Partizan v Ljubljani vršil informativni sestanek, ki je razpravljal o treh osnovnih točkah, t. j. o povezavi med organizacijami na terenu, o skupnosti športnih objektov in o izvenarmadni vzgoji. Na sestanku so zastopniki organizacij končno ugotovili, da stanje na terenu le ni tako slabo, da pa je potrebno, da se doseže potrebni stik tudi med vrhovi organizacij. Izražena je bila tudi želja, da bi vsaka organizacija v svojem tisku objavljala delo ostalih organizacij. Sestanka so se udeležili zastopniki Partizana, Zveze športov, Gasilske zveze, Planinske zveze in Svobode.

Direkcija DOZ-a v Ljubljani je nakazala 500.000 din kot svoj prispevek k nabavi jeepe za GRS.

Dne 28. V. 1956 se je ustanovilo samostojno PD Luče ob Savinji, ki je doslej delovalo v sestavu PD Solčava.

Izvršni svet, Sekretariat za blagovni promet, je sklical za 18. VI. t. l. konferenco, na kateri naj bi se razčistilo vprašanje, katere planinske postojanke je šteti za gostinske enote zaprtega tipa. Konferenco so se udeležili tudi zastopniki PZS.

Propagandna komisija je odkupila grebenko karto Prokletij 1:10.000, delo priznanega našega kartografa tov. Vilka Ma-

zija iz Vikre. Karta bo služila udeležencem V. republiškega zleta v Prokletijah in bo kasneje natisnjena tudi v Planinskem Vestniku.

Ker PZS doslej ni uspelo prodati stari jeep po primerni ceni, ga je izročila v komisijso prodajo Avtolehi v Zagrebu.

PZS se je v duhu priporočila skupščine včlanila v pionirsko zadrugo I. pohorski bataljon v Rušah in vplačala delež 8000 din. Mladinska komisija PZS pa je nakazala PD Ruše za njegov mladinski odsek 10.000 din.

Za gospodarsko plat fotoodseka PZS je bil zadolžen član Gospodarske komisije tov. Ferdo Repovž, ki bo skrbel tudi za to, da bodo vse planinske postojanke založene s kvalitetnimi fotorazglednicami.

Komisija za planinska pota ima na zalogi zadostno število kazipotnih tablic in smernih puščic, izdelanih iz pločevine ter pobarvanih z minjem. Cena tablicam je 150 din in puščicam 80 din. Naročajo se pri PZS.

PZS je razdelila postajam LM primerno število plakatov o zaščiti planinske flore, da bi se tudi pripadniki LM čim bolj seznanili s tem, katere cvetlice so zaščitene. Propagandna komisija v zvezi z Zavodom za spomeniško varstvo, taborniki in lovci pripravlja tudi posebne table o zaščiti flore.

Letošnji alpinistični tabor se bo vršil po vsej verjetnosti v Krnici od 15. VII. do 5. VIII. t. l.

Po sporočilu komisije za alpinizem bodo posamezni alpinistični odseki letos organizirali odprave tudi v južne kraje. Tako pripravljajo jeseničani odpravo v Durmitor, ljubljancani in hrastničani pa v Prokletije. Ljubljanski alpinisti namestijo tudi v italijanske Dolomite, po ena skupina kranjskih alpinistov pa v Chamoinix in na Grossglockner. V kolikor bo mogoče, bo te odprave podprla tudi Komisija za alpinizem, zlasti pa one, ki gredo v južne kraje.

Stik z notranjo upravo v pogledu sodelovanja z GRS je vzpostavljen že nekaj časa. To sodelovanje se je doslej odražalo v obveščanju, uporabi telefonov in prevoznih sredstev, bo se pa še poglobilo z organiziranjem reševalnih tečajev izključno za pripadnike LM. Notranja uprava bo tudi poskrbela za vso reševalno opremo, ki jo bodo v bodoče imele vse postaje LM na ogroženih terenih. Tečaji se bodo vršili jeseni in pozimi in bo vsak zajel od 20 do 25 tečajnikov. Organizirani bodo po vzorcu onih, ki jih je komisija za GRS priredila za lovce Uprave drž. gojitvenih lovišč, ti so se izkazali za zelo uspešne. V načrtu so dvojni tečaji, in sicer oni, na katerih se bodo tečajniki seznanili z najosnovnejšo reševalno tehniko, ter tečaji z zahtevnejšo reševalno tehniko, ki pa jih bodo absolvirali le nekateri pripadniki LM. Kako veliko zanimanje kaže notranja uprava za sodelovanje z GRS, je razvidno iz tega, da bo najbrž reševanje uvrstila v svoj učni plan za pripadnike LM. Za stalno povezavo med notranjo upravo in komisijo za GRS je bil določen član komisije za GRS tov. Bine Vengust.

Na svoji prvi seji se je komisija za GRS konstituirala takole: komisiji načeljuje še v naprej tov. dr. Miha Potočnič, izvoljen na skupščini PZS na Smarjetni gori nad Kranjem, njegov namestnik je tov. Bine Vengust iz Ljubljane, tehnični vodja tov. Milan Kristan iz Jesenic, sani-

tetna referenta dr. Andrej Robič iz Jesenic in dr. Evgen Vavken iz Ljubljane, gospodar Andrej More iz Jesenic, njegov pomočnik Jože Govekar iz Ljubljane, organizacijsko-propagandni referent Bine Vengust iz Ljubljane, njegov pomočnik dr. Evgen Vavken iz Ljubljane in vodja za lavinske pse tov. Nadislav Selberger iz Tržiča. Tov. Veninšek Stane iz Celja pa odgovarja za ves sektor od Zasavja pa preko Kamniških Alp do Karavank.

Komisija za GRS je končala s strokovnim pregledom reševalne opreme na postajah GRS, še pred začetkom letne sezone pa bo po svojih članih pregledala tudi vso opremo v vseh planinskih postojankah. Te strokovne preglede bo vršila vsako leto, da ne bi prišlo do kakih nesreč pri reševanju.

Kot učni pripomoček za urjenje z Marinerjevo reševalno napravo bo komisija za GRS izdelala predavanja na filmskem traku. V ta namen bo preslikala fotografije iz originalne knjižice - navodil za upravljanje s to reševalno napravo.

Sanitetne komplete, ki so se doslej izkazali kot praktični, bo komisija dopolnila še s sredstvom proti bolečinam.

Komisija pripravlja tudi diafilam o transportu ponesrečenca v gorah. Nadalje bo po Akia čolnu, ki ga je prejela v dar od nemške gorske reševalne službe, doma izdelala take reševalne čolne ter tako zadostila vsem svojim potrebam. I. R.

IZ OBČNIH ZBOROV

PD PTT Ljubljana. Občnega zbora dne 28. I. t. l. se je udeležilo 207 članov od skupno vpisanih 591 članov, pri čemer pa je upoštevali, da biva znaten odstotek članov-poštarjev izven Ljubljane. V društvu je večanih 498 članov, 72 mladincev in 21 pionirjev. Društvo se je v tem letu organizacijsko utrdilo. Člani odbora so svoje naloge v glavnem dobro reševali. Čeprav je pristop v društvo popolnoma prostovoljen, se je vendar čuditi, da sta v Tegradu le dva člana brez mladincev in pionirjev. Presenečata tudi obe sekciji, kjer je precej mladih mehanikov, obe sekciji pa nimata niti enega mladince ali pionirja. Več članov bi lahko štela tudi osnovna enota Ljubljana I in bi se število mladincev in pionirjev prav lahko zvišalo pri vseh osnovnih enotah. Boljša povezava je bila dosežena z zunanji skupinami, ki so v Kranju, Celju, na Jesenicah, Sošanju in v Kočevju. Priključiti pa namerava še skupino v Trbovljah. Da bi pa ustvarili še osebno poznanstvo med člani društva in skupin, bodo organizirali skupinske izlete na njihova področja. Za boljše poslovanje društva in povezavo z odborniki bodo skušali od uprave podjetja dobiti manjšo sobico kot društveni lokal, kjer bo posloval administrativni tajnik.

Lepe uspehe je društvo doseglo v prirejanju skupinskih izletov. Dne 4. VI. se je 42 članov udeležilo izleta na Golico. Za ta izlet je bilo sicer prijavljenih 72 članov, vendar je pa le slabo vreme preprečilo tako visoko udeležbo. Dne 7. VIII. so izvedli izlet na Veliko planino in na Konja, od 19. do 22. VIII. pa je skupina 20 udeležencev na povabilo društva »Die Naturfreunde« iz Avstrije napravila štirnednevni izlet na Veliki Klek. Pomankljiva oprema je bila vzrok, da je le 10 udele-

žencev doseglo vrh, visok 3798 m. Ostali člani pa so med temi obiskali Oberwalder Hütte v višini 2943 m. Dne 2. X. so priredili izlet na Nanos z obiskom Vojkove kočice in Predjamskega gradu po poti transverzale. Tega izleta se je udeležilo 38 članov, Dne 28. X. pa so člani obiskali svojo kočico na Vršču ter obiskali še kočico pri izviru Soče in Kugyjeve spomenik v Trentu. Upravni odbor pa je bil tudi na Plešivcu (1696 m). V dneh 1. in 2. maja pa se je III. izleta planincev-poštarjev na Treskavici (B.H.) udeležilo 21 članov. Partizanskega marša po Julijskih Alpah se je udeležilo 14 članov. Za pionirje je društvo organiziralo izlet na Dobeno in tudi samo nosilo vse stroške izleta. Zaradi slabega vremena pa se je izleta udeležilo le 10 pionirjev. Pionirski izlet na Katarino so pripravili trikrat, vendar so ga po marali zaradi slabega vremena vsakokrat odpovedati. Poleg teh izletov pa so skupinske izlete organizirale tudi podrine skupine. Tako je kranjska skupina izvedla izlet na Vršču in na Smarjetno goro, vsakokrat s 15 udeleženci, jeseniška skupina na Golico z 21 člani in na Planino z 19 člani, celjska skupina več izletov v bližnjo okolico in to na Celjsko kočico in Poštarski dom pod Plešivcem in Soštanska skupina na Mozirske planine in Smrekovec s 13 člani, dvakrat na Uršljo goro z 20 člani, ki so hkrati pomagali z udarniškim delom pri gradnji Poštarskega doma pod Plešivcem, ter na Ribniško kočico in Veliko Kopo z 10 člani.

Člani društva so med letom tudi sodelovali z dopisništvom in več članov objavljali v Poštnem zborniku. V propagandne svrhe je propagandni odsek populariziral planinstvo s svojim oknom novic, katere so pošiljali tudi svojim skupinam zunaj Ljubljane. Za boljšo orientacijo planincev v Poštarski koči na Vršču pa je odsek poskrbel za dobro izdelan orientacijski zemljevid z vpisanimi vrhovi in potmi. Uspeh pa ni v pridobivanju novih naročnikov za Planinski Vestnik, ker zaznamuje celo 5 naročnikov manj od prejšnjega leta. Na Planinski Vestnik je naročenih 78 članov. Odsek je ostro grajal one naročnike revije, ki še niso poravnali naročnine za leto 1955 ali celo za 1954 in zapretili, da jih bo javno objavil v »Oknu planincev«, če ne bodo v najkrajšem času poravnali zaostale naročnine. Za obhod transverzale se je prijavilo 29 članov, prednjačijo pa starejši planinci kot tov. ing. Lavrenčič, Volkar, Kobilica in Tomšič Stane, ki so prehodili že dobršen del te poti. Vsa društvena propagandna dejavnost pa je dokumentirana tudi s fotografijami, ki jih je izdelal član njihovega fotoodseka tov. Košir Stane.

Veliko oporo in razumevanje je društvo našlo vedno pri podjetju za PTT promet in osebno pri direktorju tov. Gerbcu ter Republiškem odboru, ki sta v okviru finančnih možnosti omogočila društvu olajšanje raznih izdatkov ter tako pomagala društvu in članom. Planinski ples s srečolovom je razgaljal ves poštni kolektiv v Ljubljani in okolici. Vrednost nabranih dobitkov je znašala preko din 250.000.—, rezultat srečolova pa je bilo čistih din 180.775.—. Od Generalne direktcije v Beogradu je društvo preko Centralnega odbora prejelo dotacijo din 250.000.—, ki so bili uporabljeni za investicije, poleg tega pa še od Republiškega odbora din 75.000.—.

Gospodarski odsek je dokončal vsa dela pri prizidku Poštarske koče in v kuhinji postavil nov večji štedilnik, poleg tega pa prepleskal paviljon, ki je bil preurejen iz drvarnice, in pograde v paviljonu. Ker so sobo, ki je služila za drvarnico, v letošnjem letu preuredili za sobo osebja, so postavili novo drvarnico, pokrito z eternitom. Poleg drvarnice pa so postavili še stajo za živali. V jedilnici so tla položili z gumulejem, s čimer je odpadlo stalno čiščenje poda. Dijaki Industrijske šole pa so pod vodstvom tov. Cerarja in Kadivca popravili pot od Tičarjevega doma do koče, poleg tega pa so napravili še 5 m² drv in jih prenesli od Tičarjevega doma do postojanke. Za vsa investicijska dela je bilo treba prenesti 11 280 kg raznega materiala, ki so ga prenesli dijaki Industrijske šole ter člani upravnega odbora ob sobotah in nedeljah in je bilo za to izvršenih skupaj 1031 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti din 82 480.—. Za opremo same koče so izdali din 163 627.—. Celotne investicije v letu 1955 so znašale din 1 382 448.—. Vodstvo koče je bilo v rokah nad vse požrtvovalne tov. Mehletove Zofke iz Kranja, ki je napravila več, kot zmorejo človeške moči, saj je poleg oskrbovanja v celi sezoni bila za vse od nosača do oskrbnice. Zato ji je občni zbor izrekel posebno zahvalo. Za dobro postrežbo pa sta poleg nje skrbeli še tov. Pungartnik Sonja in Zlender Marija, kadar koli pa je bilo potrebno, jim je priskočila v pomoč tudi tov. Arko Anica. Kočo je obiskalo po vpisni knjigi 4993 planincev, najmanj toliko pa se jih ni vpisalo. Gostje so bili iz Anglije, Škotske, Nemčije, Nizozemske, Belgije, Italije, Avstrije, Švedske, Francije, Kanade, Norveške, Grške, Egipta, ZDA in Madžarske. Ugled, ki si ga je pridobila njihova postojanka že širom po Sloveniji, je vsekakor lepo priznanje njihovemu delu. Glede na velik promet so bili temu primerni tudi dohodki. Skupni iztržek koče od 1. V. do 30. X. 1955 je znašal din 1592 281.—, od katerih je din 541 231.— dobička.

Delo tega društva je pravilno ocenil tudi Planinarski savez Jugoslavije, ki je s srebrnim častnim znakom odlikoval društvenega gospodarja tov. Mruka Vladislava, ki je imel največ zaslug pri gradnji Poštarske koče na Vršču. Odlikovanje mu je na slovesen način izročil član upravnega odbora PZS tov. Živojin Prosenec.

PD Kum-Trbovlje. Društvo se je v preteklem letu ukvarjalo predvsem z nalogo, da dogradi oziroma konča z adaptacijskimi deli postojanke na Kumu. Ker je bilo težišče vsega društvenega dela torej na tem sektorju, beleži neuspehe tamkaj, kjer bi moralo biti pravi pravi najdelavnejše. V pridobivanju članstva so zabeležili le majhen uspeh. Na novo so pridobili 5 starejših članov in 6 mladincev. Pri pionirjih pa so nazadovali kar za 43 članov. Tu je društvo popolnoma odpovedalo. Skupinska izleta so imeli le dva in to enega na Pohorje, ki se ga je udeležilo 32 članov, mladincev in pionirjev ter drugega v Logarsko dolino, na Okrešelj in Kamniško sedlo, ki se ga je udeležilo 36 članov skupaj z mladinci in pionirji. Več izletov niso mogli organizirati, ker je bila večina najboljših članov usmerjena na delo na Kumu. Skupno s PD Trbovlje so organizirali dobro uspeš planinski teden, pri čemer pa priznavajo, da je pretežna večina organiza-

cijskega dela slonela na ramah funkcionarjev PD Trbovlje. Uspehi tudi niso v pridobivanju novih naročnikov za Planinski Vestnik, pač pa so tudi tu zabeležili padec za 6 naročnikov. Članarino je plačalo 258 članov, 45 mladincev in 58 pionirjev. Društvo si je z novim lokalom, ki ga imajo v Domu SZDL, pridobilo prostor, kjer se sedaj lahko zbira članstvo in kjer se sploh vrši društvena administracija. Društvo se je po svojih zastopnikih udeleževalo vseh sed koordinacijskega odbora Zasavskih planinskih društev v okviru SZDL, okraja Trbovlje, ki so bile po svojem dnevnem redu zelo obširne in, kar je razveseljivo, tudi zelo plodne, saj so beležile lepe uspehe v seznanjanju društvenih problemov, ki so jih zato skupno reševali. Propagandno delo ni bilo ravno na višku, stori li so pač, kar so mogli. Organizirali tudi niso samostojnih predavanj in se udeleževali le onih, ki jih je prirejalo PD Trbovlje. Sicer pa tudi njihovi člani niso štedili s časom. Delali so neutrudno pri adaptaciji koče na Kumu, zgradili pa so tudi žičnico za smučarje. Do gradnje planinskega doma Zlatoroga je društvo zavzelo pozitivno stališče in bodo gradnjo po svojih močeh podprli.

Njihovo postojanko, kočo na Kumu, je obiskalo 3175 planincev, kar je za 327 več kot preteklo leto. Sodeč po izvršenem prometu se najmanj dvakrat toliko gostov ni vpisalo v vpisno knjigo. Prenočevalo je 1466 gostov. Promet na postojanki se je dvignil od leta 1954 za din 427 300.— in je znašal v letu 1955 din 1 814 002.—. Po vrstnem redu prednjači konsum alkoholnih pijač, za kar so iztržili din 981 470.—, temu sledi prehrana z iztržkom din 600 009.—, nato brezalkoholne pijače z zneskom din 163 815.—. Če primerjamo konsum alkoholnih pijač v primerjavi z brezalkoholnimi, ugotovimo, da je bilo prodanih 4836 litrov alkoholnih pijač in 1942 litrov brezalkoholnih pijač, torej v razmerju 1:2,4, ali na 1 liter brezalkoholnih pijač 2,4 litra alkoholnih. Večji dotok na postojanko so pričakovali v letošnji zimski sezoni zaradi smučarske vzpenjače, kar pa je žal zaradi pomanjkanja snega odpadlo.

Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev jim ni uspelo končati dela na postojanki. Ometali so vseh 6 sob, ki bodo prvenstveno služile za prenočišče, montirali pa so tudi električno instalacijo. V dveh sobah so tudi že položili parket. Zabetonirali so vseh šest stranskih, vzdignili dimnike, nabavili mizo za krožno žago in dve lestvi, okna pa so prebarvali s finirjem. V gostinskih prostorih so še enkrat prepleksali opremo. Pri žičnici so zabetonirali nove temelje za opornike, na katere so postavili nove. Izdelali so 24 kom. tek. kolotov, kompletnih z ležaji in okvirji kakor tudi nova sidra. Montirali so na novo časovni relej ter ojačili elektromagneta pri zavori. Prelakirali so tudi vse dele, ki so izpostavljeni vremenskim razmeram.

Markacijska dela je uspešno vodil tov. Pavlič Anton.

Iz poročila gradbenega odbora za zgraditev koče na Prehodavcih, ki ga je podal tov. Lenarčič Tine, sledi, da so v preteklem letu obili jedilnico, te postojanke z leseno steno ter izvršili še razna druga dela, ki so preostala iz leta 1954. Koča je bila oskrbovana od 10. VII. do konca septembra in je zabeležila 1000 oseb obiska. Prenočilo je 340 oseb. Poleg tega je bila

zgrajena v skladu z dogovorom tudi markirana pot na Vrhac nad L. Triglavskim jezerom, in sicer kot del poti od Dolica do Prehodavcev preko Kanjavca. Na postojanki je dolga din 242610.— Glede nadaljnje uprave te postojanke je bil občni zbor mnenja, da se izroči PD Radeče, PD Hrašnik ali pa kateremu društvu v Trenti. To se bo predlagalo na skupščini PZS, ki naj o tem odloči. Poleg tega se je v diskusiji, ki je bila dokaj živahna, največ razpravljalo o delu z mladino in Gorske straže.

Občni zbor se je vršil dne 9. II. t. l. ob navzočnosti 105 članov.

PD Gornji grad. Vsa teža društvenega dela je ležala na gradnji koče na Menini planini. Kljub razmeroma majhnim finančnim sredstvom je postojanka pod streho in društvo zatrdno upa, da bo še letošnje poletje vsaj zasilno služila svojemu namenu. Prilicje je iz kamna, prvo nadstropje pa je leseno, od znotraj zidano z zidno opeko in ometano. Vseh sob je sedem in na podstrešju skupno ležišče, ločeno za moške in ženske. V prilicju se nahaja tudi sušilnica za obleko in prostor za smučarsko opremo, kar smo doslej pri marsikateri koči pogrešali. Dogajeni so tudi kletni prostori, izdelati pa je treba samo še okna in vrata. Velik problem pri gradnji je pesek, ki ga je bilo zelo težko dobiti, poleg tega pa je bil težak tudi dovoz. Za dograditev prilicja bodo potrebovali v letošnjem letu še okrog din 900.000.— ter je v tem znesku všteta tudi že nabava inventarja.

Izlete so v glavnem organizirali na Menino planino in jih združevali z delovnimi akcijami. Mladina je napravila dva taka izleta, enega pa kolonija iz Trbovelj. Društvo šteje 225 članov, od tega 40 mladincev in 35 pionirjev. Število naročnikov na Pl. Vestnik je še kar zadovoljivo, vendar pa imajo nekaj naročnikov, ki se ne zmenijo dosti za plačilo naročnine ter s tem kvarijo ugled društva. Markacijski odsek je obnovil markacije na relaciji Menina—Savlnica, Vlivodnik—Smrekovec in Kašni vrh.

Za leto 1955 je bil v celoti izvoljen dosedanjí odbor s predsednikom tov. Tratnikom, na novo pa sta bila izvoljena še tov. Fale Ivan in Presečnik Stefka, ki bo v času šolskih počitnic opravljala tajniške posle.

PD Ruše. Občni zbor je pričel s pozdravom predstavnikov pionirskih skupin iz Ruš in Selnice, ki vključujeta v pionirskih planinskih krožkih skupno 295 pionirjev. V svojem nagovoru sta prikazala vso skrb in ljubezen, ki jim jo izkazuje to društvo in podala obljubo, da se bodo zato pridno učili in ubogali starše ter vzgojitelje. Trudili se bodo postati dobri planinci, pridobivali bodo nove člane — nove mlade planince ter čitali in širili Planinski Vestnik. To naj bi bila njihova zahvala in obljuba, to je tudi njihovo voščilo k visokemu jubileju, ki ga danes proslavlja društvo za 55-letni obstoj svojega društva.

Po uvodnem predsednikovem poročilu je poročal o mladinskem odseku društveni podpredsednik. Povedal je, da je mladinski odsek razširil svoje delovanje tudi na levi breg Drave in v Selnici ustanovil mladinski odsek, ki šteje 125 pionirjev in mladincev. Ruški mladinski odsek šteje 107 pionirjev in 63 mladincev. Zatrdno pa

upajo, da se bo število mladincev in pionirjev še povečalo. Redno so se vršili sestanki pionirjev in mladincev, na katerih so razpravljali o vedenju in ponašanju planincev, o opremi, o prvi pomoči, o tovarištvu in o pomenu planinstva sploh. Z velikim zanimanjem pa so spremljali činitve osvajačev najvišjih gora na svetu ter sledili uspehom naših alpinistov v inozemstvu in doma. Odsek je tudi skrbel za vzgojo svojega naraščaja. V poletnem času je planiral več skupinskih izletov in krajše taborjenje, kar pa je v veliki meri preprečilo lansko neugodno vreme. V obeh mladinskih odsekih so izvedli mladinski zbor, na katerih so si mladinci in pionirji izvolili svoje predstavnike. Člani odseka redno prebirajo Planinski Vestnik in so pridobili tudi nekaj novih naročnikov. Mladino društvo ima veliko razumevanje za njihova prizadevanja in jim v vsakem pogledu nudi pomoč. Zaradi velikega števila mladine pa bo moral odsek letos prirediti še nekaj starejših članov, da bo delo v krožkih in na izletih lažje in uspešnejše. Smučarski tečaj pri Arehu zaradi mile zime ni bil izveden.

Iz izčrpnega poročila tov. tajnika ugotavljamo, da je društvo v glavnem izvršilo vse prevzete naloge. Največji uspeh pa je bil nedvomno ta, da je uspelo tako hitro, prodorno in prepričljivo urediti pri Arehu prvo Ruško pionirsko kočo, v kateri so že lansko leto v planinskem vzdušju letovali otroci, pionirji—planinci, 140 po številu. Posebna zahvala za to gre društvu častnemu članu tov. Stoparju, ki je ob soglasnosti delavskega sveta Tovarne dušika to omogočil, in da elektrifikacija Ruške koče tako dobro napreduje. Ruška tovarna je doslej prispevala za elektrifikacijo 431.720 din, tovarna Impol v Slov. Bistrici 108.680 din, društvo pa je vložilo lastnih sredstev 100.000 din. Občinski ljudski odbor Ruše jim je odobril dotacijo 100.000 din, ki se bo prvenstveno uporabila za ureditev društvenega lokala. Tajnik si je močno prizadeval pravilno in objektivno na obe veji društvenega poslovanja, tako na ideološko kakor na gospodarsko plat enakomerno. Ker se je pojavila v društvu skupina mladincev, ki si želi alpinističnega udejstvovanja, je navezal za to skupino stike z načelnikom AO Maribor. Odbor je ostal zvest svoji obljubi, dani ob smrti enega najvidnejših ruških planincev, da se na pogorišču Candrove koče uredi Candrov vrt. Vrt se urejuje. Clanstvo je v celoti naraslo na 193 poleg novega pionirskega krožka v Selnici s 125 pionirji, ki pa v tem številu niso zajeti.

Na razstavi občine Ruše »10 let v svobodi« je propagandni odsek v posebnem oddelku prikazal delo društva s fotografijami ter nazornim grafikonom o stanju članstva in naročnikov Planinskega Vestnika. Organizirali so predavanje tov. Cirila Debeljaka iz Celja »O lepotah domačih in tujih gor«. Predavanja se je poleg starejših članov udeležilo več sto mladincev. Dne 2. V. 1955 pa se je vršila na Ruški koči slavnostna seja društva, katere so se udeležili predstavniki vseh množičnih organizacij ter vdova enega prvih planincev v Rušah tov. Lesjakova. Zai je odpadel za 1. maj organizirani planinski tabor pri Arehu, prav tako pa tudi propagandno taborjenje pod šotori na fizikurnem stadionu. Slabo vreme je to preprečilo. Člani društva so izvedli tri sku-

pinske izlete in to na Pečke, k Arehu ob slavnostni otvoritvi Ruške pionirske koče ter k odkritju spomenika padlim planincem za svobodo pri Mariborski koči. Odsek pa je obnovil tudi propagandni zemljevid »Pohorje«, ki je nameščen na žel. postaji Ruše.

Društvo je že v letu 1954 ob sodelovanju pionirske organizacije na ruških šolah ustanovilo pionirske planinske skupine, za katere je mladina takoj pokazala veliko zanimanja in veselja ter se v velikem številu začela vključevati. Že v istem letu je društveni odbor s pionirji-člani teh skupin organiziral manjšo planinsko kolonijo pri Arehu na njihovi koči, katero so vodili vodilni tovariši društva. Taborjenje je zelo dobro uspelo, tabor pa so obiskali tudi nekateri starši pionirjev in drugi predstavniki. Ta uspeh jim je nato dal idejo, da bi zgradili pri Arehu pionirsko kočo. V ta namen so kmalu nato ustanovili gradbeno zadrugo »Pionirsko-počitniško naselje I. pohorskega bataljona«. Člani in funkcionarji društva so se takoj aktivno vključili v delo te zadruge. Zadruzi so dali v najem bivšo Žepovo bajto, ki jo je zadruga v rekordnem času adaptirala v prvo ruško pionirsko kočo s 34 posteljami. V pretekli sezoni so letovale tri kolonije in to ena ruška ter dve sindikalni iz Mariborske tekstilne tovarne. Kolonije so zelo dobro uspelo. Stroški preskrbe na otroka s petimi izdatnimi obroki hrane so znašali le 213 din na dan. Ta planinsko-pionirska zadruga je zainteresirala za to tudi razne druge organizacije in kolektive, ki že pristopajo v njeno članstvo. Tako Mariborska tekstilna tovarna ter Mariborska predilnica in tkalnica že vrše priprave za zgraditev podobnih pionirskih domov. Ta nova oblika dela z mladino, ki je že v samem začetku svojega obstoja presegla vsa društvena pričakovanja, je dokaz, da je tako delo z mladino popolnoma pravilno in zaželeno. Organizacije, kolektivi, sindikati naj poskrbe, da bo mladina prišla v stik z naravo pod primernim vodstvom. PD Ruše pa je lahko upravičeno ponosno na to, da je pobudnik, soorganizator in soustanovitelj te edinstvene pionirske gradbene zadruge.

Društvo si je zadalo tudi nalogo elektrificirati Ruško in pionirsko kočo. Električna luč naj bi zagorela 22. julija na državni praznik. Za to priložnost naj bi se tudi organiziral pri Arehu velik planinski tabor, ki naj bi ga ne obiskali samo planinci iz Ruš in Maribora, temveč iz raznih krajev Slovenije. Planinske patrola naj bi ta dan krenile na razna bojišča in partizanske postojanke. Poleg kolonije v ruški pionirski koči pa naj bi večji pionirji in mladinci taborili v šotorih. To naj bi bila velika proslava 55-letnice obstoja društva, ki je oralo ledino v planinskem in narodnem pokretu v Podravju in doseglo v delu z mladino tako zavidljive uspehe. Za pokroviteljstvo te proslave nameravajo zaprositi Planinsko zvezo Slovenije.

K doseženim uspehom jim je čestital tudi predsednik PZS tov. Fedor Košir, ki je ugotovil, da je društvo stopilo na nova pota konkretnega in konstruktivnega dela. Ni malo, če društvo dela že 55 let, ni pa tudi malo, če je društvo napravilo tako lepe in velike stvari. PD Ruše se lahko ponaša s svojimi uspehi, tako na organizacijskem kot gospodarskem polju, poseb-

no v zadnjih letih. Ruška koča je obnovljena, postavljena je pionirska koča, članstvo je številno, naraščaja je veliko in veliko je tudi število naročnikov na planinski Vestnik. Če je prišlo nekoč do mrtvila, je društvo sedaj resnično začelo na novo. Zahvalili se je za prispevek 10.000 dinarjev, ki ga je društvo sklenilo izročiti za gradnjo Zlatoroga, kar je označil kot zelo lepo gesto in prvo v Sloveniji. Ko je nato obširneje govoril o Zlatorogu in njega namenu, himalajskem prispevku in Planinskem Vestniku, se je še prisrčno zahvalil za pozdrave mladini iz Kozjaka, ki mu je v slovo podarila šopek planinskega resja iz Kozjaka. H koncu svojega govora pa je izročil tov. Tomcu Mirošu, neutrudljivemu društvenemu tajniku, še srebrni častni znak, s katerim ga je PSJ odlikoval za njegove velike zasluge v planinstvu.

Blagajniško poročilo izkazuje preko 3 milijone dinarjev prometa, promet v Ruški koči in pri Šumiku pa je bil v preteklem letu za ca. 300.000 din večji od prejšnjega. Za instalacijska dela v Ruški koči so že izdali 293.097 din, za daljnovod pa so že prispevali 203.000 din. Stroški za ureditev alpineta, t. j. Candrovega vrta znašajo doslej 33.526 din. Precej izdatkov pa so že imeli tudi za ureditvijo okolice Ruške koče in z raznimi manjšimi, vendar pa nujnimi popravili. Društvena bilanca izkazuje 62.527 din dobička. V delu je prizidek za verando, ki bo razbremenila dnevni prostor v Ruški koči, pod njo pa se bodo pridobili kletni prostori, ki se tudi že zelo pogrešajo. V načrtu pa imajo tudi še povečanje kuhinje, pridobitev novih ležišč in manjšega prostora poleg jedilnice.

Za predsednika društva je bil izvoljen dosedanj tajnik tov. Tomc Miroš.

PD Koper. Občni zbor PD Koper je dokazal, da imamo tudi ob morju, daleč od gora, dobre planince. Vodi jih znani planinec tov. dr. Viktor Vovk, ki se trudi, da bi za planinsko misel navdušili čim več Koprčanov, čeravno Koper nima planinske tradicije. Ob marljivem sodelovanju članov upravnega odbora se mu je to v večji meri tudi že posrečilo. Zdaj šteje društvo 115 članov s plačano članarino, nedvomno pa jih je veliko več, ki pa iz tega ali onega vzroka niso plačali članarine. Pridobivanje novih članov in izvedba glavnega društvenega smotra, t. j. prirejanje skupinskih izletov poteka sicer počasneje, čemur pa se ni čuditi, dokler bodo trajale tako slabe in drage prometne zveze. Čim pa bo društvo imelo svoj društveni lokal, ki bo ožje povezan s člani, pa se bo brez dvoma povečala tudi društvena dejavnost. Velika slabost je tudi v tem, ker društvo ne razpolaga s človekom, ki bi opravljal organizacijska dela. Več poudarka bo moralo dati propagandi in vzgoji mladine. Člana, ki sta skrbela za to, msta pokazala nikake aktivnosti. Število članstva pa bi se lahko bistveno zvišalo, če bi se v društvo vključili vsi oni planinci, ki so bili iz drugih krajev premeščeni v Koper, katerih ni malo. Vendar pa se je teh doslej vključilo zelo malo. Planinskih predavanj niso organizirali, pač pa so predvajali planinske filme. Prirodili so tudi planinski ples s prav lepim uspehom. Postal je sedaj že kar tradicionalen.

Markacijski odsek je pripravil spoznamno z markacijsko skupino za Primorsko seznam vseh poti, ki naj bi jih mar-

kiral v letošnjem letu. Predvsem nameravajo markirati vse poti, ki držijo na Slavniki, zlasti iz Herpelj oz. Klanca, ki je najlepša, ter iz Podgorja proti Črnemu Kalu in Rižani. Društvo se tudi trudi, da bi prodrla s svojim predlogom, da bi transverzala zajela tudi Slavniki in se končala na morju. Na ta način bi tudi planinstvo pripomoglo k uresničitvi gesla, da je treba združiti gore in morje. Po drugi strani pa so v teku tudi priprave, da se tudi po južni Primorski trasira tako imenovana partizanska pot, ki bo povezovala kraje in točke, pomembne za zgodovino NOR.

Glavni napor je društvo vložilo v gradnjo koče na Slavniki. Tu je bilo njegovo delo zelo uspešno, saj je h koncu preteklega leta kočo v surovem stanju dogradilo in jo spravilo pod streho. Če bo letos dobilo še količjak finančnih sredstev, jo bo poleti že izročilo svojememu namenu. Gradbeni stroški v letu 1955 so znašali skupaj 4240 049 din. H gradnji so doslej prispevali PZS s posojilom 2600 000 din, OLO z dotacijo 1000 000 din, PD Sežana 78240 din, PD Trst 5460 din in dr. Janko Vovk 500 din. Ostanek je prispevalo društvo samo, medtem ko so razna podjetja nudila razne ugodnosti pri dobavi materiala, cenah in prevozu. Za dokončno dograditev in opremo pa potrebuje društvo še okrog 4000 000 dinarjev. Vredno je omeniti, da so po sklepu zadnjega občnega zbora vsi člani prispevali h gradnji po 50 din, ki so jih vplačali skupaj s članarino, in da so ta sklep izglasovali tudi za letošnje leto.

Društvo je naročeno na 50 izvodov Planinskega Vestnika, ki jih samo razdeljuje med člane. Poleg tega pa 10 naročnikov še posebej prajema revijo direktno. Po mnenju njihovega članstva je revija zelo kvalitetna in lahko vzdrži primerjavo s sorodnimi tujimi revijami. Občni zbor je soglasno sprejel predlog tov. Sandija Blažine, da se v Kopru osnuje alpinistični odsek. Iz njegovih izvajanj sledi, da so že v preteklem letu pričeli z vzgajanjem alpinističnega kadra in pripravili vse potrebno za alpinistični tečaj v Črnem Kalu, o katerem sodijo, da je odličen priroden plezalski vrtec.

Društvo bo tudi v bodoče vodil dosežani predsednik tov. dr. Viktor Vovk.

PD Postojna. Z občnim zborom dne 1. III. 1956 je društvo proslavilo 10-letnico svojega obstoja. Planinska ideja pa se je po poročilu tov. tajnika Zdravca tamkaj širila že pred 50 leti. Iz uradnih spiskov je znano, da je bila že leta 1907 izročena svojememu namenu vzorno speljana planinska pot iz Razdrtega mimo starinske cerkvice Sv. Hieronima pod Grmado na Pleso — stare markacije te poti so ponekod še vidne — kupljeno pa je bilo tudi že zemljišče in naslednje leto dokupljene nadaljnje parcele za postavitev nanoškega zavetišča na mestu, kjer stoji danes ponosna Vojkova koča. Ti pionirji planinske ideje v Postojni in njeni okolici — s sodnikom Avsecem na čelu — so delovali tedaj pod okriljem SPD v Ljubljani, v katero se je že tedaj vpisalo precej Postojničanov, pa tudi Pivčanov in Vipavcev, ki so do prve svetovne vojne zbrali že lepo vsoto za zidavo koče na Nanosu.

V zvezi s tem jubilejem je tov. tajnik na kratko orisal društveno delo v desetih letih. Društvo se je moralo boriti z raz-

ličnimi težavami, vendar mu je pa do danes uspelo, da se je utrdilo. Največji njihov uspeh na gospodarskem področju je bil Vojkova koča na Nanosu, katero so začeli graditi januarja leta 1949 in jo dne 7. avgusta 1949 že izročili svojememu namenu. Največ zaslug pri gradnji te postojanke je imel tov. Elo Garzaroli, tedanji predsednik društva.

V preteklem letu je društvo utrdilo mladinske vrste in izvedlo več mladinskih skupinskih izletov. Uspeh svoje vrste predstavlja izredno uspel izlet mladine na Triglav, ki so v res lepem številu pod vodstvom predsednika tov. Rozmana v večdnevnem pohodu prehodili poleg vzpona na Triglav še obširno njegovo območje. Ojačeno delo z mladino pa društvo pričakuje z dograditvijo pionirske koče na Pečni rebri, za kar so pripravljala dela že v teku. Del planinske transverzale, ki teče po njihovem področju, je dokončno trasiran in skoraj v celoti markiran. Tov. tajnik se je v svojem poročilu pri tem dotaknil tudi članka tov. Prosenca Živojina v Pl. Vestniku, čes da so bile o tem na neprimernem mestu izražene v bistvu neutemeljene kritike, na kar pa bo društvo v doglednem času dalo svoje pripombe. V avgustu so priredili na Nanosu tradicionalni planinski tabor, ki je uspel zadovoljivo.

Članstvo se je nekoliko pomnožilo, in sicer od 249 v letu 1954 na 265 v letu 1955. Od tega je 134 članov, 72 mladincev in 59 pionirjev. Društvo pa računa še z nadaljnjimi člani, mladinci in pionirji, ki so v društvo sicer vpisani, niso pa poravnali članarine za leto 1955. Na Planinski Vestnik je naročenih 45 članov. Skupinskih izletov je društvo izvedlo 9 z udeležbo od 6 do 36 članov.

Alpinistični odsek je preplezal slovensko smer v Triglavski severni steni in smer v Dedcu IV. težavnostne stopnje. Na Nanosu pa je organiziral tridnevni tečaj. Januarja 1956 so izvedli na Nanosu alpinistični visokogorski tečaj, ki je trajal sedem dni in je zadovoljivo uspel. Tečaj sta vodila alpinista Kleda Klavdij in Valič Anton. Odsek šteje 5 članov in 5 pripravnikov.

Gospodarski odbor je imel v preteklem letu precej težav z oskrbo Vojkove koče. Dalje časa je bila koča sploh brez oskrbnika. Kljub temu pa je bila koča stalno na razpolago planincem, saj so za to poskrbeli poštvalni člani odbora, predvsem pa sam predsednik tov. Rozman, ki so prostovoljno in brezplačno dežurali na postojanki. Sedaj je tudi to urejeno, skrb pa jih, kako bodo zmogli tako visoke stroške v zvezi s stalno namestitvijo oskrbnika.

Za pionirsko kočo so doslej zbrali že precej raznega gradbenega materiala, medtem ko je Uprava Postojnske jame darovala 30 000 din, ostala podjetja pa skupaj 139 000 din. V ta namen je bil izbran poseben petčlanski gradbeni odbor, ki bo takoj začel z delom, brž ko bodo to dovoljevale vremenske razmere.

Kot delegata PZS sta se občnega zbora udeležila tov. Bučer Tone in Prosenec Živojin. Pohvalila sta njihovo delo, zlasti pa delo z mladino in izročila predsedniku tov. Rozmanu Ivanu srebrni častni znak — odlikovanje PSJ za njegovo nesebično in poštvalno delo v planinstvu. R. L.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Dr. Karl M. Herrligkoffer: Deutsche am Broad Peak, 8047 m. 164 strani, 24 slik in 1 zemljevid, založba Lehmann, München, 1955. — Herrligkofferja in njegovo pisanje Slovenci že poznamo. »Poznamo kot slab denar«, bi dejal, kdor bi hotel biti določnejši. Leta 1953 je vodil Herrligkoffer prvo povojno nemško odpravo na Nanga Parbat in Hermann Buhl je dosegel vrh. Skandal po vrnitvi je bil prvi v vrsti škandalčkov, ki so še sledili po drugih odpravah, a doslej še vedno največji. Ustvaril je Herrligkofferju, vsaj v inozemstvu, žalosten sloves, ki je večji kot priznanje za njegovo delo. O vzponu na Nanga Parbat je napisal Herrligkoffer slabo knjigo, ki jo je kritika negativno ocenila pri nas in drugod. Kasneje se je kompromitiral z utopističnimi načrti o nemški odpravi v Antarktiko. Leta 1954 je vodil Herrligkoffer novo nemško odpravo na 8047 m visoki Broad Peak, še nedotaknjeni osemstisočak v Karakorumu. Pokroviteljstvo nad to odpravo je prevzel sam kancler Adenauer. Herrligkofferja so podprli vladajoči kapitalistični krogi Zapadne Nemčije in krščansko-demokratska stranka, ki je na vladi in ki se ji Herrligkoffer vneto udinja. Odprava ni prišla na vrh gore. Po vrnitvi je napisal Herrligkoffer novo knjigo, ki je prav tako slaba kot njegovo prvo delo. Ta knjiga leži sedaj pred nami in o njej hočemo govoriti.

Napačno bi bilo, če bi dejali, da se Herrligkoffer iz ocen svojega prvega dela ni ničesar naučil. »Glavno taborišče« piše sedaj v nemškem tekstu »Hauptlager« in ne več po angleško »basecamp« kot prej. Tudi nekatere druge izraze in malenkosti je popravil, toda — to so še vedno samo malenkosti.

Herrligkoffer piše alpinistične knjige, pri tem pa nima pisateljskega daru niti ni alpinist. Posledica tega je, da moramo prebrati vsaj sto strani knjige ali dobri dve tretjini njenega

obsega, da pridemo do vznožja gore in nato se vsa stvar na petdesetih straneh kaj naglo zaključi. Tudi to, če hoče nekdo, ki ni poklican, napisati knjigo, ni nerešljiv problem. Knjigo namreč lahko tudi prepiše. To je Herrligkoffer tudi mirno naredil. Uporabil je dnevnike članov odprave in jih priкроjil za svojo uporabo. S tem je razbil časovno zaporednost knjige in po večkrat obravnava potovanje, tako kot so ga doživeli različni udeleženci odprave, kar ga po vsem videzu ne moti.

Kaj je torej Herrligkoffer, če ni niti alpinist niti pisatelj, oziroma vsaj, kakšnega ga kaže njegova knjiga? V knjigi nastopa Herrligkoffer — businessman. Najteže na tej odpravi je bilo dobiti denar in z izdatki, prihranki, utrgovanjem, varčevanjem, nepredvidenimi stroški, pogajanjem za ceno in z intervencijami se Herrligkoffer v delu največ ukvarja in to z neko posebno ljubeznijo. Razen tega se mu neprestano nekam mudi. Iz urada teče v urad, iz hotela na letališče, ujame vozilo in vedno v zadnjem hipu in prava katastrofa je, če mora kak dan kje mirovati. Čemu se Herrligkofferju tako mudi, ne zvedemo. Verjetno je ta tempo sam sebi namen. Res je, da je odšla odprava v gore jeseni, ko je bil čas že pozen, a to bi bilo bolje urediti s pravočasno organizacijo, kot pa s tem, da so izgubljali glavo med potjo. Odprava je bila že več tednov na poti in je že potovala po Pakistanu, ko je sedel Herrligkoffer še vedno z denarjem v Münchenu in se je s svojimi plezalci pogovarjal po telefonu in jim pošiljal brzoglave, namesto da bi po načrtu prišel za njimi.

Vse to so stvari, ki so neprimerne kot literarna snov za knjigo, ki naj bi imela le še neko globljo vsebino. To idejnost pri Herrligkofferju zamenjamo. Največ govori še o Pakistanu in o problemih te države. Prispevki take vrste bi bile hvaležne reportaže

v časopisu in tudi v knjigi jih še kar dobro beremo, čeprav kot posamezni odlomki razbijajo še zadnje ostanke napetosti in povezanosti knjige. Kot kuriozum, iz katerega lahko sklepamo tudi na »naprednost« avtorja, le ena posebnost iz knjige: Herrligkoffer govori tudi o položaju mohamedanske žene, ki je popolnoma brezpravna in le delovno živinče možu, ki ima običajno po štiri žene. V primerjavi z evropsko ženo, ki se je otresla že vseh spon in je svobodna ter enakopravna možu, pa pride Herrligkoffer do zaključka, da je pakistanska ureditelj le boljša, ker je boljša prehuda disciplina kot popolna svoboda, ki vodi v neprestane ločitve zakona in v njegov razkroj.

Preostane nam še petdeset alpinističnih strani knjige. Tudi o teh ni mnogo povedati. Herrligkoffer je spremljal vse dogajanje iz glavnega taborišča in se je le enkrat potrudil v višja taborišča. Broad Peak je lahka gora in plezalci bi bili mogli priti na vrh, oziroma še niso izkoristili vseh možnosti, ki so jih imeli. Pri najmlajšem med njimi, pri Güntherju Hauserju se je že pojavil Buhlov kompleks, a Herrligkoffer je imel na Broad Peak svoje moštvo bolje v rokah kot na Nanga Parbatu. Zavedal se je vse teže svoje odgovornosti in plezalci so sestopili na ledenik zaradi slabega vremena, ki pa potem sploh ni nastopilo. Nesporo je dosegla himalajska odprava uspeh, če se je vrnila domov brez človeških žrtev, vendar poznamo v zadnjem času vedno več odprav, ki so prišle v domovino žive in zdrave, pa še z zmago v žepu.

Prava karikatura nemštva postane Herrligkoffer, kadar govori o čustvih ginjenosti, ki ga obidejo ob pogledu na Nanga Parbat, na goro, nad katero je triumfiral in ki krije toliko nemških žrtev ali kadar proglasa Broad Peak za drugi »deutscher Schicksalsberg«. Ta zlagana nemška sentimentalnost raste iz zlih korenin in je prav v zadnji vojni rodila krvave plodove, a verjetno pri nemškem ob-

činstvu še dances ne zgreši svojega učinka.

Če bi za zaključek morali reči še dobro besedo o knjigi, bi dejali pač to, da si radoveden bralec, ki ga zanima dogajanje v Himalaji, lahko vsaj izlušči sliko o poteku odprave na Broad Peak, čeprav mora za kazni, če je tenkovesten ali če piše oceno dela, prebrati vso dolgo in dolgočasno knjigo.

J. B.

Planine ob meji, 1955, izdalo Planinsko društvo Maribor. Marljivi in domiselni mariborski planinci so se spet oglasili s svojo letno publikacijo, posrečenim propagandnim sredstvom, ki šteje že pet števil. Uvodoma govori predsednik PD Maribor ing. Friderik Degen o razvoju društva po osvoboditvi in njegovih glavnih bodočih nalogah. Članek »Lik planinca«, ki ga je napisal Ciril Kočevar, bi moral prebrati vsak član planinske organizacije. Prav tako je tehtna beseda Božidara Gajška v članku »Planinstvo ob severni meji«. Ob izkušena planinska veterana je zastavila svojo toplo besedo Vera Ratkai. Znani lovski aktivist Otmar Cvirn živahno opisuje lovski doživljaj na Rutu. Za vsakogar zanimiv je zapissek ing. Degna o Tenzingu in verzi Dušana Mevlje, posvečen ge. Henderson, tajnici Himalayan Cluba v Darjelingu. Lojze Petelinšek poroča o mariborskih alpinistih, ki so naredili več tur v Visokih Turah, ing. Oskar Tinta pa obravnava redko rastlinstvo severne Slovenije. Iz razprave izvemo marsikaj zanimivega, med drugim to, da ima Slovenija 3000 raznovrstnih cvetnic! Krista Kraiger poroča o odpravi mariborskih alpinistov v francoske Alpe v Chamonix in v Zermatt, I. Š. lepo opisuje pohorska pota, Cene Lej pa gorsko cesto do Ribniške koče. Publikacijo zaključuje Zorzutova pesem »Planine ob meji« in prevod članka o ekstremizmu, ki je izšel v zborniku Naturfreunde, slavnostni izdaji za 60-letnico obstoja te mednarodne delavske planinske organizacije.

T. O.

Planinci, zbirajte sredstva za »ZLATOROG«!

Serpe so tip gornika 20. stoletja. Paul Kaltenegger pravi, da je bistven razloček med švicarskimi vodniki izpred 100 let in današnjimi šerpami. Švicarski vodniki so svoje znanje oddajali kasnejšim gornikom, ki so začeli hoditi v gore brez vodnikov, medtem ko so šerpam kazali pot v ledene in snežne vesine njihovi »sahibi« in naredili iz njih »tigers of the snow«. Le pri Pasang Dava Lami naj bi bilo to nekoliko drugače. Zato je ÖAK, ki se ponaša s tem, da je doslej privabil za svoj predavateljski pult pomembne gornike iz vseh delov sveta, priredil temu šerpi, ki je omočil dr. Tichyju vzpon na Čo-Oju, izredno slovesen sprejem proti koncu l. 1955. Stroške sprejema je prevzela založba Ullstein, ki »zadnje čase zelo podpira planinstvo«, udeležili pa so se ga dr. Viktor Kollar, zastopnik ministrstva za prosveto, dunajski podžupan in vrsta drugih predstavnikov.

Taurus, turško pogorje, je lani poleg Avstrijcev imelo v gosteh tudi Italijane, ki so naredili nekaj prvenstvenih vzponov v območju Yedigöla. Naša ekspedicija v Turčijo, ki se je spočela, ne pa rodila, je torej dobila konkurente še z naše zapadne meje.

Čehi se baje tudi pripravljajo na Himalajo, in sicer s tibetske strani. Himalaja postaja eldorado človeka, ki bi rad do kraja spoznal svoj planet. Vendar so Alpe po »gostoti« alpinizma še vedno nesporno alpinistično središče sveta. Ni govora o krizi alpinizma zaradi pomanjkanja prostora. Seznam novih smeri v Vzhodnih in Zapadnih Alpah v zadnjih dveh letih so dolgi in vsebujejo poleg starih bleščečih imen vedno nova, mlada, ki čakajo svoje potrditve ali pa ostanejo tudi brez nje, pa zato za duha alpinistične kulture niso nič manj važna.

Avstrijci so letos organizirali himalajsko ekspedicijo v Karakorum, kjer bi se radi videli na 8035 m viso-

kem Gašerbrumu II. Ekspedicijo je pripravila avstrijska Himalajska družba. 30. marca 1956 so se odpeljali iz Genove v Karači z motorno ladjo Asia. V ekspediciji je 6 alpinistov, zdravnik in geolog. Iz Karačija jih je potegnila železnica v Ravalpindi, odtod pa letalo v Skardu, izhodiščno mesto. Preko Sigarja in Askola drži pot na ledenik Baltoro, sredi maja pa so postavili taborišče v višini 5200 m na južnem gašerbrumskem ledeniku. Med udeleženci vidimo tudi ing. Morawetza, ki je vodil l. 1955 ekspedicijo na Ruwenzori.

Ojos de Salado je menda res višji kot Aconcagua, ki so jo doslej šteli za najvišjo goro v Južni Ameriki. Ojos de Salado je visoka 7100 m in je prvi stopil nanjo spet Nemec M. Rebitsch 2. februarja 1956. Ta uspeh je zabeležila avstrijsko-švedska ekspedicija. Vrh stoji v severozahodni Argentini blizu čilenske meje. Švedska naveza, zakonca Anders in Verena Bolinder, sta prišla na 5500 m visoki Aguas Calientes.

Piero Ghiglione je izdal knjigo »Eroismo e Tragedia sul Monte Api« (Junaštvo in tragedija na gori Api), istočasno pa je izšel tudi italijanski prevod Trenkerjeve knjige »Helden der Berge« (Junaki gora). Ob njih so se mnogi poročevalci spotikali nad naslovom, češ da ne more biti junak, kdor se prostovoljno napoti v gore za svoje osebno zadovoljstvo, če tudi pri tem izvrši še tako izredne stvari. Nedvomno umestna pripomba.

Hubert Peterka, znan avstrijski plezalec, je marljiv in natančen zapisovalec novih smeri, posebno v Vzhodnih Alpah. V ÖAZ, glasilu uglednega ÖAK, priobčuje svojo bibliografijo plezalnih vzponov v zadnjih letih. V spomladanski letošnji številki je zbral tudi vse nove vzpone v naših Alpah. Iz jugoslovanskega planinskega tiska mu je podatke posredoval dr. Hans Sattler iz Celovca,

vse iz našega glasila. ÖAZ se je potrudila, da je naša imena pravilno tiskala, skoraj brez napak. V oklepaj je postavljena Turska gora, za geslo pa je ostal Tauernkopf, dalje Grintovec, za katerega rabi staro avstrijsko spakedranko Grintouz. V oklepaju je tudi Dolgi Hrbet, ostal pa je za geslo Lang Kofel, podobno Krainer Storschitz (Storžič), Križwand (Križka stena).

Gorski vrhovi Alaske se povečini lahko primerjajo s himalajskimi. Drevesna meja se tu neha pri 400 m nadmorske višine, gore pa so visoke 5000 do 6000 m, kar pomeni za alpinista, da se relativna višina skoraj pokriva z absolutno. Težaven je posebno dostop do vznožja gora. Ko se je konec 19. st. vojvoda Abruški povzpел na 6200 m visoki Mt. Logan, je moral tedne in tedne krčiti pot preko obsežne tundre, nato skozi goste grmovje, po rekah in močvirjih. Nato je prišel pri tem na pomoč »moderni šerpa« — avion. Po drugi svetovni vojni pa drži v notranjost Alaske 3000 km dolga cesta iz Britske Columbie do Fairbanksa. Zgradili so jo l. 1942, ko so Alasko ogrožali Japonci. Ta cesta je olajšala dostop, saj je do vznožja gora od nje komaj 40 km. Gore na Alaski so del gorske verige, ki se vleče ob obali Pacifika na daljavo 16000 km.

Avstrijci na Alaski. Avstrijsko ekspedicijo so omogočili Amerikanci iz planinskega društva »The Iowa Mountaineers« s tem, da so ponudili trem Avstrijcem brezplačno vožnjo od Iowa City do Fairbanksa, potem pa je sledila še podpora avstrijske vlade, to je, ministrstva za prosveto, štajerske deželne vlade in dunajskega ÖAV (Hochtouristengruppe Bergland). Gsellmann in brata Schlapschi so odpotovali iz Knittelfelda s holandskim parnikom »Groote Beer« v New York. Iz Iowa City sredi Amerike so s kamionom v desetih dneh dosegli Alasko, potem ko so pustili za seboj 9000 km. Cilj je bil nad 5000 m visoki Mt. Hayes. Taborišče, ki so ga postavili v višini 1000 m, 15 km od temeljnega taborišča, jim je razdejal vihar in jim prizadejal velike izgube v materialu. Nato je nastopilo deževje in spremenilo ledenik v »ledeno močvirje«. 40 cm snega je skopnelo

v nekaj urah. Po nekaj dneh so stopili na vrh 3700 m, ki so ga imenovali Mt. Steiermark. Drugi vrh, ki se prav tako dviga nad ledenikom Black Rabid, so imenovali Mt. Austria. To je bilo tudi vse, kar so mogli narediti, čeprav je okoli ledenika cela vrsta vrhov med 3000 in 4000 m. Opremo so imeli prvovrstno, med drugim tudi najnovejše žimnice in Zdarskega vreče iz perlon. Za potovanje po Ameriki so si nabavili lastni tovorni avto, ga nato prodali in z izkupičkom krili stroške za bencin. Tovornjak je stal 40 000 šilingov, voznja iz Evrope v Ameriko 9000 šilingov za moža, letalo 3000 šilingov, preskrba za moža 4000 šilingov. Oprema ni vračunana. To pomeni, da je ekspedicija stala ca. 100 000 šilingov, imela pa je pravzaprav minimalen zunanji uspeh.

Louis Lachenal je, kakor smo že poročali, našel smrt v gorah, ki so mu pomenile vso vsebino življenja. Maurice Herzog mu je napisal izredno lep, topel spominski članek v glasilu CAF. Članek sklepa: »Če je francoski alpinizem po vojni doživel svojo veliko epoko, potem njemu (Lachenalu) dolgujemo precejšen del. Lachenal se je rodil 1921 v Annecy, postal l. 1942 diplomiran vodnik, prišel dvakrat preko Grandes Jorasses, preplezal severno steno Les Droites, severno steno Aiguilles de Triolet, prvi ponovil severno steno Eigerja in stopil kot prvi na osemtisočak Annapurno (8078 m).«

Jean Engilberge, 85 let stari gorski vodnik za Oisans, je umrl v Pelvouxu. Bil je znan pred l. 1914 in je sodeloval pri 20 prvenstvenih vzponih in smereh od l. 1904 do l. 1910. Bil je znan posebno po izredni naglici. Vzpon na Pelvoux po ozebniku Mettrier iz zavetišča Lemercier do vrha je opravil v treh urah.

FFM (Fédération Française de la Montagne) vsako leto pošlje pozdravno pismo na CAF. V l. 1956 je predsednik FFM Lucien Davies posebno poudaril francoski vzpon na Makalu in trdil, da je zlata doba odkrivanja Himalaje že za nami. Daviesa skrbi, kaj bo zdaj z gorami, kaj bo z mladino, če ji ne bo ostalo ničesar za raziskovanje, kaj bo s človekom, če je res prišel na konec sveta. — Tako huda ta reč pa menda res ni.

Slikarske razstave z gorskimi motivi prirejajo tudi v Franciji, letos že enainpetdeseto po vrsti.

Več francoskih planinskih aktivistov je prejelo visoka odlikovanja na predlog ministrstva prosvete (za vzgojo naroda), med njimi Robert Herzog, predsednik sekcije CAF Chamonix-Paris. J. C. Thivend pa je bil po smrti imenovan za dobrotnika maroške sekcije CAF. Thivend je padel v bojih z domačini v Marakešu. Sekcija ima naslov Haut Atlas Marocain, ima smučarski dom na Oukaïmedenu in zavetišče CAF. Pri obeh je imel osebne zasluge Thivend.

Hindukuš stoji v pogledu ekspediciij v nezaslужeni senci. Vendar sta dva Amerikanca, J. Murphy in T. Mutch, uda Princetown Mountaineering Cluba, 8. junija 1955 prišla na 7390 m visoki Istoru Nal. Postavila sta pet taborov, dva brez nosačev. Dobila sta hude ozebljine.

Dolomiti so še vedno klasični plezalski playground. Vrsta plezalskih imen se iz leta v leto vklesava v te razglašene stene in vrhove, le naših plezalcev sled se tu skoraj nič ne pozna. Se tistih, ki pridejo tja, tuje revije ne zabeležijo, kar gotovo ni v čast planinski strpnosti in poštenosti. Evo nekaj novih podatkov: Brenta Alta ima slavno smer dveh veveric (Aiazzi-Oggioni). L. 1954 je doživela tretjo ponovitev (Maggioni-Rusconi); v Cima sud dei Mugoni sta Franceschi in Innerkofler speljala novo smer v južni steni: višina 350 m, 100 klinov, 25 ur, ekstremistična; jugozahodna stena Marmolade je zabeležila dvanajsto in trinajsto ponovitev (Maggioni-Rusconi-Franceschi-Guadagnini; Lobenhoffer in Wellenkamp); v južni steni Marmolade pa so peto in šesto ponovitev opravili Švicarja Fleischmann in Niedermann ter Franceschi in Guadagnini; v severozahodni steni Ciyette pa sta veverici Bel-lodis in Franceschi v avgustu 1955 potegnili novo prvenstveno smer in porabila 105 klinov; v Cima Su Alto sta Nemca Gast in Müller opravila sedmo ponovitev direktne smeri v severozahodni steni, Giudici v Redaelli pa drugo ponovitev severozahodne stene Cima di Terranova; četrto in peto ponovitev v Cima della Busazza so izvršili nemški, italijanski in francoski plezalci avgusta 1955. Smer

je ekstremna, 1000 m prostega plezanja. Avstrijec in Nemci pa so si lani zapisali še peto, šesto in sedmo ponovitev v smeri Carlessa v južni steni Torre Trieste; v Zinah pa je ponovil več klasičnih ekstremnih smeri Avstrijec Toni Egger iz Lienza z G. Meyerjem in pri tem zabeležil izredno dobre čase, kar je tu že prešlo v navado, mimo katere že redko kdo gre. Če pa gre, gre mimo in čezenj — dokumentacija.

Hochschwab je lani v januarju dobil zimsko prvenstveno smer v Stangenwandu. Trije Dunajčani — Chwal, Mayer in Schmid, so z dvema bivakoma zmogli eno najtežjih smeri v masivu. En bivak so prebili v stremenih.

Vzhodno steno Piz Badile sta avgusta 1. 1953 preplezala G. Corti in F. Battaglia. Smer poteka 250 m po izredno strmem ozebniku, nato pa po pečevju, ki je terjalo 18 ur plezanja in 150 klinov. Na vrhu je Battaglio ubila strela.

Mednarodna himalajska ekspedici-ja 1955 se je zdrava vrnila domov. Na vrh Lhotse ni prišla, vendar je mnogo opravila: povzpeli so se na 31 vrhov med 5500 do 7000 m. Večji del so to prvenstveni vzponi. Prvič so preiskali nepalsko stran Lho La (6050 m), Ernst Senn iz Innsbrucka je na Lhotse obrnil v višini 8100 m. Kartografirana je bila dolina Thosé, kjer so največja nepalska ležišča rude, izdelana je bila fotogrametrična karta Everesta in Čo-Oju v merilu 1:50 000 m. Pri teh kartografskih delih je bilo izvršenih 10 prvenstvenih vzponov na vrhove iznad 6000 m in 15 vzponov na vrhove iznad 5000 m. Prof. Norman Dyhrenfurth je posnel celo vrsto kulturnih filmov in okoli 10 000 fotografij.

Švicarska himalajska ekspedici-ja 1956 je doživela nesrečo — udeležence Luchsinger je dobil vnetje slepiča. Zdravnik ekspedicije je moral izvršiti nujno operacijo, ker bi bil sicer prevoz onemogočen. Radiotelegram je iz himalajske literature zelo znanega samostana Thyangboča v višini 4500 metrov preko Kathmanduja sporočil v Zürich, naj pošljejo potrebne medikamente. Poslali so jih z letalom in jih nad samostanom odvrgli z dvema padalom.

Marcel Kurz, znani švicarski alpinist, je častni član kar štirih uglednih planinskih združenj, kar je v zgodovini evropskega planinstva morda edini primer. Za častnega člana so ga imenovali domači SAC, angleški Alpine Club, Club Alpino Italiano in Österreichischer Alpenclub. Izbor v teh klubih je strog.

Ludvig Steinauer, gorski vodnik, pisatelj in predavatelj, je lani na vrhu Matterhorna praznoval 400-ti vzpon na štiritisočak. Med temi vzponi so tudi severna stena Matterhorna, severna stena Grandes Jorasses in severna stena Dent d'Hérens.

Ledeniki napredujejo, ampak le v Ameriki. Richard C. Hubley v »The Journal of Glaciology 1956/III.« piše, da pridobivajo ledeniki v Cascade in Olympic Mountains. Preiskovali so 73 ledenikov. 50 ledenikov je letno naraslo od 3—100 m. 23 ledenikov pa je naraslo po dolžini in debelini. Od l. 1932—1952 so vsi ti ledeniki pojemale, zdaj pa je doba ablacije zaključena. Glaciologi si razlagajo, da je do tega prišlo zato, ker postaja od l. 1945 do 1954 v zapadnem delu države Washington klima vedno bolj hladna in vlažna. Povprečna letna temperatura je vsako leto za 0,8°C nižja, padavin je vedno več.

Iglu upošteva tudi švicarska armada. V najhujšem mrazu je preteklo zimo 300 vojakov v višini 2200 metrov taborilo v iglujih na Montani.

Aconcagua, visoka 7040 m, a zdaj ne več najvišja gora Argentine, bo izgubila podaljšek svojega vrha. Baje bo posebna vojaška ekspedicija porušila kipa Juana in Eve Peron, ki so ju postavili na vrhu. »Dobra lekacija za tiste, ki jemljejo večne gore za podnožje svoje nečimrnosti, kot bi rekel Voltaire,« pripominja švicarski komentar.

Walter Bonati, znan po svojih ekstremnih turah in po vzponu na K2, je letos obrnil nase oči sveta z mogočno smuško turo od jugoslovansko-italijanske meje do Mont Blanca. V 15 dneh naj bi iz Trbiža prišel s podaljšanimi stopali v Zapadne Alpe. S seboj naj bi vzel šotor, težak komaj 2 kg in pol, kajti ves čas ne bi prestopil praga gorskih zavetišč. Tura bi tekla preko naslednjih vrhov: Palla Bianca (3736 m), Ortler (3899 m), Bernina (4052 m), Monte Rosa (4633 m),

Mont Blanc (4810 m), Monte Viso (3841 m). Ta smuški pohod, dolg preko 1200 km, naj bi filmala dva smučarja, film pa bi se sleherni dan oddajal tudi po televiziji. Italijanski radio-televiziji bi te filme posredovale ekipe, ki bodo Bonattijevo družbo oskrbovale. Vsekakor upoštevanja vredna reklama, kakršne si zlepa kdo ne privoščil.

Ledeniki v Švici so v l. 1955 po večini spet pojemale. Od 71 ledenikov, ki so jih opazovali, jih je 46 nazadovalo povprečno za 12,9 m, 19 jih je pridobilo povprečno za 10 m, 6 pa jih je ostalo nespremenjenih.

Ledeniki v Avstriji so v l. 1955 po poročilu prof. dr. Z. Klebelsberga iz Innsbrucka prav tako vsi pojemale, razen enega samega (Karlesferner v Pitztalu). Najmanj so nazadovali ledeniki v Silvretti, povprečno 1,4—11,2 m. Dr. Paschinger je nadaljeval s svojim opazovanjem Pasterze in ugotovil nekatere spremembe profila v primeri s stanjem v l. 1954, vendar velja tudi za Pasterzo, kar za druge avstrijske ledenike, da se jim taja ledena masa bolj in hitreje, kakor pa si žele ljubitelji narave.

150 000 krav se prepase na švicarskih planinah v poletnih mesecih. Te dajo v 100 dneh 1200 000 q mleka, od katerega gre 45 % naprodaj.

Snežni človek še vedno razburja duhove. Ker pa v človeku nikdar ne ugasne ogenj radovednosti, se je že zbrala posebna ekspedicija, ki bo v septembru l. 1956 poskušala dokončno rešiti uganko, ki pravzaprav ni več uganka. Ekspedicijo je postavila na noge Avstralija in bo preiskala samo s tem namenom ledenik Kumbu in pokrajino Karpa. Vodil jo bo Peter C. Byrne.

Avstrijska ekspedicija v Karakorumu pod vodstvom ing. Moravca bo skušala priti ne samo na Gašerbrum II, temveč tudi na štiri vrhove visoke od 7190 do 7980 m. Ekspedicija se je urila na Grossglocknerju, v Avstrijo se bo vrnila decembra leta 1956.

Kraške pojave odkriva v švicarskih Alpah švicarsko speleološko društvo. Lani so v pogorju Jura po naključju naleteli na velikansko brezno, ki se mu pravi Gouffre Antoine. Speleologi iz Lausanne in Ženeve so dosegli v njem globino 230 m.

Gaston Rebuffat je v mesečnem biltenu sekcije v la Gruyère posvetil topel spominski članek svojemu vodniškemu tovarišu Louisu Lachenalu. Rebuffat je med sodobniki eden najsimpatičnejših planinskih piscev, čislán v vseh alpskih deželah zaradi svoje knjige »Zvezde in viharji« in kratkega filma »Ljudje in gore«. Rebuffat pripoveduje v članku, kako je z Lachenalom, ki je izlečil svoje operirane noge, plezal južni greben Noire de Peuterey. Ko sta govorila o vzponu, ki je trajal polnih 19 ur, je Rebuffat spoznal, da je »največje razkošje planinskega športa — prijateljstvo.« Preprosto povedano, pa dobro zadene.

Aklimatizacija je gotovo ena najvažnejših stvari za vse, ki se podajajo v velike višine. Na to je opozoril že l. 1899 Angelo Mosso v knjigi »Človek v visokih Alpah«, v kateri že govori o višinski bolezni. Za njim je vrsta vidnih gornikov popisala celo vrsto simptomov in znamenj te bolezni, ki utegne tako usodno vplivati na potek visokogorskih tur. Med njimi je tudi strah, vsakovrstni prividi, utrujenost, depresija, manjvrednostni kompleksi itd. Jedro problema je kajpada v adaptaciji, v prilagoditvi človeškega organizma na zmanjšane količine kisika, čigar pritisk na pljučne alveole je v višini 8000 m štirikrat manjši kakor na morskí gladini. Proti temu zmanjšanju se organizem bori kakor proti bolezni. Če bi se človek namah dvignil na višino 8000 metrov, bi v 2—3 minutah padel v omedlevico in v kratkem umrl. Možno pa je, da se človek adaptira tudi na višino 8000 m, če se polagoma privaja. S privajanjem se navadita srce in pljuča na ojačeno delovanje. V štirih tednih aklimatizacije se dvigne

število rdečih in belih krvnih teles. Švicar dr. R. Pfisterer (Schw. med. Wochenschrift 1954) meni, da človeško telo ubere še druga pota, po katerih bolje izkoristi kisik, z drugačno presnovo i. dr. Če se človek dalj časa zadržuje v višini 6000 m, se tudi v tej višini po prestanih naporih lahko povsem »restavrira«. Med 7000—8000 m pa ne more biti več govora o pravi restituciji, tu moči samo še otekajo. Nad 8000 m začne človek posegati po zadnjih rezervah, da obdrži vsaj »vita minima«. Dr. Wyss-Dynant loči tri cone: 1. do 6000 - aklimatizacija, 2. do 8000 - adaptacija, 3. nad 8000 m - smrtna cona. Važna je postopnost in čas. Za Annapurno so Francozi premalo časa porabili za aklimatizacijo, medtem ko Angleži te napake niso storili. Posebno težavo pomeni v velikih višinah suh zrak, ki izsuši grlo in povzroča nepomirljiv kašelj in večja nevarnost infekcije. Taisti suhi zrak izsuši tudi sneg, da je ves mokast in skrajno utrudljiv. Zdravniki so seveda iznašli že marsikaj zoper višinsko bolezen, vsaj za lajšanje, če ne ozdravljenje: redoxon, razne železne preparate in zdravila zoper glavobol, slabost, zoper motnje pri apetitu, zoper nespečnost, vendar so vsa taka, da doze pravilno določa le zdravnik.

Geografska delitev Himalaje je naslednja: 1. Velika Himalaja, najsevernejša veriga z vrhovi preko 6000 m. Sem spadajo Everest, K2, Kanč, Dhaulagiri, Nanga Parbat, najvišji vrhovi sveta. 2. Manjša ali Srednja Himalaja z vrhovi med 3600 do 4500 m. Povprečna širina te cone je 80 km. Južna ali Zunanja Himalaja, to so predgorja z vrhovi od 900 do 1200 m, širina 8 do 48 km.

SKLAD DOMA »ZLATOROG«

Zbrano do 21. VI. 1956	din 3 100 009.—
prispevki od 21. VI. do 18. VII. 1956	din 291 839.—
zbrano do 18. VII. 1956	din 3 391 839.—
manj že izkazani izdatki v zvezi s tiskom nabiralnih blokov in poležnic	din 192 500.—
poštšina za razpošiljanje nabiralnih blokov	din 5 516.—
že odvedeno na skupni sklad »Zlatoroga«	din 2 300 000.—
stanje sklada »Zlatoroga« pri PZS dne 18. VII. 1956	din 893 852.—

Skupni sklad za gradnjo »Zlatoroga« izkazuje 11. VII. 1956 din 17 777 226.—

ZELENO JEZERO OB SONČNEM ZATONU

FRANC MOČNIK

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!*

*Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!*

*Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje*

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

**Direkcija za LR Slovenijo
v LJUBLJANI • Telefon 39-121**

**Zastopniki
v vseh večjih krajih**

CEVI:

vodovodne
plinske
parovodne
konstrukcijske
pohištvene
pancirne

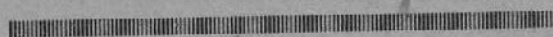
v dimenzijah
 $\frac{1}{8}$ — 3x

ŽELEZARNA JESENICE

LR Slovenija

Spojke za cevi
Loki za cevi

Zahtevajte katalog proizvodov

ŽELEZARNE JESENICE